

د ديكتاتورۍ نه ديموکراسۍ ته

(د آزادۍ لپاره يوه مفکوروي طرحه)

جين شارپ

د البرت انيشتين مؤسسه

Ketabton.com

مترجم: م. رقيب

د البرت انشتين د مؤسسي رسالت:

د البرت انشتين په مؤسسه کښې تل زمونږه دنده په نړيواله سطحه د عدم تشدد د مبارزې

مطالعه او په نښتو کښې ئې د ستراتيژيکي استعمال رواجول دي.

دا مؤسسه متعهد ده چې:

- د ديموکراتيکو مؤسسو او آزاديو نه دفاع کوي.

- د ديکتاتوري، ظلم، او ټولنيزو وژنو سره به مخالفت کوي.

- او د سياسي هدفونو د لاس ته راوستلو لپاره پر تشدد، د يوې وسيلې په حيث تکیه

کولو باندې کموالی راولي.

پورتنۍ دندې په دريو لارو تر سره شوي:

- د عدم تشدد د مبارزې د اصولونو تحقيق، او د پاليسيو د مطالعاتو هڅول او په تيرو

وختونو په مختلفو نښتو کښې د هغوی استعمال.

- ددې مطالعاتو د نتيجونه خلک د خپرونو، کنفرانسونو، او د ډله ايزو ارتباطي وسائلو

په ذريعه خبرول.

- د عدم تشدد د مبارزې د ستراتيژيکي قدرت په هکله هغو ډلو ته سلا او مشورې

ورکول، چې په نښتو کښې را ګير دي.

د بڅبونکي او مهربانه خدای په نامه

ددې کتاب ټول حقوق د البرت انیشتین
مؤسسي سره محفوظ دي.

د کتاب پېژندنه

د کتاب نوم.....د دیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته

لیکوال.....ډاکټر جین شارب

پښتو مترجم.....م. رقیب

شمېر.....۵۰۰ ټوکه

د چاپ کال.....۲۰۰۸م ۱۳۸۷ ش

خپلځی.....د دانش خپرندویه مؤسسه--پېښور

مننه

ددې اثر په ترجمه کولو او د مفاهیمو په روښانه کولو کې له ما سره زما ګراني لور جمیلې اود پښتو دمناسبو لغاتو په پیدا کولو کې زما محترم ملګری عبدالکافي رسولي ګټورې مرستې کړي، چې زه د دواړو نه د زړه له کومې مننه کوم.

م . رقیب

عنوان مخ

د مترجم سريزه ۷

د ليکوال سريزه ۹

لومړۍ فصل ۱۲

له ديکتاتوريو سره په واقعيت باندې ولاړه مقابلې
تلقاې ستونزه
آزادۍ د تشدد د لارې نه
کودتاوي، انتخابات او بهرني ژغورونکي
له حقيقت سره مخامخ کېدل

دويم فصل ۱۹

د مذاکرو گټې او محدوديتونه
تسليميدل، د مذاکراتو د لارې نه
په مذاکراتو کې قدرت او عدالت
د توافق وړ ديکتاتوران
څرنگه سوله؟
د اميدواری لپاره دليلونه

درېم فصل ۲۶

قدرت له کومه راځي (قدرت منابع)
د بيزوگانو د خاوند کيسه
د سياسي قدرت ضروري سرچينې
د ديموکراتيکي قوتونو مرکزونه

څلورم فصل ۳۲

ديکتاتوري خپله کمزورتياوې هم لري
د ديکتاتوريو کمزورتياوې
د ديکتاتوري په کمزورو برخو بريد کول

پنځم فصل ۳۶

د قدرت استعمال (په کار اچونه)
د سياسي سرغړونې خاصيتونه
د عدم تشدد د مبارزې د کار ډول
د عدم تشدد وسلې او انضباط
څرگندتيا، محرميت او لوړ معيارونه
د قدرت د اړيکو انتقال
د بدلون څلورم ميکانيزم (لارې چارې)
د سياسي سرغړونې آزادي بخښونکي نتيجې
د عدم تشدد د مبارزې پېچلتيا

شپږم فصل..... ٤٦

ستراتيژيکي پلان جوړولو ته اړتيا
پر واقعيت باندې ولاړ پلان جوړونه
د پلان جوړولو په مقابل کې موانع
په ستراتيژيکي پلان جوړولو کې څلور مهم اصطلاحات

اوم فصل..... ٥٣

د پلان جوړولو ستراتيژي
د وسايلو انتخابول
د ديموکراسۍ (آزادۍ) لپاره پلان جوړول
خارجي مرستې
د لويې ستراتيژۍ تنظيمول
د مبارزې لپاره د ستراتيژيو طرح کول
د همکارۍ د نه کولو د عقيدې خپرول
خپل کيدل او مقابل اقدام
د ستراتيژيکي پلان عملي کول

اتم فصل..... ٦٣

د سياسي سر غړونې پکار اچول
ټاکل شوی مقاومت
علامتي (سمبولیک) زور اچونه
د مسئوليت ویشل
د ديکتاتور قدرت په نخښه کول
په ستراتيژۍ کې بدلون

نهم فصل..... ٦٩

د ديکتاتورۍ تجزيه کول
د آزادۍ خپرول
په مسئوليت سره د برياليتوبونو اداره کول

لسم فصل..... ٧٤

د دوام لرونکي ديموکراسۍ بنسټ
د کودتاوو مخنيوی.
د اساسي قانون مسوده (لومړی ليک)
ديموکراتيکي دفاعي کرنلاره
يو غوره مسئوليت

د عدم تشدد د مبارزې ١٩٨٨ ميتودونه..... ٧٩

د ليکوال په اړه..... ٨٩

د مترجم سريزه

نن سبا بشري ټولنه د ځمکې پر مخ رنګارنګو طبيعي، اجتماعي، اقتصادي، او نورو ګواښونو سره مخامخ ده. که د يوې ځوانه د ځمکې د کرې د تودوخي درجې لوړېدل، د نفوسو د شمېر زياتېدل، د اومو موادو کمېدل او نور عوامل د انسانانو ژوند په کلکه تهديدوي، له بلې خوا کورنۍ بې عدالتې، ديکتاتوري او بين المللي استکبار او تجاوز په نړۍ کې يو خطرناکه بحران رامنځ ته کړی دی. په هيوادونو کې د ننه کله يو خاص اقليت په چل ول او يا زور د اکثريت حق غصب او د دوی په برخليک لوبې کوي. او همدارنګه په بين المللي چوکاټ کې زورور او لوی هيوادونه کمزوري او کوچني هيوادونو باندې توطئې او تجاوزونه کوي، ددوی خاوره اشغالوي، خلک يې مريان او په مادي او معنوي شته يې لوټ او تالان ګډوي.

په دواړو حالتونو کې د کورنۍ ديکتاتوري او يا بهرني تجاوز او اشغال په مقابل کې محکوم ملتونه درې دريځونه نيولي شي:

لومړی ديکتاتور ته تسليمېدل او ورته اطاعت کول، يعنې د خپل ټولو حقونو نه تيريدل او ناروا ته ځان سپارل چې البته دا يو غوره اقدام نشي ګڼل کېدای.

دويم: د ديکتاتوري او اشغال په مقابل کې د وسله والې او تشدد لاره ټاکل، چې که ورته پوره ځير شو دا هم د برياليتوب، ظلم او ديکتاتوري د نسکورولو لپاره يوه مناسبه لاره نه ده. ځکه چې دواړه، ديکتاتور او بهرني يرغلګر، د تشدد او وسله والې جګړې په وسايلو کې پر ازادي غوښتونکو تل تفوق لري. ددې لپاره چې دوی منظم وسله وال پوځونه او رنګارنګ د وژنې او ځور وسايل په واک کې لري، چې ازادي غوښتونکي ور سره سيالي نشي کولی. نو وسله واله جګړه هم يو اغيز ناکه لار نشي ګڼل کېدلی.

درېم: د عدم تشدد مبارزه او همکاري نه کولو طريقه ده، چې د محکومو ولسونو په پوره توان کې دی، چې که په معقوله توګه طرح او سم په کار واچول شي، هر ورو به

دخپل شوو ولسونو په برياليتوب او آزادۍ تمام شي. نو د عدم تشدد مبارزې او د همکاري نه کولو لارې ديکتاتوري او اشغالګر ته د تسليمېدلو او يا ورسره د وسله والې جګړې پرځای يوه معقوله انتخاب دی.

د عدم تشدد جګړه د مبارزې يوه عملي او فعاله ډول دی، چې په جنوبي اسيا کې تاريخي سابقه لري او د شلمې پېړۍ په نيمايي کې ددې سيمې نه د انګريزانو د شړلو

په جگړه کې ورنه په برياليتوب کار اخستل شوی دی. د آزادۍ دا لوی جنگ په هندوستان کې د کانگرس گوند د گاندي تر لارښوونې او په پښتونخوا کې خدايي خدمتگارو د باچا خان تر با کفايته مشرتوب له ډيرو سربښدونو او فداکاريو وروسته

وگاټه او د انگريزي ښکيلاک برسته يې له دې سيمې نه ورتولې کړې. ددې مبارزې په دوران کې پښتانه خدايي خدمتگار، د عدم تشدد د جگړې د انضباط او اصولو ته خپله وفاداري په اثبات ورسوله. نو سره له دې چې پښتون قام د تورې او تشدد په استعمال کې ښه مهارت او لوړ شهرت لري، د عدم تشدد د اصول په پکار اچولو کې يې هم پوره استعداد ښودلی او په اسلامي نړۍ کې يې په برياليتوب سره تطبيق کړی دی، نو د خدايي خدمتگارو تعليمات او تجربه په راتلونکې کې د پښتنو د کلتوري، اجتماعي، اقتصادي او سياسي پرمختگ او يووالي لپاره د لارې يو روښانه مثال کيدای شي.

همدارنگه، افغانانو له روسانو سره د خپلې لس کلنې خونړۍ جگړې په دوران کې په پراخه ډول د عدم تشدد د جگړې د ډيرو ميتودونو نه لکه اعتصاب، همکاري نه کول او سياسي سرغړونې او نورو اصولونو نه گټه اخيستي، چې په افغانستان کې د روسانو د ماتې غټ عامل بلل کيږي.

پښتانه وايي، چې (مار مړ او کوتک هم مات نشي) نوکه د يو هدف لاس ته راوستل له وسله والې جگړې او وينې توييدنې پرته د عدم تشدد د مبارزې له لارې ممکن وي، نو د خطرناکو وسلو استعمال ته چې د زيات شمير انسانانو د ژوند په تباه کولو او نورو وړانيو تماميږي څه ضرورت؟

د معاصرې نړۍ لوی متفکر او د اجتماعي علومو پياوړی عالم ډاکټر جين شارب، چې د عدم تشدد د مبارزې، همکاري نه کولو او سياسي سرغړونې په موضوعاتو باندې د نيمايي پېړۍ نه زيات علمي تدقيقات او مطالعې کړي، په دې رسالې کې "د ديکتاتورۍ نه ديموکراسۍ ته" خورا په زړه پورې، پر واقعيت ولاړ او علمي لارې چارې تجويز کړي، چې د سم تطبيق کولو په صورت کې، به ملتونو او هيوادونو ته هر ورو آزادي او خپلواکي وگټي.

ددې رسالې مطالعه به يقيناً لوستونکو ته قناعت ورکړي، چې دا رساله د آزادي غوښتونکو مبارزو لپاره يو اغيزمن، علمي او عملي اثر دی.

په درناوي، م. رقيب

د ليکوال سريزه

په انساني ټولنو باندې د ديکتاتوريو د واکمن کېدلو مخنيوی او د موجوده ديکتاتوريو ويجاړول، د ډيرو کلونو راهيسې يو زما د لويو اندېښنو څخه ؤ. دا اندېښنې ددې عقيدې نه روزل شوي ؤ، چه انسانان بايد د استبدادي رژيمونو تر واک دهغو د ناورو آغيزو لاندې له مينځه لاړ شي. د انسانانو د آزاديو اهميت او د ديکتاتوريو د خاصيت (د ارسطو نه تر د استبدادي حکومتونو تحليلونه) او د ديکتاتوريو د تاريخ (مخصوصاً دنازي جرمني او ستا ليني سيستمونو) مطالعې زما دا عقیده ئې لاهم تقويه کړه.

وروسته د کلونو نه، راته د هغو انسانانو د پېژند گلوۍ فرصت لاس ته راغی چه د نازيا نو د حکومت لاندې خوریدلي وو، او پدې کښې داسې کسان هم وو چه د ډلئيزو بنديخانو نه ژوندي راوتلي وو. په ناروي کښې مې داسې کسان وليدل چه د فاشيستي حکومت په مقابل کښې ئې د مقاومت نه ژوندي پاتې شوي، او د هغو د برخليک نه هم خبر شوم چې خپل ژوندونونه ئې د لاسه ورکړي وو.

. په مختلفو هيوادونو کښې، د کمونيستي حکومتونو د وحشت او ترور نه اکثراً د کتابونو او د شخصي تماسونو له لارې مې معلومات تر لاسه کړل. څرنگه چه په کمونيستي نظامونو کښې ديکتاتوري د ظلم او استثمار نه د خلاصون په نوم پر خلکو تحميل شوي وو نو ما ته په خاصه توگه زورونکي او دردونکي ؤ.

د نننۍ ورځې د ديکتاتوريو حقايق، په دې ډيرو نژديو لسيزو کښې، د هغو هيوادونو د وگړو د ليدنو کتنو د ليارې نه، چه د استبدادي حکومتونو لاندې لکه پانامه، پوليند، چلي، تبت، او برما اداره کيږي، نور هم راته روښانه شوي دي.

د ديکتاتوريو د تېر ايستونکو خاصيتونو نه مې اکثراً خورونکي درک، د تبت د خلکو نه چه د چينايي کمونست تيري کونکو سره مبارزه کوي، روسانو چه د ۱۹۹۱ کال، د سخت دريزو کودتا ئې ناکامه کړه، او تاييلينديانو چه د عدم تشدد د لارې نه د پوځي حکومت د بېرته راگرځېدلو نه مخنيوی کړي وو تر لاسه کړ.

څرنگه چه د ظلمونو او تيريو په مقابل کښې مې د کرکي احساس ډيريدده، د هغو کلکو اتلوليو لپاره چه د باور نه کونکي زړه ورو سړو او ښځو له خوا نه ښودل کېده، ورسره جوخت دهغو ځايونو په ليدلو ځما د قدردانۍ احساس تقويه کېده، چيرته چه خطرونه لاهم زيات وو، خو سر غړونې او مقاومتونه د خلکو له خوا نه همغسې دوام درلود. زما له خوا نه په ليدل شوو ځايونو کښې د نوريگي د حکومت لاندې پانامه؛ د شوروي اتحاد د دوامداره فشار لاندې، په ليتواني کښې ويلينوس؛ په پيکنګ کښې د تيانا من ميدان، د آزادي غوښتونو د مظاهرو په وخت، او هم کله چې لومړنی زغرلرونکي واسطه په هغه برخليک جوړونکي

شپې میدان ته ورننوتل ؛ او په مانرپلاو "آزاده برما" کښې د دیموکراتیکو قوتونو ځنگلي قرارگاه شامل دي.

ځني وختونه مې ماتي خورلي ځایونو، لکه په ویلینوس کښې د تلویزیون برج او هدیره، د لاتویا د جمهوریت په پلازمېنې کښې ریگا، چیرته چې خلک وژل شوي وو، د شمالي ایطا لیا د فرارا مرکز، په کوم ځای کښې چې فاشیستانو مخالفین ئې په صفونو درولي او وژلي وو، او یو ساده هدیره په مانرپلاو کښې چې دداسې سړو د جسد ونه پک و چې د مړینې لپاره دیر ځوان وو، وکتل. دا مرگونه اوورانی، هغه دردونکي واقعیتونه دي چې هرې د دیکتاتورۍ ئې شا ته پریږدي.

دې مفکورو او تجربو راته امیدواري پیدا کړو چې ښايي د دیکتاتورۍ مخه نیول به ممکن وي.

دارنگه چې په مقابل کښې ئې بریالۍ مبارزه کولی شي چې بې له دوه اړخیزو درندو انساني تلفاتو، موجوده دیکتاتورۍ ړنگ او د هغې د اېرو نه د نوي استبداد د راجیگېدو مخنیوی وشي.

د ډیرو آغېزمنو لارو د پیدا کولو لپاره ما زیار ایستلي چې په ډېر دقت او احتیاط فکر وکړم چې څرنگه دکتاتورۍ په بریالیتوب سره د ډېرو ممکنو لږو کړاونو او انساني ضایعاتو ویجاړولی شو.

پدې هلو ځلو کښې د ډیرو کلونو د مطالعاتو په ترڅ کښې ما دیکتاتوریو، مقاومتی نهضتونو، انقلابونو، سیاسي افکارو، حکومتي سیستمونو او په خاصه توګه د عدم تشدد پر واقعیت ولاړو مبارزو ته پاملرنې کړي دي.

دا اثر ددې هلو ځلو نتیجه ده. زه پوره باور لرم چې دا یو بشپړ لار ښودنه نه ده. لاکن ښايي چې دا داسې تعلیمات ارائه کړي چې د آزادۍ غوښتونکو حرکتونو لپاره د فکر کولو او پلان جوړولو په برخه کښې مرسته، او داسې آزادي غوښتونکي نهضتونه مینځ ته راولي چې ډېر آغیز من او زورور وي، چې بې لدې لارښودنو نه به ئې مینځ ته راتګ هیڅ ممکن نه وي.

د ضرورت او قصدي انتخاب له مخې دا کتاب په عمومي توګه د موجوده دکتاتوریو د له مینځه وړلو، او د نوو دیکتاتوریو نه، په مخنیوي کولو باندې زور اچولی دی. زه ددې صلاحیت نلرم چې یو مفصل تحلیل او طرز العمل د یو خاص هیواد لپاره وړاندې کړم. سره لدې، زه امید لرم چې دا عمومي تحلیل د ډیرو ملتونو لپاره چې په خواشینۍ سره، د استبدادي حکومتونو سره په اخ او ډب آخته دي ګټور واوسي. هغوی به ددې نظریاتو مواد د خپلو

خاصو شرایطو لپاره وځیري، او ځان پوه کړي چې څومره ددې تعلیماتو عمده نظریات ددوی د مبارزې لپاره مناسب دي او یا ورته د تغیر ورکولو ضرورت دی.

ددې کتاب په لیکلو کېنې زه د ډیرو کسانو نه مدیون یم، او د هغو د مرستو نه د زړه له کومې

مننه کوم. بروس جینکنز زما مخصوص مرستیال، ډیر زیات ارزښتناکې همکارۍ، په محتویاتو، د مسائلو په تشخیص او وړاندې کولو، د ارزښتناکو وړاندیزینو د ډیرو پیچلو مطالبو په ساده کولو، او د کتاب د ترتیب او تنظیم په برخه کېنې ئې کړی دی. د استفان کوډي نه د هغه د کتاب د تصحیح کولو لپاره مننه کوم. ډاکټر کرسټوفر کروگلر، او رابرټ هلوي دواړو ګټور وړانیزونه او انتقادونه د کتاب په متن باندې کړي دي. ډاکټر هازل مک فرسون او ډاکټر پاتریشیا پارکمن، په ترتیب د افریقي او لاتینې امریکې د منازعاتو په هکله ما ته معلومات راکړي دي.

که څه هم ددې اثر په لیکلو کېنې د ډیرو کسانو د مرستو، حمایتو، او مهربانیو نه ګټې آخستل شوي، لاکن د ټولو تحلیلونو او نتیجه ګېریو مسئولیت شخصاً ما پورې اړه لري.

ددې کتاب په هېڅ برخه کېنې ندی ویل شوی چه د دیکتاتورۍ سره مبارزه یوه آسانه او ارزانه هڅه ده. د مبارزې ټول شکلونه خپلې ځانګړې پیچلتوب او تاوانونه لري، او د دیکتاتورانو سره جګړه البته تلفات اړوي. سره لدې، دا زما هیله ده چه دا اثر د مقاومت رهبرانو سره مرسته وکړي چې داسې ستراتیژۍ طرح کړي چې ددوی د قدرت اغېزه ډیر زیات او د هدفونو د لاس ته راوستلو په مبارزو کېنې ئې تلفات ډیر لږ کړي. دا تحلیل داسې هم باید تعبیر نشي چې کله یو دیکتاتور له مینځه ځي نو دنیا به ټول، گل او گلزار، او کړاونه به ګرد سره، ورسره یو ځای ورک شي. خو په خوا شینۍ سره باید ووايو، چې داسې نه ده، او د هېڅ دیکتاتورۍ سقوط د یو بشپړ هوسا ټولنې د جوړیدو سبب نه ګرځي. بلکه د زیار او زحمت او اوږدو هلو ځلو لپاره لار جوړوي چې یو عادلانه، ټولنیز، اقتصادي، او سیاسي اړیکې خلق، او د بې عدالتۍ او استبداد ټولې جرړې له بېخه وباسي. زه هیله لرم چې دا لنډ تحلیل د استبداد او دیکتاتورۍ د له مینځه وړلو لپاره ټولو هغو ولسونو لپاره ګټور ثابته شي، چې د استبداد د سلطې لاندې ژوند کوي او د خپلې آزادۍ او خپلواکۍ لپاره مبارزه کوي.

جین شارب

۶ اکتوبر، ۱۹۹۳

د البرټ انیشټین مؤسسه

لومړۍ فصل

د دیکتاتورۍ سره په واقعیت باندې ولاړه مقابله:

پدې نژدېو کلونو کېنې، ډیر استبدادي رژیمونه، که ئې کورنۍ بېخ او یا بهرنۍ منشأ درلودل، د متشکلو او مجهزو خلکو د مبارزو پر مخ یا پوره وېجاړ او له مینځه تللي او یا کمزوري شوي دي. اکثرأ لیدل شوي چې خورا قوي او مستحکمې دیکتاتورۍ د خلکو د ډله ایزو سیاسي، اقتصادي، او ټولنیزو سر غړونو او مقاومتونو نه ئې ماتې خوړلي او نسکوره شوي.

د ۱۹۸۰ کال د لسیزې نه راپدېخوا ډیرې دیکتاتورۍ، په استوني، لاتویا، او لیتواني، پولینډ، ختیځه جرمني، چکوسلواکیا، او وسلوینیا، مدغاسکر، مالي، بولیویا، او پلپاین کېنې د خلکو د سیاسي سر غړونکو مبارزو نه ئې ماتې خوړلي دي. د استبداد په مقابل کېنې سر غړونکي مبارزې په نیپال، زمبیا، جنوبي کوریا، چلي، ارجنټاین، هیتي، برازیل، یوروگوای، ملاوي، تایلینډ، بلغاریا، هنگري، زایر، نایجیریا، او د پخواني شوروي اتحاد په مختلفو برخو کېنې (خصوصاً سخت دریزو د ۱۹۹۱ کال د اگست د میاشتې د کودتا په شندولو کېنې خورا مهم رول ولوباوه). آزادي بڅښونکي نهضتونه ئې پر مخ بیولي دي.

بر سیره پر دې، پدې نژدېو کلونو کېنې په چین، برما، او تبت کېنې ډله ایزې سیاسي سر غړونې صورت نیولي دي. که څه هم دا مبارزې، دیکتاتورۍ او یا بهرنۍ اشغال ئې پای ته نه دي رسولې، خو بیا هم مستبد رژیمونه ئې بین المللي ټولنې ته رسوا، او هم د خلکو لپاره ئې د سیاسي سر غړونې په اړه ارزښتناکې تجربې پر ځای پرېښي دي.

په یقین سره پدې هیوادونو کېنې، د دیکتاتورۍ ډنگېدل هلته نور مشکلات لکه فقر، جنايت، اداري نیمگړتیاوې، د ژوند د چاپیریال وړانې، چې اکثرأ د استبدادي رژیمونو میراث وي پای ته ونه رسول. خو بیا هم ددې دیکتاتورۍو سقوط، د استبداد خپلو پرگنو رنځونه ئې تخفیف، او د هیواد د بیا رغونې، د پراخې سیاسي خپلواکۍ، شخصي آزادۍ، ټولنیز عدالت لپاره ئې لاره اواره کړه.

تلپا تي ستونزه:

رښتیا په نړۍ کېنې، په تیرو وروستیو لسیزو کېنې د انسانانو لا د پراخې خپلواکۍ او آزادې غوښتنې خوا ته تمایل پیدا شوی.

د آزادۍ د کور د مؤسسې^۱، د احصایې له مخې چې هر کال د سیاسي حقوقو او مدني آزادیو په برخه کېنې کلنۍ سروې برابرې او هیوادونه پدې معیارونو ویشي پدې لسو وروستیو کلونو

^۱ Freedom House

کښې د هغو هیوادونو شمېر چه د نړۍ په گوټ گوټ کښې آزاد گڼل شوي ډېر زیات شوي دي.

د هیوادونو ویش د کال او سیاسي وضعیت پر اساس

کال	آزاد	قسماً آزاد	غیر آزاد
۱۹۸۳	۵۵	۷۶	۶۴
۱۹۹۳	۷۵	۷۳	۳۸

لاکن دا زړه خوښونکي پالیسي د نړۍ د هغې برخې د څیړنې لپاره چې د استبدادي شرائطو لاندې ژوند کوي رښتینې وضعیت غوره کوي. د کال ۱۹۹۳ په جنوري کښې د نړۍ د ۵,۴۵ میلیاردي ټولنې نه په سلو کښې ۳۱ د هغو حکومتونو د ډار لاندې ژوند کاوه چې پدې جدول کښې "غیر آزاد" گڼل شوي دي. دا هغه هیوادونه دي چې ډیر سخت سیاسي محدودیتونه لري او پکښې د مدني آزادیو نه تخلف کیږي. دا، ۳۸ هیوادونه او ۱۲ منطقي چې د "غیر آزاد" په ډله کښې دي، لکه برما او سوډان د نظامي دیکتاتوري لاندې، عنعنوي مستبد پاچاهي رژیمونه (لکه سعودي عربستان، او بوتان)، حاکمې سیاسي ډلې (لکه چین، عراق، شمالي کوریا) خارجي اشغالگران لکه تبت او ختیز تیمور، او یا انتقالي حکومتونو ځنې عبارت دي.

اوس ډیر هیوادونه د چټکو اقتصادي، سیاسي او اجتماعي بدلونونو په حالت کښې دي. که څه هم د "آزادو" هیوادونو شمېر په تیرو لسو کلونو کښې ډېر شوي، ولې بیا غټ خطر شته چې دداسې چټکو بنسټیزو بدلونونو سره، ډېر هیوادونه به مخالفې لوري ته ولاړ شي، او د دیکتاتوري ځنې نوې ډولونه سره آخته شي. نظامي ډلې، قدرت غوښتونکي اشخاص، انتخاب شوي رسمي کسان او عقیدوي سیاسي ډلې په وار وار به هڅې وکړي چه خپلې غوښتنې پر خلکو تحمیل کړي. کودتا گانې اوس او په راتلونکي کښې به عموماً پېښیږي، او ډېر شمېر خلک به د اساسي، سیاسي او بشري حقونو نه محروم کړی شي.

له بده مرغه، تېر وختونه اوس هم له مونږ سره دي. د دیکتاتوري د جنجال مسئله ژوره ده. خلک په ډیرو هیوادونو کښې په لسگونو کلونو یا پېړیو د کورنۍ او یا د باندني استبداد لاندې اوسیدلي.

د قدرت خاوندانو او حاکمانو ته اکثرأً مطلق اطاعت له ډېر پخوا نه تلقین شوي دي . په افراطي حالاتو کېنې، د ټولنې د کنترول لپاره، دولت یا حاکمه ډله اجتماعي، سیاسي، اقتصادي، او حتي دیني مؤسسات چې د دولت د اقتدار د حوضې نه د باندې هم دي قصداً کمزوری، د لاس لاندې او حتي د رژیم د یوې نوې مؤسسې په رنگ ئې اړوي. په داسې حالاتو کېنې د هیواد نفوس اکثرأً په ځانگړي افرادو بېلیري چې د آزادي غوښتونکي د گډ کار، باور هم یو پر بل نشي کولی، او حتي پر خپل ابتکار هم کوم گام نشي آخستلای. په نتیجه کېنې، خلک کمزوري کیږي، د هغوی پر ځان باور، او د مقاومت توان له مینځه ځي. ډیر ځل خلک دومره ډاریري چه خپل نفرت د مستبد رژیم نه او خپله تنده د آزادی لپاره حتي خپل نژدې دوستانو ته هم نشي څرگندولی. اکثرأً خلک ډیر زیات ډاریري چې په جدي توگه د عمومي مقاومت په هکله فکر وکړي، او وائي "چې مقاومت څه گټه لري؟". په نتیجه کېنې دوی بې هدفه رنځونه او نا امیده راتلونکي سره مخامخ کیږي.

نن سبا د دیکتاتوريو وضعیت د پخوا نه هم ډیر خراب شوی دی. پخوا ځنې کسان مقاومت بنودل او هم لنډ مهاله مجموعي احتجاجونه او مظاهري د خلکو له خوا صورت نیول. تابه ویل چه په خلکو کېنې په موقتي توگه څه تازه روح زغېدلې وه. کله به وگړي او یا د لگيو، زړور ولي کمزوري حرکات اجرا کوي، چه ځنې قواعد ئې عملي کړی او یا ئې د مقاومت شتوالی نه ئې ښودنه کړی وي. که څه هم دا حرکتونه لوړ اصالت به درلودل، ولي اکثرأً دا راز مقاومونه ددې لپاره چې د خلکو د ډار او اطاعت عادت چې د مستبدو رژیمونو د مینځه وړلو لپاره لازمي شرط دی کافي نه و. له بده مرغه، دا ډول حرکتونه، نه یوازي نه بريالي کېدل، بلکه هیله ئې هم د خلکو په زړونو کېنې نه پیدا کول، حتي ځنې وخت رنځونه او وژني هم لا پسې ډیرول.

آزادي د تشدد د لارې نه:

په دغسې حالاتو کېنې، څه باید وشي؟ هغه څرگندي لارې چه اول ځل فکر ته راځي، بې گټې ښکاري. د اساسي قانون او عدلي موانع، عدلي پرېکړې، او د عوامو افکار عادتاً د دیکتاتورانو له خوا نه د پام وړ نه گرځي. په ښکاره ډول، ظلمونه، شکنجې، د خلکو بې درکه کېدل، او وژنو ته کتل، خلک دې نتیجې ته رسوي چه یواځې تشدد دیکتاتوری پای ته رسولی شي. کله سره لدې چه د قواو انډول د دیکتاتورانو په گټه وي، بیا هم پاریدلي قربانیان ځانونه سنبال کړي چه ظالم دیکتاتور سره په هره وسیله چه کولی شي جنگ وکړي. دا رنگه خلک اکثرأً په زړورتیا سره د لوړو انساني تلفاتو او سختیو د گاللو سره جنگیدلي دي. ددوی لاس ته راوړنې کله د پام وړ او ډیر وچت وي، خو په ډیرو کمو حالاتو کېنې دوی آزادي گټلي دي. په تشدد سره سر غړوني او جگړه کیدلې شي چې د دیکتاتور له خوا نه د کلک خپلو سبب وگرځي چې اکثرأً خلک به د پخوا نه ډیر بې وسې کړي.

د تشدد د لاري انتخاب دليل هر څه چې وي، خو بيا دا يو څرگند واقعيت دی چې: د تشدد لاره غوره کول دا معني لري چې د مبارزې په داسې ډول مو زړه تړلی چې په هغې کښې نژدې د ټولو اړخونو نه استبداد تل تفوق لري. ديکتاتوران داسې مجهز دي چې دوی تشدد په لويه پيمانه کارولی شي. که څه هم، آزادي غوښتونکي که د اوږدې يا لنډې مودې لپاره مقاومت هم وکړي په پای کښې تر څو پوځي واقعيت به تحقق ومومي او مقاومت به ټوټې ټوټې شي. ديکتاتوران تقريباً تل په پوځي وسلې او تجهيزاتو، جبه خانه، انتقالات، او د پوځي قوت په شمېر کښې تفوق لري. او آزادي غوښتونکي، سره له زړورتوبه هيڅکله د هغوی انډول نشي کېدلی.

کله چې د جگړې معمولي شکل غير عملي وپېژندل شو ځنې مخالفين بيا د اړنيزو جگړو ته مخه کوي. په هر حال، داړه بېز جنګونه هيڅکله د خپل شوو خلکو لپاره کومه گټه نه درلوده او ديموکراسي لورې ته ئې لارښودنه نه ده کړې. داړه بېز جنګونه د حل يوه روښانه لاره نشي کېدلی خصوصاً کله چې د خپلو خلکو باندې د درانده تلفاتو سبب گرځي. سره له تائيدونکي نظرياتو او ستراتيژيکي تحليلونو او ځنې اوقات بين المللي حمايي دا لاره د ناکامۍ نه مخنيوی نشي کولی. داړه بېز جنګونه اکثراً ډېر زيات اوږدېږي. ملکي خلک اکثراً د اقتدار لرونکي حکومت له خوا د ډيرو انساني کړاونو سره د خپلې اصلي ټاټوبي نه بي ځايه کيږي. حتي که داړه بېزې جگړې بريالۍ هم شي اکثراً ښکاره اوږد مهالې منفي جوړښتي عواقب لري.

فوراً نوی حکومت د ځان د ساتنې او متقابل تدابيرو لپاره نور هم ديکتاتوري کيږي. که گوريلايان په پای کښې بريالي شي، د نظامي قوتونو د مرکزيت د پراخه کولو او د ټولنې د خپلواکو ډلو او مؤسسو د کمزورې کولو او يا د مينځه تللو له اغيزې نه نوی رژيم د خپل مخکيني رژيم نه ډير ديکتاتور کيږي. بيا به د ديکتاتوري مخالفين ددې نوي استبداد د مينځه وړلو لپاره بله نوي لاره ولټوي.

کودتاوي، انتخابات او بهرني ژغورونکي:

د يو پېژندل شوي منفور رژيم د لرې کولو لپاره ښائي چې نظامي کودتا نسبتاً ډېر آسان او چټکه لار ښکاره شي. خو په عمل کښې ددې لارې سره سخت مشکلات شته. د ټولو نه مهم دادی چې دا د قدرت نا مناسبه ویش د خلکو او د هغې ممتازې ډلې چې حکومت او د هغې وسله واله قوا په لاس کښې لري همغسې پاتې کيږي. د ځانگړي اشخاصو او ډلو لرې کول د حکومتي مقاماتو نه ډير امکان لري چې محض د بلې ډلې د پاره د هغوی د ځای د نيولو لاره اواره کړی. په نظري توگه، دا نوي ډله ښائي چې په خپل حرکاتو کښې ملایم او په محدوده اندازه ديموکراتيکو اصلاحاتو ته غاړه کېښيږدي، خو سره لدې، ددې برعکس احتمال لري چې تحقق ومومي.

وروسته د خپل د موضع د تحکیمولو نه ښائي چې نوي ډله د پخوانۍ ډلې نه ډېر بې رحمه او په قدرت مين وي. په پای کې، نوي ډله چې ورته خلکو سترگې نیولي وو، بې له دینه چې د بشري حقوقو او یا دیموکراسۍ پروا وکړي هر څه چې نوي زیره وغواړي، کوي به ئې. نو دا یو قبلونکې ځواب د دیکتاتورۍ په مقابل کېنې نشي کېدلی.

ددیکتاتورۍ لاندې انتخابات د یو مهم سیاسي تغیر د وسیلې په حیث وجود نلري. ځنې دیکتاتوري رژیمونه، لکه د پخواني شوروي اتحاد د ادارې لاندې په شرقي بلاک کېنې ددې لپاره چې دیموکراتیک ښکاره شي نمایشي انتخابات تر سره کوي. دا انتخابات اصلاً سخت کنترول شوي ټولپوښتنې وي، چې د هغه کانديدانو لپاره چې د دیکتاتور له خوا نه تعین شوي د خلکو تائید واخلې. دیکتاتوران چې د فشار لاندې راشي نو ځنې وختونه نوي انتخاباتو ته غاړه ږدي، خو بیا ملکي ګوډاګیان د حکومت په مقامونو ځای پر ځای او تیر ایستنه کوي. که مخالفو کانديدانو ته اجازه ورکړي، چې په انتخاباتو کېنې ګډون وکړي او فرضاً هغوی انتخابات و هم ګټي، له نتيجې نه به په آسانی سره مخ وړول شي او "بريالی" کانديد به وډارول، یا بندي او حتي اعدام شي. لکه چې په ۱۹۹۰ کال کېنې په برما، او په ۱۹۹۳ کال کېنې په نایجریا کېنې واقع شو. دیکتاتوران به هیڅکله ونه غواړي چې دارنگه انتخاباتو ته اجازه ورکړي چې هغوی د خپل د باچاهۍ د تخت نه راوغورځوي.

اوس ډېر خلک د ظالمو دیکتاتوریو لاندې کړیږي، او ځینې کسان بهرني هیوادونو ته د ځان د ژغورنې لپاره وتلي دي. دوی باور نه کوي چې دا د ظلم لاندې کړیدلي خلک ددې توان ولري چې پخپله د اسارت نه ځان خلاص کړي او فکر کوي، چې یواځې د نورو په اقدام باندې دوی نجات موندلی شي. دوی عقیده لري چې یواځې بین المللي مرسته به کافي وي چې دیکتاتوران نسکور کړي. دا نظریه، چې خپل شوي خلک قادر ندي چې د ځان ژغورنې لپاره مؤثر اقدام وکړي د وخت د یوې مشخصې دورې لپاره څرګندیږي. څرنگه چې بیان شو، اکثر آخلي خلک نه غواړي او مؤقتاً د مبارزې توان هم نلري ځکه چې هغوی په خپل قدرت باندې چې یو ظالم دیکتاتور سره مقابله وکړي باور نلري، او کومه روښانه لاره چې دوی ته نجات ورکړي هم ورته نده معلومه.

پدې شرائطو کېنې څرګنده ده چې یو شمېر خلک د خپلې د آزادۍ د ارمان تر سره کول په نورو پورې تړلی بولي. دا خارجي قدرت به یا "د نړۍ عامه ذهنیتونه"، ملګري ملتونه، یو خاص هیواد او یا په هیواد کېنې د موجود دیکتاتور پر ضد د بین المللي اقتصادي او سیاسي قوانینو تصویبول وي.

دا سیناریو به سترگوته په زړه پورې ښکاره شي، خو په بهرنۍ ناجي باندې زړه تړل ډېر خطرناکه عواقب لري. دارنگه اعتماد او زړه تړانه ښائي کاملاً بې ځایه وي، او په حقیقت کېنې هیڅ خارجي ناجي به وجود ونه لري چې عملاً دخالت وکړي. او که فرضاً یو خارجي قدرت د اوضاع د بدلولو لپاره راشي، بیا هم نه ښائي چې پرې باور وشي.

دلته په بهرني قدرت باندې د اعتماد او مداخلې په اړه بايد ځينې ترخه واقعيتونو ته اشاره وکړو:

- ددې لپاره چې خپل اقتصادي گټې مخکېني ويسي اکثر وخت خارجي دولتونه يو ديکتاتور تحمل کوي، او يا حتي حمايه کوي ئې.

- همدارنگه پردي دولتونه، ددې پر ځای چې خپله وعده د بل هدف د لاس نه د ورکولو په بيه تر سره، او د هغوی د آزادۍ لپاره کومک وکړي، بنائي چې وغواړي ددوی پر سر د ديکتاتور سره معامله وکړي.

- ځينې پردي دولتونه، د يو ديکتاتور په مقابل کېنې يواځې هغه وخت اقدام کوي چې د هغه هيواد په اقتصاد، سياست، يا وسله والو قوتونو باندې کنترول تاسيس کړي.

- پردي دولتونه عملاً هغه وخت د يو مثبت مقصد لپاره مداخله کوي، کله چې کورنۍ مقاومت دديکتاتوري په لړزولو پيل کړی وي او د رژيم ظلمونه ئې نړيوالو ته په ډاگه کړی وي.

ديکتاتوري په لومړۍ مرحلې په هيواد کېنې د قدرت د ویش د ډول په دليل خپل ژوند ته دوام ورکوي. د هيواد خلک او ټولنه ډير کمزوري دي چې ديکتاتوري ته جدي خطر ورپېښ کړي، او ثروت او قدرت د ډيرو لږو خلکو لاسونو کېنې راټول شوی وي. که څه هم، ديکتاتوري کيدای شي چې د بين المللي اقداماتو نه گټه واخلي او يا ترې کمزوری شي خو د هغوی د ژوندانه دوام اصلاً داخلي عواملو باندې تړلی دی.

بين المللي فشارونه کيدای شي چې ډير گټور تمام شي، خو کله چې ديوي زوروري کورنۍ تحريک ملا تر وکړي. نو بيا د مثال په توگه، بين المللي اقتصادي تحريمونه ممنوعيتونه،

د ديپلوماتيکو اړيکو شکول، ديکتاتوري رژيم د بين المللي مؤسساتو نه اخراجول، د ملگري ملتونو د مختلفو برخو له خوا نه محکومول، او نور ډير مرسته کولی شي. سره لدې، د يو زوروري کورنۍ مقاومتې تحريک په نشتوالي کېنې د دارنگو اقداماتو صورت نيول به احتمال ونه لري، او که واقع هم شي دومره اغيزناکه به نه وي.

د حقيقت سره مخامخ کيدل :

کله چې څوک وغواړي يوه ديکتاتوري په اغيزناکه ډول او په ډير لږ مصرف نسکور کړي نو دا څلور وظيفې بايد تر سره کړي:

- اول بايد د خپل شوي خلک اراده، پر ځان باور او د مقاومت کولو وړتيا او مهارت تقويه شي.

- د خپل شوو خلکو خپلواکه اجتماعي گروپونه او مؤسسي، (مذهبي، اقتصادي، کلتوري او نور) بايد تقويه شي.

- د مقاومت يو قوي داخلي قوت بايد ايجاد شي.

- يو جامع او معقول ستراتيژيکي پلان بايد طرح او د آزادۍ د گټلو لپاره بايد په مهارت سره پکار واچول شي.

د آزادۍ په جگړه گڼې د مبارزو قوتونو پر ځان باور او کورنۍ ټينگوالی پياوړی کيږي. څرنګه چې چارلس ستيوارت پارنل، په ۱۸۷۹ او ۱۸۸۰ د آيرلينديانو د کرايي په اعتصاب کښې ويلي و؛

"په دولت باندې اتکا هيڅ ګټه نه لري..... بايد يوازې پر خپلې ارادې تکیه وکړئ..... يو د بل څنګ ته د دريدلو سره د ځان سره کومک وکړئ..... خپلې کمزوري سره مرسته وکړئ..... يو د بل سره اړيکې ټينګې کړئ..... ځانونه متشکل کړئ..... او تاسې بايد بريالي شئ..... کله چې دې خپله تقاضا عملي کولو لپاره تيار کړ، وروسته د هغې نه به عملي شي.

د يو زورور او پر ځان باور لرونکي قوت، په معقولي ستراتيژۍ او کلک دسيپلين مجهز، زړور او اصيل اقدام په مقابل کښې به ديکتاتوري با لاس ته رسېږي. خو لږ تر لږه پام وړ څلور ګامونه بايد لومړۍ واخستل شي.

څرنګه چې پورتنۍ څيړنې ښيي، په پای کې د خلکو آزادي د ديکتاتوري نه، د دوی په قابليت پورې اړه لري، چې غواړي ځانونه آزاد کړي. د سياسي سرغړونې يا عدم تشدد د مبارزې بريالي حالتونه چې د سياسي مقصدونو د لاس ته راوستلو لپاره په کار اچول شوي او مخکښې بيان شول ښيي چې د خلکو سره وسيلې شته چې ځانونه آزاد کړي، ولې دا لاره تر اوسه پوره انکشاف نه دی موندلې. مونږ به ددې لارې انتخاب په راتلونکې فصلونو کې وڅيړو چې د عدم تشدد د مبارزې مؤثرې لارې وښودل شي. خو په سر کېښې مونږ بايد د ديکتاتوري د نسکورولو د يوې وسيلې په توګه د خبرو اترو مسئلې ته کتنه وکړو.

دوهم فصل

د مذاکراتو خطر ونه

څرنګه چې په اول فصل کېنې وڅیړل شو، ځینې خلک د دیکتاتورۍ سره د مقابلي د سختو مشکلاتو له مخامخ کېدلو سره د بې وسۍ احساس کوي او دیکتاتور ته د منفي تسلیم خوا ته واوړي. یو شمېر نور کسان دیموکراسۍ ته د رسېدلو نه نا امیده کیږي او د دیکتاتورۍ حاکمیت قبلوي او هیله کوي چې د مصالحې، روغې جوړې او مذاکراتو د لارې، د خطر نه ځان بچ او ځناور توبونه پای ته ورسوي. په ښکاره توګه کله چې خلک بله سمه چاره نشي پیدا کولی نو دا لاره غوره کړي.

څرنګه چې د ظالمو دیکتاتوریو په مقابل کېنې جدي مبارزه کوم زړه راښکونکي کار ندی، نو ولې مونږ په داسې کار اقدام وکړو؟ آیا څوک نشي کولی چې د منطق او خبرو اترو لار ونیسي او د مذاکراتو د لارې نه دیکتاتورۍ پای ته ورسوي؟ آیا دیموکراتان نشي کولی چې د دیکتاتورانو انساني احساس وپاروي او ورته قناعت ورکړي چې خپل تسلط په تدریج لږ او په پای کېنې د بشپړ دیموکراتیک حکومت د جوړېدو لپاره لاره اواره کړي؟

کله داسې استدلال کیږي چې حقیقت تل په یوه خوا نه وي. ښايي چې دیموکراتان دیکتاتوران ئې چې په سختو شرایطو کېنې د مجبوریت نه روغ عمل کوي سم نه وي پېژندلای. یا ښايي چې ځینې کسان فکر وکړي چې دیکتاتورانو به په خوښۍ سره ځان د قدرت نه پرې باسي، کله چې هیواد د ناوړو حالاتو سره مخامخ او څوک دوی یواځې تشویق او ترغیب کاندې. ځینې کسان به وائي، چې دیکتاتورانو ته باید د وړل وړل لاره چې هر څوک به ترینه څه لاس ته راولي، وړاندې شي.

دا به وویل شي چې د نوي جګړې خطر او کړاو به ضرور نه وي. که دیموکراتیکو ډلو وغواړي چې جنجال د سوله ایزې مذاکرې د لارې حل کړي (کیدای شي چې دا مذاکرې د ځینې پوهو کسانو او یا حتي د یو بل حکومت له خوا نه تر سره شي). آیا دا لاره به په هغې سختې مبارزې باندې غوره نه وي، چې که بې له نظامي جګړې نه حتي د عدم تشدد د لارې نه هم تر سره شي؟

د مذاکرو ګټې او محدودیتونه

خبرې اترې د ځينې ډولونو جنجالي مسائلو د حل کولو لپاره ډيرې گټورې وسيلې دي او په مناسبو حالاتو کېنې بايد هيڅکله هېر يا رد نشي.

په ځينې شرايطو کېنې، کله چې کوم بنسټيز مسئله د بحث موضوع نه وي او روغه جوړه د قبلونې وړ وي نو مذاکره کېدلې شي چې د جنجال د حل لپاره يوه مهمه د حل وسيله وي. د کارگرانو اعتصاب د مزدورۍ د لوړولو لپاره يو ډير ښه مثال کېدلې شي: د مذاکرې د ليارې يوه فيصله ښايي چې د دواړو خواؤ د لورې نه د يوې اندازې پيسې د زياتولو تر مينځ وي چې د دواړو خواو نه د اعتصاب په پيل کېنې وړاندې شوی وي. کارگري جنجالونه د يوې قانوني کارگري اتحاديې تر ادارې لاندې، البته د هغې لانجې نه ډير توپير لري چې پکېنې د يوې ظالمي ديکتاتورۍ د موجوديت او يا د سياسي آزادي د تاسيس لپاره خبرې کيږي.

کله چې جنجال پر يوې بنسټيزې مسئلې لکه د مذهبي اساسات، د بشري آزاديو مسايل، يا د گردې ټولنې انکشاف پورې تړلی وي نو مذاکرې د يوې دوه اړخيزې رضائيت بخښونکې حل ته د رسيدو لار نه ده، ځکه چې ځينې بنسټيز مسايلو باندې مصالحه نشي کېدالې. يواځې د قدرت د اړيکو انتقال د آزادي غوښتونکو په گټه کولی شي چې په بشپړ توگه اساسي مسايل خوندي وساتي. چې دارنگه انتقال به د مبارزې د لارې نه صورت ونيسي نه د مذاکرې د لارې نه.

دا نو پدې معني نه ده چې د مذاکراتو نه بايد هيڅکله گټه وانخلو، خو دلته مقصد دادی چې مذاکرې د يوې پياوړې ديموکراتيک مخالفې ډلې په نشتوالي کېنې يوه قوي ديکتاتوري په واقعيت سره د مينځه نشي وړلې.

مذاکرات ښايي په ډيرو حالاتو کېنې البته د انتخاب وړ نه وي، ځکه هغه ديکتاتوران چې موقعيت ئې ډير مستحکم او ځانونه ډير خوندي گڼي حاضر به نشي چې خپلو کورني مخالفينو سره خبرو اترو ته کېښي او يا کله چې مذاکرې پيل شي نو آزادي غوښتونکي مذاکره چيان به له مينځه ورکړي چې بيا ئې هيڅ درک ونه لگيږي.

تسليميدل، د مذاکراتو د لارې نه

هغه کسان او ډلې چې د ديکتاتورۍ مخالفت او د مذاکراتو پلوي کوي اکثراً ښه دليلونه لري، خصوصاً کله چې د يوه ظالمه ديکتاتورۍ په مقابل کېنې په کلونو روانه مبارزه بې له کوم برياليتوب نه دوام لرلې وي. البته دا د پوهيدلو وړ ده چې ټول خلک که د هرې سياسي ډلې او عقيدې خاوند وي سوله غواړي. ديموکراتانو هغه وخت د مذاکراتو ډير غوښتونکي وي چيرته چې ديکتاتورانو په څرگنده ډول په نظامي اړخ کېنې تفوق ولري او تخريب او تلفات نور ورته د تحمل وړ نه وي.

په دې حالت کېنې، يوه زوروره وسوسه پيدا کيږي چې هره بله لاره چې د آزدي غوښتونکو ځينې هدفونه خوندي، او تشدد او متقابل تشدد پای ته ورسوي غوره وگڼل شي.

د ديکتاتورۍ له خوا نه د مذاکراتو په وسيله آزادي غوښتونکو ته د سولې وړانديز يوه ریاکارانه عمل دی. تشدد ډیر چټک کولی شي چې پای ته ورسېږي، یواځې که هغوی د خپلو خلکو پر ضد د جنگ د اعلان نه لاس واخلي. که هغوی وغواړي بې له هېڅ ډول معاملي نه د بشر حرمت او حقونو ته په احترام، د بنديانو په پرېښودلو، د شکنجو په بندولو، د عسکري عملیاتو په درولو، د حکومت نه په لاس آخستلو، او د خلکو نه د بڅښنې په غوښتلو پر خپل ابتکار سر ته رسولی شي. کله چې ديکتاتوري قوي وي خو یو پارونکې مقاومت هم موجود وي، ښايي چې ديکتاتور د سولې د بهانې لاندې وغواړي مخالفین د مذاکراتو د لارې نه ځان ته تسلیم کړي. مذاکراتو ته دعوت به په غوږونو ښه لگيږي خو د خبرو اترو په کوتي کېنې ډیر خطر و نه به پټ موجود وي.

د بلې خوا نه کله چې د مقاومت نهضت ډیر زیات پیاوړی او ديکتاتوري په رښتیا سره د تهدید لاندې وي، نو ديکتاتوران به احتمالاً زیار وباسي چې د مذاکرې د لارې تر ممکن حده پورې پر هیواد باندې خپل کنترول ټینګ او خپلې شتمني خوندي وساتي. آزادي غوښتونکي په هېڅ حالت کېنې نه ښايي چې د ديکتاتورانو سره د هغوی د اهدافو د تر سره کولو لپاره مرسته وکړي.

ډیموکراتان باید په ډیر ځیر سره هغو تلکونو ته متوجه وي چې عملاً د ديکتاتورانو له خوا نه د مذاکراتو په تګ لارې کېنې ځای پر ځای شوي دي. د ديکتاتورانو له ځوانه آزادي غوښتونکي مذاکراتو ته رابلل، کېدای شي، چې دارنګه هڅه وي چې ډیموکراتان په سوله ایز ډول ځان ته تسلیم کړي، په داسې حال کې چې د هغوی قوتونه خپل تشدد ته دوام ورکوي. پدې ډول تصادماتو کېنې د مذاکراتو رول په هغه صورت کېنې پر ځای دی چې د استبداد قوتونه په بشپړ ډول تخریب او خپله ديکتاتوران یوې بین المللي هوایي ډګر ته د خوندي تیریدلو په تکل کېنې وي.

په مذاکراتو کېنې قدرت او عدالت

که د مذاکراتو په برخه کېنې پورتنۍ قضاوت ځیر او سخت ښکاري، ښايي چې ځينې رومانتيکي نظريې چې د هغو سره اړه لري تعديل شي. د خبرو اترو د څرنگوالي په برخه کېنې روښانه فکر کول پکار دی.

خبرې اترې پدې معنی نه دي چې دواړه خواوې د برابرۍ د اساساتو سره سم یو ځای سره کېښي او د مذاکرې د لارې نه، هغه اختلاف چې د جنجال سبب شوي دی حل کړي. پدې برخه کېنې دوه واقعیتونه باید په نظر کېنې ونيول شي. لومړی دا چې په مذاکراتو کېنې د

مختلفو نظريو نسبي عدالت او انصاف ندي چې د مذاکراتو په وسيله د موافقي محتوا تعينوي. دوهم دا چې د موافقي محتوا د دواړو خواوو په زور او قدرت پورې اړه لري.

په راتلونکي کښې څو مشکل سوالونه بايد په نظر کښې ونيول شي، لکه هره خوا به څه وکړي شي چې خپل هدف لاس ته راولي که د مذاکراتو پر مېز مقابل لوري ورسره جوړ رانغی؟ هره خوا به څه وکولی شي که وروسته د موافقي نه بل لوري خپله خبره ماته او سره د موافقي نه په زوره خپل هدف تر لاسه کړي.

معمولاً په مذاکراتو کښې، توافق ته د مسایلو سمو او ناسمو څېړنو ځینې نه رسېږو، که څه هم ډیرې خبرې به پرې وشي. خو د مذاکراتو اصلي نتیجه د مخالفو خواوو د مطلق او نسبي قوت د څېړنې نه په لاس راځي. آزادي غوښتونکي څه کولی شي تر څو ډاډه شي چې د خپلو غوښتنو د ډیر لږ حد نه هم نه محروميږي؟ ديکتاتوران څه کولی شي چې دیموکراتان بې اغېزې کړي او خپله په کنترول کښې پاتې شي؟ په بل عبارت، که یو توافق حاصل شي، دا ډیر احتمال لري چې به د دواړو خواوو د قدرت او ظرفیت د مقایسې نتیجه وي او وروسته به محاسبه وشي چې څرنگه یو ښکاره جنجال به ښايي چې پای ته ورسېږي.

همدارنگه، باید توجه وشي چې دواړو خواوو د موافقي د رسیدلو لپاره د کوم شي نه غواړي چې تیر شي. په بریالو خبرو اترو کښې مصالحه او د اختلافاتو نیماني کول صورت نیسي، هره خوا یوه برخه د هغه څه نه آخلي چې ئې غواړي او د خپل د هدف د یوې برخې نه تیرېږي. د مطلقو ديکتاتوریو په شرایطو کښې آیا د دیموکراسۍ پلویان د څه نه ديکتاتورانو ته تېرېدلی شي؟

د ديکتاتورانو کوم هدفونه د دیموکراسۍ پلویانو ته د منلو وړ دي؟ آیا آزادي غوښتونکي غواړي چې ديکتاتورانو ته (یوه نظامي او یا سیاسي ډله) د اساسي قانون په اساس د هیواد د حکومت په راتلونکي کښې یو دایمي رول ورکړي؟ پدې کښې نو بیا دیموکراسي چېرې دی؟

فرض کوو چې خبرې اتري ښه پر مخ لاړ هم شي، خو بیا باید پوښتنه وکړو: سوله څرنگه به په نتیجه کښې لاس ته راشي؟ آیا وضعیت به د هغه وخت نه چې آزادي غوښتونکي مبارزه ئې پیل کړی و او یا ئې مبارزه کوله ښه وي او یا خراب؟

د توافق وړ ديکتاتوران

ديکتاتوران ښايي چې د قدرت د غصبولو لپاره مختلف محرکي او نیتونه، لکه مقام، اقتدار، ثروت، د تولني بیا تشکیلول او نور ولري. مونږ باید پوه شو، چې که دوی قدرت د لاسه ورکړ نو ټولې هیلې به د لاسه ورکړي. د مذاکراتو په مهال به ديکتاتوران هڅه وکړي چې خپل هدفونه په لاس وساتي.

هر څه چې د روغې په خبرو اترو کېنې د د یکتا تورانو له خوا نه وړاندې کېږي، بیا هم هیڅوک باید هېر نکړي چې دیکتاتوران به هره وعده ورکړي تر څو خپل دیموکرات مخالفین ځان ته تسلیم کړي، او وروسته به په بې شرمۍ سره د همغو موافقو نه سر وغړوي. که آزادي غوښتونکي ومني چې مقاومت بند کړي چې په مقابل کېنې به د دوي ټکول هم د د یکتا تورانو له خوا نه بند شي نو نتیجه به ئې سخته نا امیدي وي. د مقاومت بندول په ډیرو لږو حالاتو کېنې د مقابل لوري نه فشار کموي. کله چې کورنۍ او بین المللي مخ نیونکي قوتونه لرې شول دیکتاتوران به خپل فشار او تشدد به له پخوا نه نور هم زیات کړي. د عمومي مقاومت ماتیدل معمولاً هغه قدرت چې د د یکتاتور له خوا نه تشدد او کنترول ئې محدود کړی له مینځه وړي. مستبد حاکم پدې حالت کېنې د هر چا په مقابل کېنې چې وغواړي عمل کوي. څرنگه چې کرشنا لال شریډ هاراني ویلي:

مستبد حاکم یوازې هغه وخت مونږ ته ضربه راکولي شي چې په مونږ کېنې د مقابلي توان لږ وي.

کله چې بنسټیز او حیاتي مسایل تر مینځ وي، نو مقاومت پکار دی نه مذاکرات. مقاومت د دیکتاتور د قدرت نه د بشپړ لاس آخستلو پورې باید دوام وکړي. بریالیتوب اکثراً د خبرو اترو نه، بلکې د مقاومت د ټولو موجودو قوي وسایلو په عاقلانه او مناسب استعمال باندې لاس ته راځي.

زمونږه بحث څرنگه چې په راتلونکو فصلونو کېنې به په مفصله توګه دوام وکړي دادی په سیاسي سرغړونه یا د عدم تشدد مبارزه د هغو ولسونو لپاره چې د خپلې آزادۍ لپاره جګړه کوي، ډیره زوروره وسیله ده، چې په لاس ئې لرو.

څرنگه سوله

که چیرې دیکتاتوران او آزادي غوښتونکي غواړي چې د سولې په اړه یو بل سره وغږیږي نو د هغو خطرونو لپاره چې مخکېنې شته، فوق العاده روښانه او دقیق فکر کول پکار دی. هر هغه څوک چې د "سولې" کلمه پر ژبې راوړي، مقصد ئې سوله د عدالت او آزادۍ سره نه وي.

د ظلم په مقابل کېنې مطلق اطاعت، او د ظالمو دیکتاتورانو منفي متابعت چې د سل هاوو زرو انسانانو په برخه کېنې بې رحمۍ کړي حقيقي سوله نه ده. هیتلر اکثراً د سولې خبرې کولې چې مقصد ئې د هغه ارادې ته تسلیمیدل ؤ. د یو دیکتاتور سوله د بندیځانې یا د هدیرې د سولې نه کوم زیات شی نه دی. نور خطرونه هم شته. صادقانه مذاکره کونکي هم کله کله د مذاکرې هدفونه او د خبرو اترو جریان ګډ وې کړي. دیکتاتوري نظامونه چې خپل حقانیت ئې د دولت د غصبولو، د بشري حقونو نه د تخلف او بیرحمیو له امله له لاسه ورکړی کېدای شي دیموکراتیکي مذاکره کونکي یا باندني کار پوهان چې د مذاکراتو د تر سره کولو لپاره مرستې

ته را بلل شوي په يوه خبره ورته بين المللي مشروعيت ورکړي. بي لدې مشروعيت نه چې ديکتاتوران ورته سخت ضرورت لري، هغوی نشي کولی چې خپلي حکمرانی ته تر نا معلوم وخته پورې دوام ورکړي. د سولې آستازي بايد هيڅکله ديکتاتورانو ته قانوني مشروعيت برابر نکړي.

د اميدواری لپاره دليلونه:

څرنگه چې مخکښي وويل شو، د مخالفو قوتونو رهبران د ديموکراتيکو مبارزو نه د نا اميدۍ له امله خبرو اترو ته غاړه ږدي. لاکن د نا اميدۍ او ضعف دا احساس د بدلولو وړ دی. ديکتاتوري د تل دپاره نه وي. هغه خلک چې د ديکتاتوري لاندې ژوند کوي نه ښايي چې ضعيف پاتې شي، او هم ديکتاتورانو ته بايد اجازه ور نکړل شي چې تر نا معلوم وخته پورې د زور خاوندان و اوسيزي.

آرسطو، قرنونه مخکښي ويلي و "اوليگارشي او استبدادي حکومتونه د نظامونو په ډولونو کېنې ډېر لنډ عمر لري. د تاريخ په اوږدو کېنې مستبد حکومتونه هيڅکله اوږد عمر نه درلود."

اوسني ديکتاتوري هم کمزورتياوې لري، مونږ کولی شو چې دغو کمزورتياو ته لمن ووهو اود ديکتاتور قدرت ټوټې ټوټې کړو. (په څلورم فصل کېنې به مونږ دا ضعيفي نقطې مفصلاً وڅيرو)

موجوده تاريخ د ديکتاتوري کمزورتياوې مونږ ته رابښي او دا حقيقت څرگندوي چې استبدادي رژيمونه نسبتاً د زمان په لنډې مودې کېنې ټوټې ټوټې کيدلی شي. يواځې لس کاله د

(۱۹۸۰ تر ۱۹۹۰) پکار و چې کمونيستي ديکتاتوري په پولينډ - ختيز المان کې نسکوره او په چکوسلواکيا - کېنې چې په ۱۹۸۹، پېښ شو ، په څو هفتو کېنې درې وړې شي. په کال ۱۹۴۴، په السلوادور او گواتيمالا کېنې د ظالمو چمتو نظامي ديکتاتورانو د پرزولو لپاره تقريباً د هر يو لپاره دوه هفتې مبارزه پکار وو. د ايران د پاچا ډير پياوړی رژيم په څو هفتو کېنې ونړېده.

کله چې د مخالفينو زور په پلپاين کېنې د مارکوس د ديکتاتوري په مقابل کېنې څرگند شو، نو د امريکي حکومت په بېره خپله حمايه ئې پرې بنده او په ۱۹۸۶ کال کېنې په څو هفتو (اونی) کېنې ړنگ شو. په پخواني شوروي اتحاد کېنې، کله چې سخت دريزو د ۱۹۹۱ کال د آگست په کودتا اقدام کول، نو د سياسي سر غړوني په وسيلې د څو ورځو په مدي کېنې شنه شوه. وروسته بيا ډير رای ورکونکي چې ډير کلونه د ظلم سلطې لاندې وو يواځې د څو ورځو ، هفتو، يا مياشتو خپلواکي ئې لاس ته راوستل.

دا زور باور چي تشدد تل چټک او عدم تشدد تل ډېر وخت د برياليتوب لپاره ضرورت لري په هيڅ شکل سم نه دی. که څه هم د ټولنې په لاندنې برخه کښې تغير راوستل، ډير وخت پکار لري، خو د عدم تشدد د مبارزې په اصول حقيقي جگړه د ديکتاتورۍ په مقابل کښې نسبتاً چټک پر مخ ځي.

د يوې اوږدې وړاندوینې جگړې نه د ځان ژغورلو لپاره خبرې اترې د يوې خوانه او يا ديکتاتورته تسليميدل د بل خوا نه يواځينی لارې نه دي. هغه مثالونه چې اوس وړاندې شول ، او هم هغه مثالونه چې په لمړي فصل کښې وښودل شول رانښيي چې د هغوی لپاره چې دواړه سوله او آزادي غواړي بله لار هم شته: چې سياسي سر غړونه ده.

دریم فصل

قدرت له کومه راځي (د قدرت منابع)

: د سولي د لارې نه آزادۍ ته رسېدل کوم آسانه کار نه دی. دا ډول مبارزه، ستراتیژیکي پوهې، تشکیلات او پلان جوړولو ته ضرورت لري، او د ټولو نه مخکښې قدرت ته ضرورت لري. که دیموکراسي غوښتونکي دا وړتیا ونه لري چې خپل قدرت او امکانات په اغیزه ناکه ډول پکار واچوي، نو نشي کولی چې دیکتاتوري ړنگ او پر ځای ئې سیاسي آزادي تاسیس کړي. دا څرنگه کېدلی شي؟ آزادي غوښتونکي کوم ډول قدرت سمبالولی شي چې د دیکتاتوری او د هغه د پراخې سیاسي شبکې د ویجاړولو لپاره کافي وي؟

ددې پوښتنې ځواب د سیاسي قدرت په پوهېدلو پورې اړه لري چې اکثراً د پاملرنې وړ نه ګرځي. په رښتیا سره، دې مطلب باندې پوهېدل کوم ګران کار نه دی، او ځینې اساسي واقعیتونه پکښې خورا ساده دي.

د بیزوګانو د خاوند کیسه:

د څورلسمې پېړۍ چینایي مثال چې د لیو-جي، له خوا ورکړل شوی، د سیاسي قدرت د اهمیت پوهېدل یې خورا ښه تشریح کړی دی.

"د چو، په فیودالي سیمه کېنې، یو زوړ سړی د بیزوګانو نه د کار آخستلو د لارې نه ژوند کاوه، او د چو خلکو به ورته "جوګانګ" یعنې د بیزوګانو خاوند ویل.

هر سهار زوړ سړی، بیزوګان به خپلې حویلې کېنې راټولول او مشر ته به ئې امر ورکړو چې ټول غره ته د بوټو او د ونو نه دمېوو د راټولولو لپاره وڅېړوي. دا قانون ؤ، چې هر بیزو د خپلې ټولې کړې میوې نه لسمه برخه زوړ سړي ته ورکړي، او که چا نه ؤ ورکړی نو بیا په بېرحمۍ سره وهل او ټکول کېده. ټول بیزوګان ددې ظلم نه د خپل د ژوند نه بېزاره وو، خو یو هم د شکایت جرئت نه درلوده.

یوه ورځ یو کوچنی بیزو د نورو بیزوګانو نه یې پوښتنه وکړه، چې "آیا زوړ سړی دا ونې او بوټي ئې کښېنولي دي؟" نورو ځواب ورکړو چې نه "دا ونې او بوټي پخپله شنه شوي دي."

کوچنی بیزو بیا پوښتنه وکړه: "آیا مونږ به د زاړه سړي د اجازې نه مېوې ټولولی نه شو؟"

نورو ځواب ورکړ: "چې هومونډ ټولولې شو. "کوچنی بیزو دوام ورکړ: "نو، ولې مونږ د زاړه سړي پورې تړلي اوسو؟ ولې مونږ ټول د هغه په خدمت کېني اوسو؟" مخکېني له دې نه چې کوچنی بیزو خپلې خبرې پای ته ورسوي، ټول بیزوگان ناڅاپه، په مطلب پوه او وینښ شوي وو.

په همغې شېبې کله چې زور سړی ویده شو، بیزوگانو د خپلې بنديځانې دیوالونه ئې ونړول او ټول ئې وران او گډ وکړل. او هغوی ټولې مېوې چې زور سړي په خپلې زیرمې کېني در لوده ځانونو سره ځنگله ته ویورل، او بیا هیڅکله بېرته رانغلل. زور سړی په پای کېني د لوړې نه مړ شو. یو-لي - ځي، وائي "په نړۍ کېني ځینې کسان خپل خلک په چل اداره کوي نه په عادلانه قانون. آیا دوی لکه د بیزوگانو د خاوند پشان نه دي. په رښتیا سره دا خلک د خپلې نا پوهۍ نه خبر ندي. خو کله چې د دوی خلک دوی وپېژني، نو بیا د دوی چلونه کار نه ورکوي.

د سیاسي قدرت ضروري سرچینې

اصل د موضوع ساده ده. دیکتاتوران د هغو خلکو مرستې او همکارۍ ته اړ دي چې دوی یې اداره کوي، اوبې له دې نه دوی د سیاسي قدرت منابع نشي اداره کولی.

د سیاسي قدرت سرچینې دادي:

- مشروعیت، د خلکو په مینځ کېني باید عمومي عقیده موجود وي چې حکومت قانوني دی او خلک یو اخلاقي وظیفه لري چې ورته اطاعت وکړي.

- انساني منابع، د هغو کسانو او ډلو شمېر او اهمیت چې د حکومت نه اطاعت کوي، ورسره همکاري او ورته کومک برابروي.

- مهارت (وړتیا) او پوهه، د معینو او مشخصو کارونو د اجرا لپار رژیم ورته اړ دی او د هغو اشخاصو له ځوانه تهیه کيږي چې د حکومت سره همکاري کوي.

- غیر عیني عوامل، روحي او عقیدوي عوامل چې خلک وهڅوي چې د رژیم نه اطاعت او ورسره مرسته وکړي.

- مادي منابع، په هغه اندازه چې حاکم کنترول او یا لاس رسي پر املاکاتو، طبیعي منابعو، مالي منابعو، اقتصادي سیستم، او د ارتباط او ترانسپورت پر وسایلو لري؛ او

- جزاگانې، جرمي او تهدیدونه چې د بې اطاعتو او همکاري نه کونکو خلکو په برخه کېني ددې لپاره عملي کېږي چې د هغوی همکاري او اطاعت چې د رژیم د بقا لپاره د هغه د ورځني کارونو د پر مخ بیولو لپاره ضروري دی تر لاسه کړي.

چې دا ټول منابع د رژيم په قبلولو، او ورنه د خلکو اطاعت او دهغوی په تسليمېدو، او د بې شمارو خلکو او د ټولنې د ډيرو مؤسساتو په همکارۍ پورې تړلی دی. دا منابع تضمین کیدلی نشي.

بشپړ همکاري، د خلکو اطاعت او حمایت د قدرت د منابعو شته والی زیاتوي او په نتیجه کې د هر حکومت د قدرت ظرفیت ډیروي.

له بلې خوا د خلکو او مؤسساتو همکاري د تیري کونکي او یا دیکتاتور نه آخستل، د هغوی د قدرت منابع چې ټول حاکمان ورپورې تړلي دي کموي او یا په بشپړه توګه له مینځه وړي. بې له دې منابعو د موجودیت نه د حاکم قدرت کمزوری کيږي او په پای کې له مینځه ځي.

طبعاً، دیکتاتوران د هغو اقداماتو په وړاندې چې ددوی خپلواکي تهدیدوي حساس دي. نو دیکتاتوران هغه کسان چې ددوی امر نه مني، مظاهري کوي، او یا ورسره همکاري نه کوي

غواړي چې تهدید او مجازات کړي. ولې خبره دلته پای ته نه رسي. ټکول حتی وحشتونه هم تل په کافي اندازه بدلون نه راولي چې د خلکو هغومره همکاري تر لاسه کړي چې د رژيم د بقا لپاره په کار ده.

که سره د خپلو او ټکولو، د قدرت منابع د کافي وخت لپاره بیا هم محدود او یا جلا پاتې شي نو نتیجه به یې د دیکتاتورۍ په د ننه کېنې وار خطايي او فکري ګډ وډي وي. ددې حالت نه وروسته احتمال لري چې د دیکتاتورۍ د قدرت کمزورتیا برېښه شي. د وخت په تیریدو سره، د دیکتاتوریو نه د قدرت د منابعو ایسارول به رژيم فلج او کمزوری، او په وخیمو حالاتو کېنې به ئې ټوټې ټوټې کړي. د دیکتاتور قدرت به ورو ورو او یا ژر د سیاسي قحطۍ نه ومري. په هر حکومت کېنې د آزادۍ او یا دیکتاتورۍ اندازه تر ډیره حده پورې د هغه د ولس د نسبي غوښتنې انعکاس دی چې غواړي آزاد واوسي، او هم د هغوی غوښتنه او توانايي پورې چې د هغه هڅو په مقابل کېنې مقاومت وکړي چې غواړي دوی مریان کړي.

د عمومي عقیدې پر ضد، حتی هغه دیکتاتوري چې د خلکو د ژوندانه ټول اړخونه یې د کنترول لاندې راوستي بیا هم د خلکو او ټولنې پورې تړلي دي. څرنگه چې د سیاسي علومو پوه، کارل ډبلیو ډاچ، په کال ۱۹۵۳ ويلي:

" انحصاري قدرت تر هغه وخته قوي دی چې د هغې نه ډیر کار وانه خیستل شي. که چېرې انحصاري قدرت همیشې د ټول جمیعت په مقابل کېنې باید استعمال شي نو دا احتمال نلري چې تر اوږدې مودې پورې په قدرت کېنې پاتې شي. څرنگه چې انحصاري رژیمونه نظر د حکومتونو نورو ډولونو ته ډیر قدرت ته ضرورت لري چې خپلو خلکو سره معامله وکړي، نو دارنگه رژیمونه د خلکو پراخو همکاريو ته هم اړ دي. برسیره پردې، هغوی باید د

ضرورت په وخت کښې وکولی شي چې د ټولنې د لوئې برخې پر فعال حمایت باندې ډاډ
گیرنه ولري."

جان آستن، د انگلستان د ۱۹ پېړۍ قانون پوه د هغه دیکتاتورۍ وضعیت چې د خپلو خلکو
نارضايتي سره مخامخ دی تشریح کړی دی. آستن وايي، چې که د خلکو اکثریت تصمیم
ولري چې حکومت وران کړي او چمتو وي چې پدې لاره کښې خور هم قبول کړي، نو د
حکومت او پلویانو هلې ځلې ئې به یو منفور حکومت، حتی که بهرنی مرسته هم ورته
ورسیري، هېڅکله به هم ونشي ټینګولی. آستن نتیجه اخلي چې د حکومت نه سرغړونکي
خلک د تل لپاره اطاعت او انقیاد ته مجبوریدلی نشي.

نېکولو ماکیاولي، هم مخکښې له دې نه استدلال کړی و چې که شهزاده "..... ټول خلک په
خپل مخکښې لکه دښمنان لري، هېڅکله به هم ځان مأمون نکړي، او هر څومره چې ډېر ظلم
وکړي رژیم به ئې نور هم کمزوری شي.

په سیاست کښې ددې نظریاتو عملي په کار آچونه د ناروي د خلکو له خوانه په اتلولۍ سره د
نازي اشغال په مقابل کښې، او لکه چې په لمړي فصل کښې بیان شو د زرورو پولینډیانو،
جرمنانو، چکانو، سلواکانو، او د ډیرو نورو د کمیونیست د تیري او دیکتاتورۍ په مقابل کښې
عملي شوي، چې په یورپ کښې با لآخره د کمونیزم د ړنگېدلو سبب وگرځېد. البته دا یوه
نوي پېښه نه ده: د عدم تشدد د مقاومت موارد لږ تر لږه تر ۱۹۴۰ ق م. پورې سابقه لري،
کله چې خلکو خپله همکاري د خپلو رومي شهزادگانو باندې بند کړل. د عدم تشدد مبارزه د
تاریخ په مختلفو مرحلو د خلکو له خوا نه په ټوله آسیا، افریقا، شمالي او جنوبي امریکا،
آسترالیا او د بحرالکاهل په جزایرو او همدارنگه په یورپ کښې پکار آچول شوی دی.

درې ډیر مهم عوامل چې د یو حکومت د قدرت د کنترولېدلو او نه کنترولېدلو امکانات ښیي:

۱. د خلکو نسبي غوښتنه چې د حکومت قدرت د تهدید لاندې راولي.

۲. د خلکو، آزادو تشکیلاتو او مؤسساتو نسبي طاقت چې په ډله نيزه توګه د قدرت منابع په
دیکتاتورۍ وتړي.

۳. د خلکو نسبي وړتیا چې خپله موافقه او مرسته په دیکتاتورۍ بند کړي.

د دیموکراتیکي قوتونو مرکزونه

د دیموکراتیکي ټولنې د مشخصاتو نه یو دادی چې هلته یو شمېر آزاد غیر دولتي ډلې او
مؤسسي وي، چې د مثال په توګه عبارت دي د کورنیو، دیني تشکیلاتو، کلتوري اتحاديې،
سپورتي کلبونه، اقتصادي مؤسسي، کارګري اتحادیې، د زده کونکو اتحادیې، سیاسي ډلې، د

کلو د گاونډیتوب اتحادیې، د باغوانی کلبونه، د بشري حقونو تشکیلات، د موسیقي گروپونه، ادبي ټولنې او نور.

داسې مؤسسې، که د یوې خوا نه خپل هدفونه پر مخ بیايي همدارنگه د ټولنې اړتیاو ته هم ځواب وایي.

برسیره پر دې، دا مؤسسې خورا ستر سیاسي اهمیت هم لري. دوی ډله نيز یا مؤسساتي مرکزونه برابروي چې خلک د هغې په واسطه وکولی شي چې د خپلې ټولنې په جهت ورکولو تاثیر ولري، او د نورو ډلو او دولت په مقابل کښي- خصوصاً کله چې دوی پوی شي چې په غیر عادلانه توگه د هغوی په گټو، فعالیتونو او مقاصدو باندې تجاوز کوي مقاومت وکړي. هغه کسان چې ددې تشکیلاتو نه بهر دي معمولاً نشي کولی چې په نورې ټولنې باندې کوم مهم تاثیر واچوي، حکومت او دیکتاتورې خو یوه خوا پرېږده.

په نتیجه کښې که چیرې دیکتاتور ددې مؤسسو آزادي او استقلال سلب کړي، خلک به نسبتاً کمزوری شي. او هم که دا مؤسسې په دیکتاتورې ډول د مرکزي رژیم له خوا کنترول شي او یا په نوي کنترول شوي مؤسساتو بدل شي نو استبداد بیا به وکولی شي چې دواړه ځانگړي غړي او هم هغه برخه د ټولنې چې دا مؤسسې ورسره اړیکې لري کنترول او په خپلې خوښې اداره کړي.

په هر حال، که آزادي او استقلال ددې خپلواکې مؤسسې (چې د دولت د کنترول نه د باندې دي) وساتل شي او یا بیرته تر لاسه شي، نو دوی به د سیاسي سر غړونې په کار اچولو باندې به ډیر مهم اغیزه واچوي. ټول مثالونه چې د دیکتاتورۍ د ړنگېدلو او یا کمزورې کیدلو په برخه کښې پدې کتاب کښې بیان شوي د خلکو او یا په دوی پورې د مربوطو مؤسساتو له خوا په زړور توب سره د سیاسي سر غړونې د پراخې پکار اچونې مشترک مثالونه دي.

څرنگه چې وویل شو، د قدرت دا مرکزونه د هغو مؤسساتو بنسټونه جوړوي چې د هغوی نه خلک په دیکتاتورۍ باندې فشار اچولی شي او یا د دیکتاتورۍ د کنترول مخه ونیولی شي. په راتلونکې کښې دا تشکیلات به د خپلواکې ټولنې یو ضروري برخه وي. نو ددې مؤسساتو دوامداره آزادي او وده د آزادي غوښتنې د مبارزو لپاره شرط دی.

که دیکتاتورۍ د ټولنې د خپلواکو مؤسساتو په کنترولولو باندې ډیره بریالی وي دا به د آزادي غوښتونکو لپاره مهمه وي چې نوی آزاده ټولنیزې ډلې او مؤسسې مینځ ته راولي، او یا دیموکراتیکي کنترول د آزادو پاتې شوو او یا نیمه آزاد پاتې شوو مؤسساتو باندې تاسیس کړي.

د هنګري د ۱۹۵۶ - ۱۹۵۷ کال د انقلاب په ترڅ کښې د مستقیمې دیموکراسۍ یو شمېر شوراګانې را ښکاره شول، حتی سره یو ځای شول چې د څو هفتو لپاره د مؤسساتو او حکومت یو مکمل فیدرالي سیستم تاسیس کړي.

په پولیند کښې، د ۱۹۸۰ ، د لسیزې په وروستیو کښې، کارگرانو د پیوستون غیر قانوني اتحادیې جوړې کړې، او په ځینې حالاتو کښې د کارگرانو د اتحادیې کنترول یې هم په لاس ونيول چې رسماً د کمیونیست د حزب د ادارې لاندې و. د مؤسساتو دارنگه انکشافات کېدلی شي چې ډیرې مهمې نتیجې تر شا ولري.

البته دا ټولې خبرې پدې معنی نه دي چې د استبداد کمزورې کول او یا ړنگول یو آسانه کار دی او دا هم باید فکر ونشي چې هر اقدام به په بریالیتوب پای ته ورسیري.. په غټ باور سره، دا مبارزه به بې له سر بندنې نه هم نه وي. هغوی چې د دیکتاتورۍ لپاره خدمت کوي ډیر احتمال لري چې پدې نیت متقابلې حمله وکړي چې خلک مجبوره کړي چې بیا د دیکتاتورۍ سره همکاري او ورته اطاعت وکړي.

د قدرت په اړه پورتنۍ نظریه پدې معنی ده، چې د هرې دیکتاتورۍ قصدي تجزیه او ټوټې کیدل ممکن دی. دیکتاتوري په خاصه توګه مشخص خواص لري، چې هغی ډیر زیات د سیاسي سرغړونې د ښه تطبیقولو په مقابل کښې زیان منونکی ګرځوي. رځی، چې دا خاصیتونه په ډیر تفصیل سره مطالعه کړو .

څلورم فصل

ديکتاتوری خپلې نیمګړتیاوې لري

ديکتاتوری اکثراً ماتې خوړونکې نه ښکاري. د جاسوسی وسایل، پولیس، عسکري قوتونه، بنديخاني، د توقیف ځایونه، او د اعدام دلګیونه، یواځې د یو څو زورورو ديکتاتورانو له خوا اداره کېږي. همداسې د یو هیواد مالي پانګه، طبیعي منابع، او تولیداتو د ديکتاتورانو له خوا لوټ او د هغوی د اهدافو او حمایې په لاره لګول کېږي. له بلې خوا، ديکتاتورانو سره په مقایسې، دیموکراتان اکثراً ډیر زیات کمزوري، بې تاثیر او ضعیف ښکاري. د ديکتاتورانو په هکله د نه ماتېدونکیتوب تصور او د دیموکراتانو کمزورتیا، د یوې اغیزناکې مخالفې قوې راوړلېدل د ذهن نه لرې کوي. خو خبره دلته پای ته نه رسیږي.

د "اشیل د پوندې" تشخیصول

د لرغوني یونان نه یوه کیسه د هغو کسانو د کمزورتیا ټکي ډیر ښه روښانه کوي، چې عموماً فکر کېږي چې دوی به په هېڅ اړخ کېنې به کمزورتیا ونلري. د اشیل، پهلوان پر ځان هېڅ غشي به نفوذ نه کاوه او نه توره به ئې پوستکي غوڅولی شو. روایت کېږي چې د اشیل مور هغه ئې په ماشوموالي کېنې د سټیکس په جادوئي سیند کېنې غوټه کړې و چې په نتیجه کېنې ئې بدن مصئون شوی و. لاکن سره لدې دلته یو مشکل پاتې و. څرنگه چې ماشوم اشیل د غوټه کولو په وخت کېنې مور د پوندې نه نیولې و، نو اوبه ئې د بدن هغې برخې ته نه و رسیدلې چې مصئونیت یې حاصل کړی وای. کله چې اشیل لوی شو نو خلکو به فکر کاوه چې هغه د غلیمانو د وسلو په مقابل کېنې پوره مصئونیت لري. په پای کېنې د تروا په جګړه کېنې، د دښمن یو عسکر چې د یو کس له خوا نه پدې راز خبر شوی و، د اشیل غیر مصئونې پوندې ته نخښه ونيوله چې دی ئې ټپي کړ او غشي وژونکي تمام شو. تر ننه پورې د "اشیل پونده" عبارت، د یو کس، یو پلان او یا مؤسسې هغې کمزورې برخې ته اشاره کوي چې که پر هغې برخې برید وشي نو کوم مصئونیت یا محافظت به ونه لري.

د ظالمو ديکتاتورانو په برخه کېنې، همدا اصول په کار اچول کېږي. هغوی ته هم په ډیره چالاکۍ او لږ توان ماتې ورکول کېدای شي، خو چې که د دوی کمزورې برخه تشخیص او گذارونه پرې راټول شي.

د ديکتاتوريو کمزورتيا وي:

د استبدادي حکومتونو کمزورتياوي دادي:

۱. د يو زيات شمير خلکو، ډلو ، مؤسساتو مرستې او منافع چې د رژيم د عادي جريان لپاره ضروري دي، بنائي چې محدود او يا قطع شوی وي.
۲. د رژيم د تيرو سياستونو ملزومات او نتيجې، هغه وخت ئې اوسنی قدرت محدودوي چې متضادي پاليسي، قبول يا پکار واچوي.
۳. کيدای شي چې رژيم خپل عمليات د ورځني عادي جريان په رنگ ګرځولی وي، او لږ وړتيا ولري چې ځان د نوي وضعیت سره عيار کړي.
۴. افراد او منابع چې د اوسني وظيفو لپاره تعين شوي د نوي ضرورياتو لپاره به غوره او وړ نه وي.
۵. مادونان چې د خپلو آمرانو د خپه کولو نه ويریږي، بنائي چې ديکتاتور ته سم او مکمل راپور چې د تصميم نيولو لپاره ضرور دی ورنکړي.
۶. ايډيالوژي بنايي چې زور شوی او د سيستم کيسې ، علامې او شعارونه خپل اعتبار له لاسه ورکړي وي.
۷. که يو قوي ايډيالوژي ارائه شوی وي چې د چا د واقعيت د کتلو قابليت ئې د خپلې اغيزې لاندې راوستی وي، نو د هغې نه کلکه پيروي به ددې سبب شي چې د ټولنې د واقعي شرايطو او ضرورتونو نه پاملرنه وګرځوي.
۸. د بيروکراسۍ د اغيزمنتوب او وړتيا زوال او خرابيدل ، يا د حد نه زيات کنترول او د اصولنامو جاري کول به د سيستم پاليسي او عمليات بې اغيزې کړي.
۹. داخلي مؤسساتي ټکرونه او شخصي رقابتونه او دښمنۍ بنايي چې د ديکتاتوري عملياتو ته ضرر ورسوي او يا يې مختل او سره وئې شلوي.
۱۰. بنايي چې د روشن فکرانو او زده کونکو حوصله د حالاتو، تحديداتو، نظرياتو د تلقينيدلو او ټکونو نه په سر رسيدلي وي.
۱۱. عمومي خلک بنايي، چې د وقت په تيريدلو سره د رژيم په مقابل کښي بې پروا، شکمن او حتي دښمن وګرځي.
۱۲. سيمينيز، طبقاتي، کلتوري، يا ملي مخالفتونه بنايي چې لوړې درجې ته ورسيرې.

۱۳. د دیکتاتوری د قدرت د مراتبو سلسله تر یوې اندازې پورې تل بې موازنې وي،

او کله دا بې موازینتوب ډیر زیات وي. افراد نه یوازې په خپل ځای په عین رتبې پاتې کیږي. بلکه کېدای شي چې لوړ یا ټیټ لار شي او یا کاملاً له مینځه لاړ او نور اشخاص ئې پر ځای وگمارل شي.

۱۴. د پولیسو یا عسکرو ځینې برخې بنایي داسې عمل وکړي چې خپل هدفونو ته ورسېږي، حتی د تاسیس شوي دیکتاتوری د غوښتنې پر ضد، آن که د کودتا د لارې نه هم وي.

۱۵. که دیکتاتوري نوی تاسیس شوی وي، او وخت ته ضرورت ولري چې ځان ښه ځای پر ځای کړي.

۱۶. څرنگه چې په دیکتاتوری کېنې ډیر زیات تصمیمونه د ډیرو لږو خلکو له خوا نیول کیږي نو په دیکتاتوری کېنې د قضاوت، تگ لارې، او عمل اشتباهات ډیر احتمال لري.

۱۷. که رژیم و غواړي چې دا خطرونه له مینځه ويسي، او خپل کنترول غیر مرکزي کړي، نو کنترول به یې پخپله د قدرت په مرکزي اهرمونو نور هم کمزوری شي.

د دیکتاتوری په کمزورو برخو برید کول

ددې ذاتي کمزوریو په پوهیدلو سره، ددې لپاره چې سیستم ته اساسي تغیر ورکړي او یایي تجزیه کړي آزادي غوښتونکي کولی شي چې قصداً دا د "آشیل پونډې" لا پسې کمزورې کړي.

نتیجه څرگنده ده: سره لدې چې ظاهراً غښتلی ښکاري، دیکتاتوری خپلې کمزورتیاوې، لکه داخلي بې کفایتي، شخصي رقابتونه، مؤسساتي بې کفایتی، او د تشکیلات او اداراتو تر مینځ اختلافات لري. د وخت په تیریدلو سره دا کمزورتیا وې د رژیم مؤثریت کموي او د تغیراتو او عمدي مقاومتونو په مقابل کېنې یې ژوبلېدونکې گرځوي. هر څه چې رژیم غواړي تر سره کړي الزاماً نه تکمیلېږي ځینې وختونه د مثال په توگه حتی د هیټلر مستقیم امرونه هم هیڅکله پر ځای نه شول، ځکه چې د لاندنیو قدمو اشخاص د مراتبو په سلسله کېنې نه غوښتل چې هغه اجرا کړي. دیکتاتوري رژیمونه، لکه چې مو ولیدل شاید پخپله ټوټې ټوټې شي.

دا ددې معني نلري چې دیکتاتوري به بې له خطرونو او تلفاتو به ویجاړ شي. د آزادۍ لپاره به هر احتمالي طرز د حرکت د خطر او کړاو سره مخامخ شي او د عملي کولو لپاره به وخت او زمان ته ضرورت ولري. او هم یقیناً د عمل هیڅ یوه وسیله نشي کولی چې په ټولو حالاتو کېنې چټک بریالیتوب تامین کړي. سره لدې هم، د مبارزاتو هغه ډولونه چې د دیکتاتوری مشخص کمزورتیاوې په نڅښه کړي، نظر هغو ته چې دیکتاتوری سره په هغه ځای کېنې

جگره کوي چيرته چې ډيره قوي ده، د برياليتوب ډير چانس لري. اوس نو سوال دادی چې ددې مبارزې لارښوونه څرنگه وشي.

پنجم فصل

د قدرت استعمال (پکار آچول)

په لومړي فصل کښې مونږ وویل چې د دیکتاتوری په مقابل کښې د نظامي مقاومت انتخاب د هغه په کمزوري برخه، نه، بلکه په قوي برخه برید کول دی. د مبارزې لپاره د دیکتاتوری عسکري قوا، د مهماتو زیرمې، د وسلو ټکنالوژي او نور ټاکلو باندې د مقاومت نهضت ځان په ښکاره توګه په نا مساعده وضعیت کښې آچوي. دیکتاتوري نژدې هر وخت پدې ساحو کښې د زیاتو منابعو د راټولولو امکانات لري. په پردي قواوو باندې د خلاصون لپاره تکیه کول هم مخکښې په لنډ ډول بیان شوی دی. په دویم فصل کښې مو د مذاکراتو د لارې د دیکتاتوری د لیرې کولو مشکلات هم وڅیړل.

نو کومې وسیلې پاتې دي چې دیموکراتیک مقاومت ته په ښکاره توګه پر دیکتاتوری بر لاسی ورکړي او دهغه کمزوري نقطې په ډاګه، او لاپسې کمزوري کړي؟ کوم تخنیکي حرکت کولی شي چې د سیاسي قدرت په نظريي باندې چې په دریم فصل کښې بیان شو پانګه اچونه وکړي؟ ددې سوال لپاره مناسب ځواب سیاسي سرغړونه ده.

د سیاسي سر غړونې خاصیتونه:

- سیاسي سر غړونه نه قبلوي چې د جګړې نتیجه د مبارزې د هغو وسیلو په واسطه تعین شي چې دیکتاتوری ئې تعینوي.
- د رژیم د پاره مبارزه مشکله ده.
- کولی شي چې په بې سارې توګه د دیکتاتوری کمزور تیاوې لاپسې کمزوری او د قدرت د منابعو نه ئې اړیکې پرې کړي.
- عملیات کولی شي چې په یوې پراخې ساحې کښې خور شي، خو کولی شي چې په یو معین هدف باندې متمرکز شي.
- دیکتاتور د قضاوت او اقدام د اشتباه خواته بیایي.
- سیاسي سر غړونه، په اغیزناکه ډول خلک، او د ټولنې ډلې، او مؤسسات په ډله ییزه توګه په هغې مبارزې کښې پکار آچولی شي چې د ظالم اقلیت، حکومت پای ته ورسوي.

- سياسي سر غرونه په اغيزناکه توگه په ټولنې کښې د قدرت د توزيع سره مرسته کوي، او دموکراسۍ په جوړونه او د ديموکراتيکي ټولنې حمايي او ساتنه نور هم ممکنوي.

د عدم تشدد د مبارزې د کار ډول:

لکه د نظامي قوې، سياسي سر غرونه هم د مختلفو هدفونو لپاره پکار اچول کيږي. دا هدفونه کېدای شي چې مقابل لوري د يو خاص حرکت په کولو باندې مجبور کړي، يا داسې وضعيت پيدا کړي چې اختلافات په سوله ييزه توگه حل کړي، او يا مخالف رژيم پوره له مينځه ويسي.

که څه هم، سياسي سر غرونه د وسله والې نښتې نه ډير بل ډول پر مخ ځي، ولې بيا هم د جگړې دواړې لارې غواړي چې په ډيرو مختلفو وسيلو باندې مبارزه وکړي چې متفاوتې نتيجې به مينځ ته راولي.

د وسله والې جگړې لارې او نتيجې خورا څرگند دي، چې د ډارولو، ټپي کولو، وژلو او وړانلولو لپاره پکښې حقيقي وسلې او تخريبي وسايل پکار اچول کيږي.

عدم تشدد (بي وسلې) جگړې نسبت وسله والې جگړې ته ډير پېچلې او د مبارزې متفاوت شکل دی ځکه چې د وژونکو وسلو پر ځای پکښې سيکالوژيکي، ټولنيز، اقتصادي، او سياسي وسلې د خلکو او د جامعي د مؤسساتو له خوا استعمالېږي. دا وسلې (وسيلې) په مختلفو نومونو لکه احتجاج، اعتصاب، عدم همکاري، تحریم، سوږوالی (بي علاقه توب) او د خلکو د زور په نومونو پېژندل شوي. څرنگه چې مخکښې مونږ وويل، ټول حکومتونه يواځې تر هغې پورې اداره کولی شي، چې خپل د ضرورت وړ قوت د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو د همکارۍ، تسليم، او اطاعت نه تر لاسه کړي. بر خلاف د تشدد (وسله والې) مبارزې نه، سياسي سر غرونه په خاصه او مناسبه توگه د ديکتاتوري نه د قدرت د پورتنۍ منابع د جلا کولو لپاره خدمت کولی شي.

د عدم تشدد وسلې او انضباط:

په تېرو سياسي سر غرونو کښې، عامه غلطې، چې اکثراً بي له مخکښې پلان جوړولو يي شکل نيوه دا و چې تصور کېده، چې يواځې په دوو میتودونو لکه د اعتصابونو او عمومي مظاهراتو په وسیله کولی شو چې نتیجې ته ورسېږو. په حقیقت کښې، ډېر شمېر میتودونه شته چې د مقاومت ستراتیژیستانو ته اجازه ورکوي چې د مقاومت له ایجاب سره سم په یوې نقطې يې راټول او یا يې په ټولې ساحې کښې خور کړي.

د دوو سوو په شاوخوا کښې د عدم تشدد د مبارزې میتودونه تر اوسه پورې پېژندل شوي، او په ډاډه گیرني سره ډیر نور اصولونه هم موجود دي. دا اصولونه په دوو پراخو ډلو ویشل شوي:

اعتراض او اغوا، همکاري نه کول او مداخله.

د عدم تشدد د اعتراض او اغوا کولو میتودونه اکثراً نمایشي مظاهرات دي چې پدې کښې رسم گذشتونه، لاروښی، او بیخوبي ایستني، (۴ میتودونه) شامل دي.

همکاري نه کول په دریو گروپونو بیلیري: (آ) ټولنیز همکاري نه کول (۱۶ میتودونه)

(ب) اقتصادي همکاري نه کول، تحریمونه (۲۶ میتودونه) او اعتصابونه (۲۳ میتودونه)

(ج) سیاسي همکاري نه کول (۳۸ میتودونه). سوله نيزه مداخله، د روحي، فزیکي، ټولنیز،

اقتصادي، یا سیاسي وسایلو سره، لکه روژه، سوله نيزه اشغال، یا د موقتي حکومت تاسیس (۴۱ میتودونه) وروستی گروپ دی. د سوله نيزې سر غړوني ۱۹۸ میتودونه ددې کتاب په پای کښې د ضمیمې په ډول راټول شوي دي.

ددې میتودونو ډیر شمیر چې په احتیاط سره انتخاب شوي، دوامدار او په غټ مقیاس چې د یوې سمې ستراتیژۍ په چوکاټ، او مناسب تکنیکونه د تربیه شوي ملکي کسانو له خوا پکار اچول شوي، ډیر احتمال لري چې هر ناجایزه رژیم د سختو مشکلاتو سره اخته کړي.

پدې کښې ټولې دیکتاتورۍ شامل دي.

بر خلاف د نظامي وسایلو، د عدم تشدد د مبارزې میتودونه کېدلی شي چې په مستقیمه توګه په مطلوبو هدفونو متمرکز شي. د مثال په توګه، ددې دپاره چې دیکتاتورۍ کاملاً یو سیاسي موضوع ده نو د عدم تشدد د مبارزې د سیاسي شکلونو د استعمال به یو قاطع اثر پرې واچوي. دا مبارزه دیکتاتور ته د حقانیت د ورکولو انکار او د هغه رژیم سره د همکارۍ نه کول دی. همدارنګه، د مشخصو پالیسیو په مقابل کښې عدم همکاري استعمالیدلی شي. ځنې وختونه، ځنډول او ځان ناګاره اچول کېدای شي چې په چټکتیا او پټه عملي شي، او په نورو وختونو کښې څرګنده نافرمانۍ او سر غړوني عمومي مظاهري او اعتصابونه کیدای شي چې ټولو ته ښکاره وي.

له بلې خوا، که دیکتاتورۍ د اقتصادي فشارونو نه زیان منونکی وي او یا د رژیم په مقابل کښې عمومي شکایتونه د اقتصادي نیمګړتیاو له کبله وي نو بیا تحریمونه او اعتصابونه کیدای شي چې د مقاومت مناسب میتودونه وي. د دیکتاتور هلې ځلې به چې د اقتصادي سیستم نه ګټه واخلي د محدودو عمومي اعتصابونو، د کارونو د پرمختګ ورووالی او د

لازمو متخصصينو مرسته نه کولو او يا د صحنې نه د هغوی د وتلو سره مخامخ شي. د اعتصابونو انتخاب شوي مختلف ډولونه پر مهمو نقطو باندې لکه تولید، نقلیات، د اومو موادو زیرمې، او د تولیداتو په وېشلو پکار اچول کیدی شي.

د عدم تشدد د مبارزې ځینې میتودونه د خلکو نه غواړي چې داسې کارونه وکړي چې د هغوی د عادي ژوندانه سره رابطه نلري، لکه په خلکو باندې د خپرونو د پانېو وېشل، د پټو خپرونو د عملیاتو اداره کول، د لوړې اعتصاب، یا په کوڅې کښې کښیناستیدل. د ځینو خلکو دپاره به دا سخته وي چې بې له فوق العاده حالاتو نه دا میتودونه پکار واچوي.

د عدم تشدد د مبارزې نور میتودونه د خلکو نه غواړي چې تقریباً ژوند ته ادامه ورکړي خو په یو څه توپیر سره. د مثال په توګه، د اعتصاب پر ځای خلک به کار ته ولاړ شي خو قصداً به د معمول نه ډیر ورو او یا بې ګټې (بې اغیزې) کار وکړي. په لوی لاس به اکثرأ غلطی وکړي. کېدای شي چې یو کس ځان مریض واچوي او پلمه وکړي چې په یو معین وخت کښې کار نشي کولی.

بل کس به دیني مراسمو ته ولاړ شي چې هلته نه یواځې مذهبي مقصد بلکه سیاسي هدف هم موجود وي. ددې لپاره چې خپل ماشومان د تبلیغاتي حملو نه وساتي یو څوک کیدلی شي چې خپل ماشومان په کور یا غیر قانوني صنفونو کښې تربیه کړي. بل څوک به نه غواړي چې هغو اجباري ډلو سره یو ځای شي، چې د آزادۍ په صورت کښې به ونه غواړي چې پکښې ګډون وکړي. د دغو ډولو اقداماتو ورته والی د خلکو د عادي فعالیتونو سره او د دوی لږ لري والی د هغوی د معمولي ژوند نه بنائې د ډیرو خلکو برخه آخستل په ملي آزادي بڅبونکي مبارزو کښې آسانه کړي.

څرنګه چې د عدم تشدد مبارزه او د تشدد مبارزه سره ډیر زیات توپیر لري، نو حتی په ډیر لږ مقیاس د سیاسي سرغړونې مبارزې کښې د تشدد استعمال به بې ګټې وي، ځکه چې تشدد به مبارزه هغه خوا ته بوځي چې دیکتاتور پکښې فوق العاده بر لاسی لري (وسله وال اخ او ډب).

د عدم تشدد په مبارزه کښې انضباط د بریالیتوب اساسي کلي ده، او د دیکتاتور او د هغه د استازوله خوا نه، سره د لمسونکي اقداماتو او بیرحمیو باید ټینګ وساتل شي. د تشدد کونکي ډښمن په مقابل کښې، د عدم تشدد د جګړې انضباط ټینګول د عدم تشدد په جګړې کښې د تغیر هغه څلور وسیلې (چې په همدې فصل کښې څیړل شوی) آسانوي. همدارنګه د عدم تشدد د جګړې د سپلین د سیاسي جوجیتسو* په مراحلو کښې ډیر زیات مهم دی.

* جوجیتسو: د دیکتاتور خپل او ټکول چې د خلکو له خوا نه په انضباط پیوستون او ټینګار سره مخامخ شي، نور هم به د هغه ناروا او ظلم خلکو ته برېښد کړي. دا به د عدم تشدد د عاملینو په ګټه، به په عقایدو او د قدرت په اړیکو کې تغیر راولي

پدې مراحلو کېنې د رژيم ښکاره ظلم د عدم تشدد د مبارزينو په مقابل کېنې، سياستاً د ديکتاتور د موضع پر ضد راڅرخيږي او د ديکتاتوري د مراتبو په سلسلې کېنې ټکر پيدا کوي، او د مقاومت لپاره د خلکو په مينځ کېنې، د رژيم د عادي پلوي کونکو او دريمې ډلې کېنې پلويان گټي.

که څه هم په ځينو حالاتو کېنې، د ديکتاتوري په مقابل کېنې د تشدد د لږې اندازې د استعمال نه به مخنيوی ممکن نه وي. د خلکو نا اميدي او د رژيم نه نفرت ښايي چې د تشدد په انفجار بدل شي، او يا مشخصو ډلو که څه هم د عدم تشدد د مبارزې د اهميت په دندې پوه شوي خو بيا هم تشدد يې پوره ندی خوشې کړی. پدې حالاتو کېنې سياسي سر غړونه، نه ښايي چې پريښودل شي. په هر حال، ضرور دی چې د تشدد جگړه د عدم تشدد د مبارزې نه په جغرافياوي، ټولنيزو گروپونو، او زماني ملحوظاتو سره بېل شي. که نه نو، تشدد به د سياسي سر غړوني استعمال باندې چې د مبارزې يو پياوړی او بريالی ممکنه لار ده تباه کونکې اغيزې واچوي.

تاريخي ثبتونې رابښي، که څه هم مرگ ژوبلې بايد د سياسي سر غړوني په مبارزې کېنې په نظر کېنې ونيول شي، خو دا تلفات به د پوځي جگړې نه ډير زيات کم وي. برسیره پر دې، د مبارزې دا ډول (عدم تشدد) د وژلو او بې رحميو د ناپايه سلسلو د دوام سره مرسته نه کوي.

د عدم تشدد مبارزې، د تلفاتو د مينځ ته راوړلو (يا ډير کنترول) هم ايجاب کوي او هم يې سبب گرځي. د حکومت د تشدد او خپلو نه د خلکو په زړونو کېنې ډار پيدا کيږي. د خلکو د زړونو نه ددې وېرې ورکول او يا کنترولول په ټولنې باندې د ديکتاتورانو د قدرت د تخريب لپاره يو اساسي عنصر دی.

څرگند تيا، پټول او لوړ معيارونه:

د هغه تحریک لپاره چې عدم تشدد پکار آچوي، پټول، غولول او خفيه توطئې ډير سخت مشکلات پيدا کوي. اکثراً ممکن نه وي چې خپل مقصدونه او پلانونه، د سياسي پوليس او استخباراتي استازو نه پټ وساتو. د تحریک له نظره پټول نه يواځې اړيکې له ډاره سره لري بلکه ور سره نوره مرسته هم کوي. دارنگه چې د مقاومت روحیه کمزوری کوي، او د هغو کسانو شمېر لږوي چې په يو ورکړل شوي اقدام کېنې برخه اخلي. همدارنگه دا د هغه بدگمانيو او تهمتو سره مرسته کوي چې اکثراً د تحریک په دنده کېنې په نه توجیه کونکې ډول چې څوک د دښمن نماينده ده او يا ورته خبر ورکوي پيدا کيږي. همدارنگه، پټونه ښايي چې د تحریک قابليت چې په عدم تشدد ولاړ پاتې شي د اغيزې لاندې راولي.

بر خلاف، د مقصدونو او پلانونو په برخه کېنې څرگندتيا نه يواځې تحریک د عدم تشدد مبارزې په لار باندې قايم ساتي بلکه دا مفکوره هم تقويه کوي چې تحریک ډير زيات پياوړی

دی. البته مسئله ددی نه چې دلته بیان شوی ډیر پېچلی دی او د مقاومت د فعالیتونو ځینې ملحوظات شته چې د محرمیت ایجاب کوي. د هغو کسانو په واسطه چې د عدم تشدد د مبارزې په زور او قوت او هم د دیکتاتورۍ د کشف په وسایلو باندې په یو مشخص حالت کېنې پوره پوهیږي یوه جامعي څیړنې ته ضرورت لري.

د پټو خپرونو تصحیح، چاپول، او توزیع، او د هیواد د داخل نه د غیر قانوني راډیوي نشریات، او د دیکتاتورۍ د عملیاتو په برخه کېنې د استخباراتي معلوماتونو راټولول د هغه مخصوصو محدودو ډولونو فعالیتونو څخه دی چې پکېنې په لوړه درجه محرمیت ایجاب کوي. د عدم تشدد د مبارزې د تصادم په ټولو مرحلو کېنې د لوړې سويې د عمل او رفتار ساتنه ډیر ضرور دی. خصوصیاتو ته لکه زړورتوب، او د عدم تشدد د انضباط ساتنې ته تل ضرورت دی. دا ضرور دی چې باید په یاد وساتل شي چې د خلکو ډیر شمېر به اکثراً ضرورت وي چې یو مشخص تغیر باندې اغیزه واچوي. د دومره لوی شمېر گډون په هغه صورت ممکن کیدای شي چې په نهضت کېنې پورتنی لور معیار ساتل شوی وي.

د قدرت د اړیکو انتقال

ستراتیژي جوړونکو باید په یاد ولري چې سیاسي سر غړونه د مبارزې یوه دوامداره بدلیدونکي ډول دی چې د حرکت او متقابل حرکت او یا عمل او عکس العمل په بڼه دوام مومي. هیڅ یو شی ساکن ندی. د قدرت اړیکې که مطلق وي یا نسبي د پر له پسې او چټک بدلون تابع وي، چې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکن گرځوي چې د خپل د عدم تشدد په مبارزې باندې د ظلم په مقابل کېنې ولاړ پاتې شي.

د مقابلو خواوو، د مربوطو قواوو رنګارنګ توب پدې ډول جګړنیزه حالت کېنې ډیر احتمال لري چې د تشدد ډوله تصادم نه ډیره افراطي وي چې ډیر په چټکۍ سره صورت نیسي. او ډول ډول او په سیاسي لحاظ مهمې نتيجې لري. ددې رنګارنګ توب په لحاظ د مقاومت کونکو له خوا خاص اقدامات احتمال لري چې دارنګه اغیزه ولري چې تر هغه زمان او مکان نه تجاوز وکړي چې دا اقدامات پکېنې واقع کیږي. دا اغیزې د یو یا بلې ډلې په تضعیف او یا تقويې کېنې به منعکس شي.

برسیره پر دې، د عدم تشدد د مبارزې ډله بنایي د خپل عمل سره، د مخالفې ډلې مربوط قوت په زیاتوالی او یا کموالی باندې په زیاته اندازه نظر و نظر و نظامي جنگ ته تاثیر واچوي. د مثال په توګه، د دیکتاتور د ظلمونو په مقابل کېنې، دسپلین لرونکې او زړور مقاومت بنایي چې د دیکتاتور د خپلو عسکرو او خلکو په مینځ کېنې، تشویش، ناخوښي، بې اعتمادۍ، او په فوق العاده حالاتو کېنې حتی د بغاوت موجب و ګرځي. (په ۱۹۳۰ کال، کې د پېښور د قصه خوانۍ د بازار مثال). دا مقاومت بنایي چې د دیکتاتورۍ د زیاتې بین المللي محکومیت سبب شي.

(د مترجم یادونه: د دیکتاتور د عسکري او پولیسو بې اطاعتی څرگند مثال د. ۱۹۳۰ کال د اپریل په ۲۳مه د پېښور د قصه خوانی بازار په قتل عام کې د یادونې وړ دی. کله چې د انگریزانو د شاهي گاروال راینفلز بلوک د بیګناهو بې دفاعو او بې وسلو ملکي مظاهره کونکو باندې د پزو د کولو نه سر وغړول. نوموړي افراد بیا د عسکري دیوان حرب له خوا د لسو نه تر څوارلسو کلونو پورې په بند محکوم شول. ویل کیږي چې د قصه خوانی پدې قتل عام کېنې د ۳۰۰ په شاوخوا خدایي خدمتگاران شهیدان شوي وو. خو ځینې دا تلفات تر ۶۰۰ پورې روایت کړي)

بر سیره پر دې، په مهارت سره، د سپلین لرونکی او د سیاسي سر غړونې دوامداره استعمال بنایي په مقاومت کېنې د هغو خلکو گډون چې په عادي توگه دیکتا تور حمایه کوي او یا بې طرفه پاتې کیږي زیات کړي.

د بدلون څلور میکانیزم (لارې چارې):

د عدم تشدد مبارزې، په څلورو طریقو بدلون تولیدوي. اولنۍ میکانیزم ډیر لږ د پېښیدو امکان لري، که څه هم ځینې وختونه واقع شوي دي. کله چې مقابل لوری د مظلومو او زړورو مقاومت کونکو د رنځونو او کړاونو د زغملو نه چې د عدم تشدد د مبارزې پیروي کوي د احساساتو د تاثیر لاندې راشي او یا منطقاً قناعت حاصل کړي چې د مقاومت کونکو غوښتنه پر حق ده نو کیدای شي چې دوی یې ومني. چې دې میکانیزم ته "د عقیدې بدلون" وایي.

د عقیدې د تغیر پېښې د عدم تشدد د مبارزې په جریان کېنې کله کله پېښیږي چې د نادراتو څخه شمېرل کیږي، او په ډیرو منازعاتو کېنې بېخي صورت نه نیسي او یا که پېښ هم شي په ډیر لږ مقياس به وي.

اکثراً د عدم تشدد مبارزې، د جگړې د حالت او ټولنې د بدلولو په اساس عمل کوي او مقابل لوری هر څه چې وغواړي نشي کولی. دغه بدلون دی چې درې نور میکانیزم (لارې چارې) تولیدوي:

روغې جوړې، بې تشدده اجبار او تجزیه. دا چې کوم یو ددې درې میکانیزم نه پېښیږي د دیموکراسۍ په گټه د نسبي او مطلق قدرت د انتقال د درجې پورې تړلی دی.

که موضوعات ډیر بنسټیز نه وي، د مخالفې لوري غوښتنې ډیر تهدیدونکې نه گڼل کیږي، او د قوتونو رقابت د یوې اندازې پورې د قواوو اړیکې تبدیل کړی وي، او موجوده جنجال بنایي چې دیوې موافقې د لارې نه د اختلافاتو په نیمایي کولو یا د مصالحې د لارې لري شي. دا میکانیزم ته روغه (سازش) وایي. ډیر اعتصابونه له دې لارې نه حل شوي، چې دواړه خواوې خپل ځینې هدفونو ته رسیږي او یو خوا هم خپل ټول هدفونه، نه تر لاسه کوي. یو حکومت شاید چې درک وکړي چې دارنگه روغه جوړه ځینې مثبتې گټې لري لکه د تشنج کموالی، خلکو ته ځان د "انصاف خاوند" معرفي کول، یا د رژيم تصور بین المللي ټولنې ته

ښايسته ځلول. نو دا ډير مهم دي چې د هغو موضوعاتو په ټاکنې باندې ډير غور وشي چې د روغې (سازش) له لارې پرې فيصله د منلو وړ وي.

دا د ديکتاتورۍ د نسکورولو لار نه ده.

د عدم تشدد مبارزه کيدای شي چې د هغې نه ډير پياوړی وي چې د عقيدې د تغير او روغې جوړې د لارو چارو (ميکانيزم) سره ښودل شوی. ډله نيزه همکاري نه کول او سر غړونه

ټولنيز او سياسي وضعيت داسې بدلولی شي، مخصوصاً د قدرت ارتباط، چې، د ديکتاتور

ورتيا چې اقتصادي، اجتماعي او سياسي جريان چې حکومت او ټولنه کنټرول کړي ترې آخستل کيږي. د مقابل لوری وسله وال قوتونه نور دا باور دلاسه ورکوي چې مقاومت کونکي به وټکوي.

که څه هم د مقابل لوری مشران په خپلو مقامونو کښې پاتې کيږي، او خپل هدفونه تعقيبوي، خو دهغوی قابليت چې په اغيزناکه توگه اقدام وکړي د هغوی نه آخستل شوی وي. دې ته د عدم تشدد اجبار وايي. چې ځينې فوق العاده وضعيتونو کښې، د عدم تشدد اجبار کوم حالات پيدا کوي نور هم پر مخ ځي. د مقابل لوری رهبر په حقيقت کښې خپل د عمل ټول قابليت دلاسه ورکوي او د قدرت ساختمان يې ړنگيږي. د مقاومت کونکو پر ځان باور، همکاري نه کول او سر غړونه دومره پرمختگ وکړي چې ديکتاتوري ډير لږ کنټرول هم پرې نشي لرلی. د مقابل لوری بيروکراسي د خپلې رهبري د اطاعت نه انکار کوي او دهغه پوليس او عسکر بغاوت ته لاس اچوي. د مقابل لوري عادي ملا تر يا عوام خپل پخوانی رهبر ردوي او د حکومت کولو حق نه يې کاملاً انکارکوي. پس له دې د دوی پخواني مرسته او اطاعت له مينځه ځي.

د بدلون څلورم مکانيزم (لارې چارې) د مقابل لوري د سيستم ټوټې ټوټې کېدل دارنگه تکميل شوی وي، چې حتي هغوی اوس کافي قدرت د تسليميدلو لپاره هم نلري. رژيم په سادگۍ سره په ټوټو بيليږي.

د آزادۍ د ستراتيژي د طرح کولو په وخت کښې ښايي چې دا څلور میکانيزم (لارې چارې)

په فکر کې ونيول شي. کله کله دوی ضرورتاً په تصادفي ډول عمل کوي. سره لدې، په يوې جگړې کښې د بدلون د میکانيزم دپاره د دوی نه د يو يا ډيرو ټاکل دا به ممکنه وگرځوي چې مشخص او دوه اړخيزه تقويه کونکي ستراتيژي تنظيم شي. د مکاييزم يا میکانيزمونو ټاکل په متعددو عواملو پورې اړه لري، په گډون د دښمنې ډلې مطلق او نسبتي قدرت، او د عدم تشدد د مبارزينو نظريات او هدفونو نه.

د سياسي سر غړوني آزادي بڅېنونکي نتيجي

د تشدد د استعمال د مرکزي کونکي نتيجي په مقايسه، د عدم تشدد د مبارزې د اصول استعمال د سياسي ټولنې په ديموکراتيکي کولو کښې د څو لارو نه کومک کوي.

د ديموکراسي کولو د نتيجي يوه برخه منفي ده. لکه د نظامي وسيلو، دا اصول د يوه حکومت کونکي اقليت د ادارې لاندې، د خپلو يوه وسيله نه پيدا کوي چې د خلکو په ضد د ديکتاتورۍ د تاسيس او يا محافظې په مقصد استعمال شي. د سياسي سر غړوني د نهضت رهبران پر خپلو پيروانو باندې تاثير او فشار اچولی شي خو کله چې دوی بل رهبر انتخاب کړي هغوی بندي کولی يا اعدامولی نشي.

د ديموکراسي کولو د نتيجي بله برخه مثبت دی. چې د عدم تشدد د مبارزې خلک د مقاومت د وسيلو سره سمبالوي چې د هغې سره خلک آزادي ته ورسيري، او هم د اوسني او راتلونکي ديکتاتور په مقابل کښې د هغې نه دفاع وکړي.

د ديموکراسي کولو څو مثبتې نتيجې په لاندې ډول کېدلی شي:

- د عدم تشدد د مبارزې د پکار اچولو تجربه به خلکو کښې پر ځان باور پيدا کړي، چې د رژيم تهديد او د زور په واسطه د خپلو ظرفيت يې د گواښ لاندې راولي.
- د عدم تشدد مبارزه، د عدم همکاري او سر غړوني وسايل برابروي چې خلک کولی شي د هغې په واسطه د ديکتاتورې ډلې له خوا د غير ديموکراتيک کنترول په مقابل کښې مقاومت وکړي.
- د عدم تشدد مبارزه، د ديموکراتيک آزادي د عملي کولو نه لکه د بيان آزادي، د مطبوعاتو آزادي، د سياسي ډلو آزادي، د راتولېدلو آزادي نه د ځپونکي کنترول په مقابل کښې دفاع کوي.
- د عدم تشدد مبارزې په ټولنه کښې د مستقلو ډلو، مؤسساتو چې مخکښې مو ياد کړل د ژوندي پاتې کېدلو او يا بيا راپيدا کولو او تقويه کولو کښې غټه مرسته کوي. مستقلي ډلې او مؤسسې د ديموکراسۍ لپاره ځکه مهمې دي چې دوی دخلکو د قدرت د سمبالولو او د هر راتلونکي ديکتاتور په اغيزمن قدرت باندې تحديد اچولی شي.
- د عدم تشدد مبارزې هغه وسايل برابروي چې خلک د ظالم پوليس او عسکري عملياتو په مقابل کښې قدرت ښه پکار اچوي چې د يو ديکتاتور حکومت لخوا اجرا کيږي.

- د عدم تشدد مبارزې هغه لارې برابرې چې خلک او خپلواکه مؤسسات د هغې په واسطه د دیموکراسۍ په ګټه د حاکم اقلیت نه د قدرت منابع محدودوي او یا یې قطع کوي، او دارنگه د هغه د حاکمیت ادامه په خطر کېني آچوي.

د عدم تشدد د مبارزې پېچلتیا:

څرنگه چې پدې بحث کېني مو وکتل، د عدم تشدد مبارزه د ټولنیز عمل یو پیچلی لاره ده چې پکښې ډیر شمیر اصولونه، د بدلون پراخې لارې چارې، او د مشخصو کړو وړو ایجابول شامل دي. خصوصاً، د سیاسي سرغړونې لارې په یو دیکتاتور باندې اغیزمن کېدل په ډیر احتیاط سره د پلان جوړول او چمتووالی ایجاب کوي. راتلونکي ګډون کونکي ضرورت لري چې باید پوه شي چې د هغوی نه څه غوښتل کیږي. منابع باید د استفادې لپاره موجود شي. او طراحانو باید تحلیل وکړي چې د عدم تشدد مبارزه څرنگه په اغیزمنه توګه پکار واچول شي. اوس مونږ خپله پاملرنه وروستنی ډیر مهم موضوع (ستراتیژیکي پلان جوړولو اړتیا ته) ته اړوو.

شپږم فصل

ستراتیژیکي پلان جوړولو ته اړتیا

د دیکتاتورۍ په مقابل کېنې د سیاسي سر غړوني مبارزه کیدای شي چې په رنګارنګو ډولونو پیل شي. پخوا دا مبارزه تقریباً تل بي له پلانه او اساساً به په تصادفي توګه شروع کیده. هغه مشخص شکایتونه چې د پخوانیو مبارزو د پیلیدلو سبب شوي دي ډیر پراخ توپیرونه ئې سره درلودل، خو ډیر ځلې یې نوي ظلمونه لکه، د یو ډیر مهم شخصیت بندي کول او یا وژل، یو نوی ظالمانه تګ لاره یا حکم جاري کول، د غذايي موادو کموالی، د دیني عقایدو په وړاندې بې حرمتي، یا د یوې ډیرې مهمې واقعي د نمانځلو نه به پیل شو. کله د دیکتاتورۍ له خوا نه یو مخصوص اقدام دومره خلک په قهر کړي چې بې له دې نه چې وپوهیږي چې د دوی پاڅون څرنگه پای ته رسي دوی به اقدام ته لاس پورې کول. بل وخت یو ډیر زړور شخص او یا یو وړوکی ډله یو اقدام باندې لاس پورې کوي چې بیا وروسته د خلکو له خوا نه حمایته کيږي. یو ځانګړی شکایت ښايي چې د نورو له خوا نه لکه د اولنۍ ډلې درک، او دوی هم به په مبارزې کېنې ګډ شي. ځینې وختونه د مقاومت لپاره یوه مشخصه چيغه د یو ورکوتي ډلې یا شخص له خوا نه کیدای شي چې د انتظار نه ډیر زیات پلویان راټول کړي.

که څه هم خپل سري ځینې مثبت اړخونه لري، خو ډیر ځلې زیانونه هم را اړولي دي. اکثراً، آزادي غوښتونکي د دیکتاتورۍ د شدید عکس العمل په انتظار نه وي او څرنگه چې دوی سخت وځپل شي نو بیا مقاومت له مینځه ځي. ځینې وختونه د دیموکراتیکو ډلو له خوا نه د پلان نه جوړول مهم تصمیمونه تصادف ته پریږدي چې تباه کونکي نتيجې مینځ ته راوړي. حتي وروسته د ظالم رژیم د نسکوریدلو نه د انتقالي دورې لپاره د پلان نشتوالی د یوې نوي دیکتاتورۍ د راپیداکیدلو لپاره مرسته کوي.

پر واقعیت ولاړ پلان جوړونه

په راتلونکي کېنې، بې له شکه، د خلکو عمومي اقدام چې سم پلان شوی نه وي د دیکتاتورۍ سره د مقابلي پر ضد به اغیزه وکړي. سره له دې، اوس ممکنه ده چې د ټولنه اغیزمنې لارې د دیکتاتورۍ د نسکورولو لپاره پیدا کړو، خو که مونږ سیاسي وضعیت او د خلکو د فکري حالت چمتووالی تشخیص او د مبارزې د پیل څرنگوالی سم غوره کړو. د وضعیت د واقعي غور او پاملرنې په اساس په ډیر احتیاط سره فکر کول، او د خلکو قابلیت ته اړتیا ده چې اغیزمنې لارې انتخاب شي تر څو چې په دارنګه شرایطو کېنې آزادي تر لاسه شي.

که څوک غواړي چې یو کار تر سره کړي، نو دا د عقله سره سم دی چې باید ورته یو پلان جوړ کړي چې څرنگه یې باید ترسره کړي. هر څومره چې هدف مهم وي یا د ناکامۍ عواقب

خطرناکه وي په همغه اندازه د پلان جوړونې اهمیت ډیريږي. ستراتیژیکي پلان جوړونه د ټولو موجودو منابعو سمبالول او په کار اچول په اغیزمنه توګه تامینوي. د پلان جوړولو اهمیت د داسې یو دیموکراتیک تحرېک لپاره په خاصه توګه مهمه ده چې محدود مادي منابع ولري او وغواړي چې یوه زوروره دیکتاتوري نسکوره کړي او د غټ خطر لاندې وي. برخلاف، دیکتاتوري معمولاً به ډیر زیات مادي منابعو ته لاس رسي، تشکیلاتي پیاوړتیا به ولري، او د بې رحمیو په عملي کولو باندې به پوره واکمن وي.

"د یوې ستراتیژۍ طرح کول" دلته دا معني ورکوي، چې هغسې یو طرز د حرکت وسنجو چې دا ډیر محتمل کړي، چې د اوسني حالت نه هغه مطلوبې راتلونکې ته ورسېږو. یعنې چې د یوې دیکتاتورۍ نه یوې راتلونکې دیموکراتیکې سیستم ته. کوم پلان چې هغې هدف ته ورسېږي معمولاً د څو مرحلنیزو مبارزو د سلسلې او نورو منظمو فعالیتونو نه جوړ شوی وي، چې هدف یې د خپل شوو خلکو او ټولنې تقویه کول او د دیکتاتورۍ کمزوره کول وي. دلته باید په یاد ولرو چې هدف دا ندی چې په ساده ډول موجوده دیکتاتوري ویجاړکړو، بلکه ښایي چې د یوې دیموکراسۍ سره یې تعویض کړو. هغه لویه ستراتیژي چې خپل هدف یواځې د موجوده دیکتاتوري د نسکورولو لپاره محدودوي د بلې دیکتاتورۍ د راپیدا کولو غټ خطر رامینځ ته کوي.

د پلان جوړولو په مقابل کېنې موانع

د آزادۍ ځینې مدافعین، د نړۍ په ډیرو برخو کېنې خپل ټول زور آزادۍ ته د رسیدلو لپاره پکار نه اچوي. دا مدافعین ډیر لږ وختونه، په غور سره د ستراتیژیک پلان د جوړولو په پوره اهمیت مخکېنې لدې نه چې په اقدام لاس پورې کړي پوهیږي. په پای کېنې، دا پلان جوړونه هیڅکله نه تر سره کیږي.

ولې هغه خلک چې دارنگه ارمان لري چې خپلو خلکو ته سیاسي آزادي وګټي په ډیر ندرت سره دا بصارت لري چې یو جامع ستراتیژیکي پلان تیار کړي چې دې هدف ته یې ورسوي؟ له بده مرغه، اکثرأ ډیر خلک په دیموکراتیکي ډلو کېنې د ستراتیژیکي پلان د ضرورت په اهمیت باندې نه پوهیږي، یا ورسره آشنا نه وي او یا داسې ندي روزل شوي چې ستراتیژیکي فکر وکړي.

دا یوه سخته دنده ده. پر له پسې، د دیکتاتورۍ له خوا نه آزاریدل، او د نژدې مسئولیتونو سره د ځان په ورکولو، د مقاومت لارښوونکي ډیر ځل لازم وخت او امنیتي ماحول نشي پیدا کولی چې خپل ستراتیژیکي فکر کولو ته انکشاف ورکړي.

په ځای ددې، دا یوه کلي نمونه ګرځي چې د دیکتاتور د ابتکار په مقابل کېنې دوی یواځې عکس العمل وښيي. نو مخالفین تل د مدافعي په حال کېنې د محدودو آزادیو په لټه کېنې او یا د

خپلو موضع گانو په ساتلو بخت وي. دوی یواځې د دیکتاتورۍ د کنترول پرمختګ ورو کوي او یا د رژیم د نوو پالیسیو لپاره مشکلات پیدا کوي.

ځینې اشخاص او یا ډلې ښايي چې د آزادۍ د یو نهضت ته د اوږدې مودې لپاره د یو جامع پلان جوړولو ته اړتیا ونه ويني. ددې پر ځای، په ساده توب سره به دوی فکر وکړي، چې د پلان جوړولو پر ځای که دوی خپل هدف په زوره کلکه او په کافي اندازه دوامداره د تاثیر لاندې ونيسي، نو دوی به د یوې لارې نه بريالیتوب ته ورسې. نور فرض کوي چې که دوی خپلو اصولو او عقیدو سره سم یواځې د مشکلاتو په مقابل کېنې ولاړ پاتې شي، هغوی ټول هغه تر سره کړي چې دیموکراسۍ ته د رسیدلو لپاره دوی کولی شوای. د بشري اهدافو حمایت، او عقایدو ته وفاداري د ستاینې وړ دي، خو دا یواځې د دیکتاتورۍ د پای ته رسولو او آزادۍ ته د رسیدلو لپاره کافي نه ده.

د دیکتاتورۍ نور مخالفین ښايي چې په سادګۍ سره فکر وکړي چې که دوی یواځې په کافي اندازه تشدد پکار واچوي آزادي به وګټي. لکن څرنگه چې مخکېنې وویل شو تشدد د بريالیتوب ضامن نه دی. د آزادۍ پر ځای، کیدای شي چې په ماتې، لوی غم، او یا دواړو تمام شي. په اکثر حالاتو کېنې دیکتاتورۍ تشددي مبارزې ته د هر چا نه ډیر تیار وي، او نظامي واقعیت په ندرت سره هم که کله پېښ شي آزادي غوښتونکي پر خوا درېږي.

همدارنگه یو شمېر فعالین شته چې خپل عمل هلته متمرکز کوي چېرته چې دوی یې لازم ګڼي.

دا لارې که څه هم نه یواځې چې په ځان غوښتنې ولاړ دی، بلکه دوی د آزادۍ لپاره د یوې لویې ستراتیژۍ د انکشاف ورکولو لپاره هم کومه لارښودنه نه وړاندې کوي. هغه اقدام چې د یوې "ځلاندې مفکورې" پر اساس یې څوک لري هم محدود دی. د هغه پر ځای "راتلونکې ګامونه" ضرورت دي چې د دیکتاتورۍ د نسکورولو د یوې دقیقې محاسبې پر اساس واخیستل شي.

بې له ستراتیژیکې تحلیل نه، د مقاومت رهبران اکثراً به پوه نشي چې په بل ګام کې به څه عمل تر سره کړي، ځکه چې دوی په احتیاط سره د راتلونکو مشخصو ګامونو په برخه کې چې د بريالیتوب لپاره ضرور دي فکر نه دي کړي. خلافت او ځلاندې مفکورې ډیر مهم دي، خو د هغوی نه ښايي چې د آزادي غوښتونکو قوتونو د ستراتیژیکې دریځ د لوړولو په مقصد ګټه واخیستل شي.

په زیرکۍ سره د رنګارنګو اقداماتو نه چې د دیکتاتورۍ په مقابل کېنې اخیستل کېږي اطلاع لرل او توان نه لرل چې معلوم کړي چې د کوم ځي نه باید پیل کړي، ځینې خلک مشوره ورکوي چې "هر شی همزمانه وکړه." کیدای شي چې دا ګټور وي، خو البته دا ممکنه نه ده، خصوصاً نسبتاً د یو ضعیف تحریک لپاره. بر سیره پر دې، دا رنګه د حل طرز لار نه

بښي چې مقابله د کوم څي نه بايد پيل شي، چيرته بايد مساعي متمرکز شي او اکثراً هغه محدود امکانات چې موجود دي څرنگه پکار واچول شي.

نور اشخاص او ډلې، ښايي چې د پلان جوړولو ضرورت احساس کړي، خو يواځې دوی به وتوانيدای شي چې د لنډ مهالې يا د تکتیکي اساس د شرايطو لاندې پرې غور وکړي. ښايي چې دوی د اوږد مهالې پلان جوړولو په ضرورت او ممکنوالی هيڅ پوه نشي. ځينې وختونه به دوی ونشي کولی چې په ستراتيژيکي ډول تحليل او تجزيه وکړي، او اجازه ورکوي چې نسبتاً په وړو خبرو، پر له پسې د اصلي هدف نه منحرف شي. اکثراً، ددې پر ځای چې د عمل ابتکار د ديموکراتيک مقاومت لپاره په لاس ونيسي، دوی د مقابل لوری حرکتونو ته ځواب ورکوي.

څرنگه چې ډير زيات انرژي لنډ مهال فعاليتونو ته وقف کوي، دا مشران (لار ښودان) اکثراً پاتې راځي چې د يو شمير د حرکت احتمالي طرزونو نه گټه اخلي کوم چې د ټولې مساعی لارښودنه کولی شي او هدف ته پر له پسې پرې حمله کيدای شي.

دا هم فقط ممکن دی چې ځينې آزادي غوښتونکي نهضتونه د يوې پراخې ستراتيژۍ پلان چې

ديکټاتوري نسکوره کړي، نه جوړوي او پر ځای يې په نژدې او عادي مسايلو باندې خپل کوبښونه راټولوي ځکه دوی په رښتيا سره فکر کوي چې دیکتاتوري ددوی په هلو ځلو

پای ته نه رسيږي. نو د دې غير ممکن د تر سره کولو لپاره پلان جوړول به د وخت يو خوشي ضايع کول او يابه يو چټي تمرين وي.

خلک چې د يو ظالم ځای پر ځای شوي دیکتاتورۍ په مقابل کېنې د آزادۍ لپاره مبارزه کوي اکثراً دا رنگه يو زيات عسکري او پوليس قوت سره مخامخيري چې داسي ور څرگند شي چې دیکتاتوري هر څه چې و غواړي کولی شي. د يو حقيقي اميد د نشتوالي له کبله دا خلک سره لدې به د دیکتاتورۍ نه په دليل د رښتينوالي يا ښايي تاريخي هيڅکله سر غړونه ونکړي. که څه هم دوی به هيڅکله دا ونه مني او هم ښايي په شعوري توگه درک هم ونه کړي. د هغوی اقدامات به ورته نا اميده کونکي ښکاره شي. نو لدې کبله دوی ته اوږد مهالي هر اړخيزه ستراتيژيکي پلان جوړول کومه معني نلري.

د ستراتيژيکي پلان جوړولو نه د مخ اړولو نتيجې اکثراً خورا اغيز ناکه وي: د نهضت قدرت تيتيري، اقدامات يې بې اغيزې کيږي، قدرت يې په کوچني مسايلو باندې ضايع کيږي، د تفوقونو نه گټه نه اخستل کيږي، او سر ښيندنې بې ارزشه کيږي. که آزادي غوښتونکي په ستراتيژيکي ډول پلان جوړ نکړي نو ډير احتمال لري چې خپل هدف ته په رسيدلو ناکامه شي. نيمگړی پلان جوړونه او د مختلفو اقداماتو تصادفي گډونه د مقاومت يو عمومي نهضت

به وړاندې وېنسي، او ددې پر ځای ډیر احتمال لري چې دیکتاتورۍ ته اجازه ورکړي چې خپل قدرت او کنترول لاسي زیات کړي.

له بده مرغه، څرنگه چې د آزادۍ لپاره هر اړخیزه ستراتیژیک پلان ډیر لږ که کله هم صورت ونیسي بشپړیږي نو دیکتاتورۍ له هغې نه چې په حقیقت کېنې دی ډیر زیات پاتې کېدونکې ښکاري، او په کلونو یا لسیزو د خپل د نسکوریدو له وخت نه ډیر عمر کوي.

په ستراتیژیکي پلان جوړولو کېنې څلور مهم اصطلاحات

ددې لپاره چې مونږ سره مرسته وکړي چې په ستراتیژیکي اساس فکر او خپل فعالیتونه تنظیم کړو، نو د څلورو اساسي اصطلاحاتو د معنی توضیحات مهم دي.

- پراخه (لویه) ستراتیژي، د هغه مفهوم څخه عبارت دی چې د یوې ډلې، کوم چې د خپل هدف د لاس ته راوړلو لپاره په یوې جگړې کېنې مبارزه کوي، ټول مناسب موجوده منابع (اقتصادي، بشري، اخلاقي، سیاسي، تشکیلاتي، او نور)، استعمال، هم آهنگ او اداره کړي.

پراخه ستراتیژي، د پاملرنې ډیره برخه د مبارزه کونکې ډلې پر اهداف او منابع متمرکز وي او د عملیاتو ډیر مناسب طرز (لکه د عسکري عادي جگړې یا د عدم تشدد مبارزه) چې په مبارزه کېنې ترې کار واخیستل شي تعینوي. د پراخې ستراتیژۍ په پلان جوړولو کېنې د مقاومت رهبران باید وڅیړي چې پر دښمن باندې کوم رنگ زور او اغیزه واچول شي. برسيره پر دې، په پراخه ستراتیژۍ کېنې هغه تصمیمونه هم باید ځای کړي شي چې په مناسبو شرایطو او وختونو د مقاومت رومبۍ او راتلونکې مبارزه به پیل شي.

پراخه ستراتیژي، د مبارزې، د پیل کولو لپاره د نورو محدودو ستراتیژیو د ټاکلو لپاره چوکاټ برابروي. همدارنګه عمومي وظایف خاصو گروپونو ته محول کوي او هم موجوده منابع چې په مبارزې کېنې ترې کار اخیستل کېږي پر دوی ویشي.

- ستراتیژي: د هغې مفکورې نه عبارت دی چې په یوې مبارزې کېنې تعینوي چې یو خاص هدف ته چې د یوې پراخې ستراتیژۍ په حدودو کېنې شامل وي څرنگه په ډیره آسانه لاره رسیدلی شو. ستراتیژي تعینوي چې کله، او څرنگه جگړه پر مخ ویاړل شي، او هم د یو معین هدف د لاس ته راوړلو لپاره څرنگه اعظمي ضربه واردولی شو. ستراتیژي د یو هنر مند د مفکورې سره، په داسې حال کېنې، چې د ستراتیژي پلان د معمار د نقشي سره مقایسه کېدلی شي.

هغه هلې ځلې هم ښايي چې ستراتیژۍ کېنې شامل شي چې دارنګه ستراتیژیکي حالت ته انکشاف ورکړي، چې د آزادي غوښتونکو خورا په ګټه وي او چې مقابل لوری ته وښيي چې مخامخ جگړه محققاً به د دوی د ماتې سبب وګرځي او له دې کبله به یې د ښکاره جگړې نه

تسلیم شي. او که نه نو، ددې هلو ځلو په واسطه د مناسبې ستراتیژیکي حالت راتګ به د آزادي غوښتونکو بریالیتوب محقق وګرځوي. د لاس ته راوړل شوو کامیابیو نه سمه ګټه آخیستل هم د ستراتیژۍ وظیفه ګڼل کیږي

. د مبارزې د جریان مطابق، ستراتیژیکي پلان د یوې جګړې د پر مخ بیولو اساسي مفکوره ده چې څرنګه جګړه پر مخ ولاړ شي او هم څرنګه ئې ځانګړي اجزای بنایي چې سره یو ځای کړي، تر څو هدف ته د رسیدلو لپاره په ډیره ګټوره توګه مرسته وکړي. دا د مخصوصو عملیاتو ګروپونه په کوچني عملیاتو کښې په مهارت سره په کار اچوي. د یوې سیمې ستراتیژیکي پلان بنایي چې د بریالیتوب ایجابات په عملیاتو کښې د مبارزې د یو ټاکل شوي اصول په اساس په نظر کښې ونیسي. مختلف اصولونه به مختلف ایجابات ولري. یواځې د "ایجاباتو" تر سره کول البته د بریالیتوب د تحقق لپاره کافي نه ده، او نورو اسبابو ته به هم اړتیا وي.

د ستراتیژۍ د طرح کولو په وخت کښې دیموکراتان بنایي چې خپل هدفونه په روښانتیا سره تعریف، او تعین کړي چې څرنګه د هلو ځلو مؤثریت، دې هدفونو ته د رسیدلو لپاره متوافق کړي.

دا تعریف او تحلیل ستراتیژستانو ته اجازه ورکوي چې دقیق اړتیاوې د هر ټاکل شوي هدف د ترلاسه کولو لپاره تشخیص کړي. روښانتیا او تعریف ته لکه چې په ستراتیژۍ کښې ورته ضرورت دی په تکتیکي پلان جوړولو کښې هم یو رنګ ورته اړتیا ده.

تکتیک او د فعالیت میتودونه د ستراتیژۍ د عملي کولو لپاره په کار اچول کیږي.

په یو محدود وضعیت کښې په ډیر مهارت سره د خپلو قوتونو پکار اچول تکتیک بلل کیږي. تکتیک یو لنډ عملیات دی چې یو محدود هدف ته د رسیدلو لپاره په کار اچول کیږي. د تکتیک وظیفه د هغې مفکورې په اساس اداره کیږي چې څرنګه د جګړې په یوه محدوده مرحله کښې د ستراتیژۍ د تر سره کولو لپاره د جګړې موجوده وسیلې په کار واچوو.

د ډیر زیات اغیزمنتوب لپاره، تکتیک او میتودونه د ستراتیژیکي هدفونو ته د رسیدلو په مقصد باید په دوامداره پاملرنه انتخاب او په کار واچول شي. تکتیکي لاس ته راوړنې چې د ستراتیژیکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته نه کوي، په پای کښې به یوه ضایع شوي انرژي ثابت شي.

نو تکتیک د پراخې ستراتیژۍ یوه برخه جوړوي. تکتیک تل دمبارزې سره کار لري په داسې حال کښې چې ستراتیژي د پراخو ملاحظاتو (ګټو) سره اړیکې نیسي. یو خاص تکتیک، د یوې جګړې یا مبارزې د ستراتیژۍ د یوې برخې په توګه ګڼل کیدای شي. تکتیک نظر و ستراتیژۍ ته د لنډې مودې لپاره یا د کوچني سیمې (جغرافیایي، مؤسسي او نور ...) ، یا د

محدود شمېر خلکو یا ډیر محدودو اهدافو لپاره په کار اچول کېږي. د عدم تشدد په عملیاتو کېنې، د یو تکتیکي او ستراتیژیکي هدفونو تر مینځ توپیر به قسماً دارنگه وښودل شي چې یو هدف کوچنی دی او یا که لوی. تعرضي تکتیکي جگړه ځکه انتخابیږي چې د ستراتیژیکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته وکړي. تکتیکي محاربي د ستراتیژستانو لپاره داسې وسیلې دي چې د هغوی سره داسې حالات را مینځ ته کوي چې پر دښمن باندې قاطع حمله اجرا کېږي. لدې کبله، ډیر مهم دی هغه کسان چې د تکتیکي عملیاتو د پلان جوړولو او اجرا کولو مسؤلیت لري د وضعیت د محاکمه کولو او ددې لپاره د ټولو نه د مناسب میتود د انتخابولو پوره مهارت و لري. هغه کسان چې په عملیاتو کېنې برخه نیسي باید چې د ټاکل شوي تکتیک او مشخص میتود په استعمال کېنې تربیه شوي وي.

- میتود، مشخصې وسلې او یا د عملیاتو وسیلو ته اشاره کوي. د عدم تشدد د مبارزې په اصولونو کېنې یو ډیر زیات شمیر د عملیاتو شکلونه شامل دي (لکه د اعتصابونو ډیر ډولونه، تحریمونه او سیاسي عدم همکاري او نور...) چې په پنځم فصل کېنې بیان شوي دي. (ضمیمه هم وگورئ). د عدم تشدد د مبارزې لپاره د اعتبار وړ او اغیزناکه ستراتیژیکي پلان ته انکشاف ورکول په احتیاط سره د لویي ستراتیژۍ، ستراتیژي، تکتیک، او میتود په تنظیم او ټاکلو پورې اړه لري.

دا بحث مونږ ته رابښي چې د انسان د فهم یو محاسبه شوي استعمال په کار دی چې ددیکتاتورۍ نه د خلاصولو لپاره په احتیاط سره د ستراتیژیکي پلانونو ډولونه کېنې ترې نه کار واخیستل شي. په هوښیاری سره پلان نه جوړول د تباهي د مینځ ته راتلو سره مرسته کوي، په داسې حال کېنې چې په اغیزناکه توګه د خپل عقلي ظرفیت په کار اچول یو داسې ستراتیژیکي تګ لاره برابروي چې په منطقي ډول موجوده منابع په کار اچوي چې ټولنه د آزادۍ او دیموکراسۍ د هدف خوا ته ویسي.

اوم فصل

د پلان جوړولو ستراتیژي

د برياليتوب د احتمال د زیاتولو لپاره، د مقاومت مشران به ضرورت ولري چې د عملیاتو یو داسې هر اړخیزه پلان تنظیم کړي چې د مظلومو او خپل شوو خلکو موقف پیاوړی، دیکتاتوري کمزوري او په پای کې یې نسکوره کړي. او پر ځای یې یو دوام لرونکي دیموکراسي تاسیس کړي. د داسې مؤثرو عملیاتو د پلان جوړولو لپاره په غور سره د وضعیت محاکمه، او د احتمالي طرز د حرکت، د امکاناتو تدقیق ته ډیره اړتیا ده. دداسې دقیق تحلیل نه هم یوه لویه ستراتیژي، او هم دیوې مشخصې مبارزې ستراتیژي دواړه لاس ته راتلای شي. که څه هم سره نژدې اړه لري، خو د لوئې ستراتیژي او د مبارزې ستراتیژي تکمیلول دوی جلا مرحلې او جریانونه دي. یواځې وروسته له دې نه چې لویه ستراتیژي تکمیل شي، نو بیا د مبارزې یا جگړې مشخصه ستراتیژي تکمیلیدلای شي. د جگړې ستراتیژي باید داسې طرحه شي چې د لوئې ستراتیژي هدفونه لاس ته راولي او هم ئې پیاوړی کړي. د مقاومت د ستراتیژي انکشاف ورکول ایجاب کوي چې ډیرو مسایلو او وظیفو ته پاملرنه وشي. دلته باید ځینې مهم عوامل چې بنيایي تر کتنې لاندې ونيول شي، که د لویې ستراتیژي په سطح وي یا د مبارزې د ستراتیژي په سطح، باید تشخیص او وپېژندل شي. ټول ستراتیژيکي پلان جوړونې ایجاب کوي چې د مقاومت پلان جوړونکي باید د جگړې

دټول وضعیت نه بنسټیزه پوهه ولري. چې په دې کښې پاملرنې فیزیکی، تاریخي، حکومتي، نظامي، کلتوري، اجتماعي، سیاسي، سیکالوژیکي، اقتصادي او بین المللي فکتورنوته شامل دي. ستراتیژي یواځې د یوې خاصې مبارزې په چوکاټ او سوابقو کښې انکشاف موندلی شي. د دیموکراسۍ د لارښونکو او د ستراتیژي د مبارزې د هدفونو او د مقصد اهمیت، پلان جوړونکو ته د څېړنې لپاره اساسي اهمیت لري. آیا دا هدفونه په یوې عمده مبارزې ارزې، او ولې؟ دا خورا مهم دی چې د مبارزې حقیقي مقصد تعین کړو. مونږ دلته بحث وکړو چې د اوسني دیکتاتور نسکورول او یا لري کول کافي نه ده. د دغو مبارزو هدف باید د یوې آزادې ټولنې تاسیس د یو دیموکراتیکي سیستم د حکومت سره وي. ددې موضوع روښانتیا به د لوئې ستراتیژي او د نورو مشخصو ستراتیژيو تکمیلولو باندې سمه اغیزه ولري.

خصوصاً د ستراتیژي پوهانو باید لاندني اساسي سوالونو ته ځواب ورکړي:

- آزادی ته د رسیدلو په لاره کښې کوم اساسي موانع شته دي؟

- کوم عوامل به آزادی ته رسیدل آسانه کړي؟

- د دیکتاتورۍ اصلي زور او قوت د کومو عواملو نه دي؟
- د دیکتاتورۍ مختلفي کمزورتياوې کوم دي؟
- د قدرت منابع په کومې درجې د دیکتاتورۍ لپاره زیان منونکي دي؟
- د دیموکراتیکي قوتونو او د عمومي خلکو زور او قوت کوم دي؟
- د دیموکراتیکي قوتونو کمزورتیا کوم دي او څرنگه سمیدلی شي؟
- د دریمګړي ډلو وضعیت چې اوس په مبارزې کېنې ګډ نه دي، کومه ډله اوس او یا وروسته د دیکتاتورۍ او یا د دیموکراسۍ د نهضت مرسته کړي او یا به وکړي؟

د وسایلو انتخابول

- د لویې ستراتیژۍ په سطح پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې اصلي وسایل چې په راتلونکې جګړې کېنې په کار لویږي انتخاب کړي. ګټې او نقصانونه باید د څو احتمالي د حرکت طرزونه چې په مبارزې کېنې په کار اچول کېږي، لکه معمولي عسکري محاربي، ګوریلاي جګړې، سیاسي سر غړوني او نور وڅیړل شي.
- ددې انتخاب لپاره، ستراتیژي جوړونکي باید لاندني سوالونو په پام کېنې ونیسي:
- آیا د مبارزې غوره شوي ډول د آزادي غوښتونکو په توان کېنې دی؟
 - آیا انتخاب شوي لارې چارې (تکنیک) ، هدف د دیکتاتورۍ کمزوري ځایونه دي او یا یې په خورا غښتلي برخې ګوزار کوي.
 - آیا وسایل آزادي غوښتونکو سره مرسته کوي چې پر ځان متکي وي او یا دریمې ډلې، یا باندني مرسته کونکي ته اړتیا ده؟
 - د انتخاب شوو وسایلو د په کار اچولو سوابق (ریکارډ) د دیکتاتورۍ د نسکورولو په برخه کېنې.
 - آیا دا وسایل، تلفات او تخریبات چې په راتلونکې جګړې کېنې راپېښیږي ډیروي ئې او یا ئې لږوي.
 - فرض کوو چې مبارزه د دیکتاتورۍ په ویجاړولو کېنې بریالی شوه، انتخاب شوي وسایل به په طرز د هغه حکومت چې ددې مبارزې د شا نه راوایږي څرنگه وي.
 - هغه اقدام چې بې ګټې وي باید د لویې ستراتیژۍ نه وایستل شي.

په پخواني فصل کښې مو وویل چې سیاسي سر غړونه د مبارزې په نورو ډولونو باندې د پاملرنې وړ نسبتې ښیځنې لري. ستراتیژي جوړونکي باید د خپلې جګړې مخصوص وضعیت وازمایي، او تعین کړي چې سیاسي سر غړونه پورتني سوالونو ته مثبت ځواب برابرولی شي او که نه.

د دیموکراسۍ (آزادۍ) لپاره پلان جوړول

باید په یاد وساتل شي چې د دیکتاتورۍ پر ضد د لوی ستراتیژۍ هدف یواځې د دیکتاتورانو نسکورول نه، بلکه د یو دیموکراتیک سیستم ځای پر ځای کول دي چې د بلې دیکتاتورۍ

رپاڅیدل غیر ممکن (ناشوني) وګرځوي. ددې اهدافود تر سره کولو لپاره، د مبارزې د وسایلو انتخاب باید په ټولنې کښې د مؤثر قدرت د ویش د تغیر سره کومک وکړي. معمولاً د دیکتاتورۍ لاندې خلک او د ټولنې مؤسسات ډیر کمزوري او حکومت ډیر زورور وي. تر څو چې دا بې انډولې له مینځه لاړ نه شي، د اداره کونکو یوه نوې ډله، که دوی وغواړي کیدلی شي چې کټ مټ لکه د پخوانۍ ډلې دیکتاتور و اوسي. د "شاهي قصر انقلاب" او یا نظامي کودتا په کار نه ده.

څرنګه چې په پنځم فصل کښې وڅیړل شو، سیاسي سر غړونه په برابره توګه د دیکتاتورۍ په مقابل کښې د ټولنې د سمبالولو د لارې، د مؤثر قدرت د ویش سره مرسته کوي. دا مراحل په څو لارو واقع کیږي. د عدم تشدد د مبارزې د ظرفیت انکشاف دا معنی لري چې د دیکتاتورۍ د تشدد کونکي مخ نیوی استعداد او ظرفیت نور داسې په آسانی سره د خلکو په زړونو کښې ډار اود تسلیمیدلو روحیه تولید نکړي. خلک به په خپل لاس کښې زورور وسایل ولري چې د دیکتاتور د زور اچولو سره مقابله وکړي او ځینې وختونه یې د زور د په کار اچولو مخه ونیسي. بر سیره پر دې، د خلکو د عمومي قدرت سمبالول د سیاسي سر غړونې د لارې نه به د ټولنې آزاد مؤسسات پیاوړی کړي.

د قدرت د مؤثر په کار اچولو تجربه ژر نه هیږیږي. هغه پوهه او تجربه چې خلکو د مبارزې نه آخیستی دی، د دوی تابع کول راتلونکي دیکتاتورانو ته لږ محتمل کوي. د قدرت په تناسب کښې دا انتقال به په پای کښې د یوې تلپاتې دیموکراتیکې ټولنې راجوړیدل به ډیر محتمل وګرځوي.

خارجي مرستې

د لویې ستراتیژۍ د یوې برخې د احضارولو په حیث ضرور دی چې د دیکتاتورۍ د ټوټې ټوټې کولو د پاره د کورنۍ مقاومت او بهرنۍ فشار نسبتې نقش وڅیړل شي. پدې تحلیل کښې مونږ وویل چې د مبارزې اصلي قوتونه د هیواد د داخل نه باید را ولاړ شوی وی. تر دې حده پورې که نړیواله مرسته هم راوړسوي، باید د کورنۍ مبارزې له خوا نه تحریک شوی

وي. د ديكتاتورۍ پر ضد په انساني، معنوي او مذهبي احساسات د نړيوالې عمومي عقيدې د راپارولو لپاره هلې ځلې كېدای شي چې د آزادي غوښتنې د نهضت لږ ملاتړ وكړي. همدارنگه هلې ځلې كېدای شي چې د ديكتاتورۍ په مقابل كېنې د ديپلوماتيكې، سياسي، او اقتصادي بنديزونه د حكومتونو او نړيوالې ټولنې نه لاس ته راوړل شي. دا بنديزونه كېدای شي چې د اقتصادي او نظامي وسلو باندې توقيف، د ديپلوماتيكې پېژندنې د سطحې ټيټول، او يا د ديپلوماتيكې اړيكو پرې كول، د اقتصادي مرستو بندول، په ديكتاتوري هيواد كېنې د پانگې اچولو ممنوعيت، او د ديكتاتوري حكومت اخراج د مختلفو نړيوالو مؤسسو او ملگري ملتونو د تشكيل نه، شامل وي.

برسيره پر دې، نړيوالې مرستې لكه د مالي او ارتباطاتو كومكونه كېدلې شي چې نيغ په نيغه آزادي غوښتونكو ته وركړل شي.

دلويي ستراتيژي تنظيمول

وروسته د وضعيت د محاكمې نه، د وسايلو د انتخاب او بهرني كومكونو د نقش د تعينولو نه د لويې ستراتيژۍ طرح كونكي به ضرورت ولري چې په غټو ټكو طرح وكړي چې جگړه څرنگه بايد پر مخ ويوړل شي. دا جامع نقشه به د موجوده وخت نه تر راتلونكي آزادي پورې په نظر كېنې نيسي. د لويې ستراتيژۍ د تنظيمولو په وخت كېنې، پلان جوړونكي بايد له ځانه رازراز پوښتنې وكړي. لاندني پوښتنې مطرح كيږي (د پخوا نه په ډير مشخص ډول) د سياسي سر غړونې د مبارزې لپاره كله چې لويه ستراتيژي جوړيږي كوم كارونه بايد اجرا شي:

څرنگه د اوږدې مودې مبارزه په ډير گټور ډول پيل كېدلې شي؟ څرنگه كېدلې شي چې كړېدلې خلك په كافي اندازه پر ځان باور او زور پيداكړي، چې ديكتاتورۍ ته گواښ وكړي، كه څه هم د لنډې مودې لپاره وي؟ څرنگه كېدلې شي چې د خلكو همكاري نه كولو او سياسي سر غړونې ظرفيت د وخت په تيريدلو او تجربې سره لوړشي؟ د يوې سلسلې محدودو عملياتو هدفونه به څه وي چې د ديموكراتيک كنترول او د ديكتاتورۍ د محدودولو لپاره اجرا كيږي؟

آيا خپلواكي مؤسسي شته چې د ديكتاتورۍ نه روغ پاتې شوی وي او د آزادي د گټلو لپاره په كار واچول شي؟ د ديكتاتور د كنترول نه د ټولنې كوم مؤسسات بيرته اخستل كېدای شي، او آيا آزادي غوښتونكي نوي مؤسسي په وجود راوړلی شي چې هغو ضرورتونو ته ځواب وركړي او د ديموكراسۍ ساحه (ماحول) مينځ ته راولي، كه څه هم ديكتاتورۍ لاهم خپلې ادارې ته دوام وركړي؟

څرنگه په مقاومتې قوتونو کېنې تشکيلاتي قوت زياتولی شو؟ ګډون کونکي څرنگه روزل کېدلی شي؟ کوم منابع (مالي، تجهيزات، او نور) به د مبارزې په جريان کېنې ضرورت وي؟ د خلکو د سمبالولو لپاره کومې علامې او ښودنې به د ټولو نه مؤثر وي؟

د کوم رنگ اخ او ډب سره ، او په کومې مرحلې کېنې د ديکتاتور د قدرت منابع په زياتيدونکې توګه کمزوری او پرېکېدلی شي؟ څرنگه مقاومت کونکي خلک په عين وخت کېنې خپلې سر غړونې ته دوام ورکولی شي او هم خپل د عدم تشدد انضباط (دسپلين) ساتلی شي؟ څرنگه ټولنه کولی شي چې خپل اساسي ضرورتونه د مبارزې په دوام کېنې رفع کړي؟ څرنگه د جګړې په دوام کېنې ټولنيز نظم ساتل کېدلی شي؟ کله چې برياليتوب رانږدې کيږي ، آزادي غوښتونکي څرنگه مقاومت کولی شي چې د ديکتاتوري نه وروسته مؤسساتي بنسټ جوړ کړي تر څو انتقالي دوره څومره چې امکان و لري په آرامۍ سره تېره شي؟ بايد په ياد ولرل شي چې هيڅ داسې يواځينۍ نقشه وجود نلري او جوړېدلی نشي چې د هر آزادي غوښتونکي نهضت لپاره د ديکتاتوري په مقابل کېنې ستراتيژيکي پلان په توګه کار ورکړي. هره مبارزه چې پکېنې ديکتاتوري نسکوره کيږي او پر ځای يې ديموکراسي جوړيږي تر يوې اندازې توپير لري. دوه وضعيتونه هيڅکله کټ مټ يو رنگ نه وي، هره ديکتاتوري به خپل ځانګړي خاصيتونه لري، او هم د آزادي غوښتونکو خلکو زور او ظرفيت هم فرق لري. د سياسي سر غړونې د مبارزې لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان جوړونکي به يو اساسي پوهې ته نه يواځې د خپل مشخص جګړنيز حالت ته اړ دي، بلکه خپل د جګړې د انتخاب شوو وسايلو نه هم بايد پوره او اساسي پېژندنه ولري.

کله چې د مبارزې لويه ستراتيژي په احتياط سره طرح شوه، د سمو دلایلو په اساس دا بايد په پراخه ډول خلکو ته وښودل شي. هغه لوی شمېر خلک چې بايد په مبارزه کې ګډون وکړي ډير به وغواړي او توان به ولري چې مبارزه وکړي، په هغه صورت کې که په عمومي مفکورې او مشخصو تعليماتو باندې پوه شي. معلومات به احتمالاً د هغوی په مورال، ډګډون کولو غوښتنه، او مناسب عمل کولو باندې به يو مثبت اغېزه ولري. د يوې ستراتيژۍ غټې ټکي به ديکتاتور ته هم په هر حالت معلوم شي او د هغه د کيفيت نه پوهيدل به احتمالاً د دوی د خپلو شدت کم کړي، ځکه چې دوی به پوه شي چې په سياسي توګه دا به د دوی پر ضد را ګرځيدلی شي.

د لويې ستراتيژۍ په مخصوصو خاصيتونو پوهيدل د ديکتاتور د پلويانو تر مينځ به د ناراضيتوب او تېښتې سره مرسته وکړي.

کله چې د ديکتاتوري د نسکورولو او د يو ديموکراتيک سيستم د تاسيسولو لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان قبول شو، نو د ديموکراسۍ د پلويانو لپاره خورا مهمه ده چې يې په کار اچولو باندې ټينګار وکړي. يواځې په ډيرو نادرو حالاتو کېنې مبارزه کيدای شي چې د لويې ستراتيژۍ نه منحرف شي. يو دا چې ډير شواهد موجود وي چې ټاکل شوې لويه ستراتيژي د

غلطو مفکورو په اساس احضار شوی وي، او یا د مبارزې څرنگوالی په اساسي توګه بدل شوی وي. نو پلان جوړونکي کولی شي چې لويي ستراتيژۍ ته تغیر ورکړي. حتي په دې حالت کېنې هم، دا تغیر یواځې وروسته د یو اساسي بیا څېړنې او د یوې مناسب نوي لويي ستراتيژيکي پلان د پراختیا ورکولو او تعدیلولو نه صورت نیسي.

د مبارزو د ستراتيژيو طرح کول

د دیکتاتورۍ د خاتمه ورکولو او د دیموکراسۍ د ځای پر ځای کولو لپاره که لويه ستراتيژي هر څومره معقوله او امید بخښونکې هم وي بیا هم پخپله ځان نشي عملي کولی. په خاصه توګه، ستراتيژي باید داسې پراختیا ورکړل شي چې د هغه عمده جګړو لار ښوونې وکړي چې د دیکتاتور د قدرت د راپرزولو ته متوجه شوی وي.

دا ستراتيژي پخپل وار سره یو ځای او یو سلسله تکتیکي جګړې به هدایت کړي چې دیکتاتوري رژیم ته متوجه او ورته قاطعه گذار ورکړي. تکتیکونه او د عملیاتو مشخص میتودونه باید په احتیاط سره انتخاب شي، دارنګه چې د هرې مخصوصې ستراتيژۍ هدف ته د رسیدلو لپاره باید مرسته وکړي. دلته بحث منحصرأ په سمه توګه د ستراتيژۍ په سطح متمرکز کیږي.

ستراتيژي چلونکي چې عمده جګړې طرح کوي، لکه د لويي ستراتيژۍ پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې د ټاکل شوي اصول په څرنگوالي او طریقه د عملیاتو په دقت سره پوه شي.

عیناً چې یو نظامي افسر باید دخپل د قوتونو تشکیلات، تکتیک، لوژستیک، جبه خانه، د اراضي تاثیر او نور عواملو باندې د نظامي ستراتيژۍ د طرح کولو لپاره پوه شي، همدارنګه د سیاسي سر غړونې پلان جوړونکي هم باید د عدم تشدد د مبارزې په ستراتيژيکي اصولونو او څرنگوالي باندې پوره معلومات ولري. سره لدې، چې حتي د عدم تشدد په برخه کې پوهه یواځې ددې کتاب نظریاتو ته په پاملرنې سره او د هغو سوالونو د ځواب ورکولو سره چې دلته طرح شوي ستراتيژي مینځ ته نشي راتلای. د مبارزې لپاره د ستراتيژۍ تنظیمول لاهم یو بصیرت لرونکي خلاقیت ته ضرورت لري.

د یو مشخص ټاکل شوي مقاومت د مبارزې ستراتيژي لپاره پلان جوړول او د اوږد مهالي آزادي غوښتونکي جګړې لپاره ئې ورته پراختیا ورکول د سیاسي سر غړونې ستراتيژي جوړونکو به ضرورت ولري چې مختلف موضوعات او مسایل وڅیړي، چې په لاندني ډول دي:

- د مبارزې لپاره مشخص هدفونه او د لويي ستراتيژۍ په تطبیق کولو کېنې د هغوی مرسته کول.

- هغو مشخصو میتودونو او یا سیاسي وسلو ته پاملرنې کول، کوم چې د ټاکل شوي ستراتیژۍ د تطبیق لپاره په ډیره ګټوره توګه په کاریدلی شي. د هرې ستراتیژیکې مبارزې په عمومي پلان کېنې دا به ضرور وي چې معلوم کړو کوم ورکوټي تکتیکي پلان او د عملیاتو میتود باید استعمال شي چې د دیکتاتور د قدرت منبع محدود او تر فشار لاندې ئې ونیسي. باید په یاد ولرو چې عمده هدفونو ته رسیدل د مشخصو کوچنیو ګامونو په احتیاط سره د آخیستلو د نتیجې نه لاس ته راځي.

- باید معلوم کړو چې آیا اقتصادي مسایل بنایي چې د اصلي سیاسي مبارزې سره ارتباط ورکړل شي. که چیرې اقتصادي مسایل په مبارزې کېنې مهم وي، نو توجه لازم دی چې اقتصادي شکایتونه به وروسته د دیکتاتورۍ نه پای ته ورسیري. که دیموکراتیکي ټولنې ته د انتقالي دورې په وخت کېنې اقتصادي ستونزو ته کوم چټک حل پیدا نه شي نو په خلکو کېنې ناراضي توب او زړه سوړوالی به له سره پیل شي. دارنګه ناراضیتوب کېدای شي چې د دیکتاتورۍ د بیا راتللو لپاره چې د اقتصادي ستونزو د لیرې کولو وعده ورکوي سبب وګرځي.

- له مخکېنې نه تعینول چې د مشرتوب کوم ډول بڼه او د ارتباط سیستم د مقاومت د مبارزې د پیل کولو لپاره ډیر بڼه کار ورکوي. د تصمیم نیولو او ارتباط کومي وسیلې به ممکن وي چې د مبارزې په جریان کېنې مقاومت کونکو او عمومي خلکو ته دوامداره لار ښودنه تامین کړي.

- د مقاومت کونکو د خبرونو د رسولو طریقه عمومي خلکو، د دیکتاتور قوتونه، او نړیوالې مطبوعاتو ته. ادعاګانې او راپورونه باید تل په کلکه رښتیا وي، ځکه چې مبالغې او بې اساسه ادعاګانې به د مقاومت اعتبار ته ضرر ورسوي.

- پر ځان باندې متکي او جوړونکي ټولنیز، ښوني او روزنې، اقتصادي او سیاسي فعلیتونو لپاره پلانونه جوړول چې خپل خلک پر ځان ډاډه او د راتلونکې مبارزې لپاره د هغوی اړتیاوې لرې کړي. دارنګه پروژې د هغو خلکو له خوا نه اداره کېدلی شي چې مستقیماً د مقاومت په فعالیتونو کېنې لاس ونه لري.

- باید تعین شي چې کوم ډول بهرنۍ مرستې د مشخصو جګړو او یا د آزادۍ د عمومي مبارزې د حمایتي لپاره پکار دی. باندني مرستې څرنګه په ډیره بڼه د استفادې لپاره تیاریدلی شي بې له دې نه چې کورنۍ مبارزه د باندنۍ مبهمو عواملو سره وتړو؟ پاملرنه باید وشي چې کوم خارجي ډله ډیر احتمال لري او ډیر مناسب دی چې مرسته وکړي، لکه غیر حکومتي تشکیلات (ټولنیز نهضتونه، مذهبي یا سیاسي ډلې، کارګري اتحادیې او نور) حکومتونه یا ملګري ملتونه او د هغې مختلفې څانګې.

برسیره پر دې ، د مقاومت پلان جوړونکي باید تدابیر ونیسي چې نظم خوندي وساتي، او د خپلو قوتونو سره ټولنیز اړتیاوې د دیکتاتورۍ د کنترول په مقابل کښې د کتلوي مقاومت په وخت کښې لرې کړي. دا اقدام نه یواځې بل مستقل دیموکراتیک ساختمان جوړوي او اساسي ضروریات لرې کوي بلکه همدارنگه د هغې ادعاګانې اعتبار او ارزښت به لږ کړي چې وایي بې رحمه خپلو ته ضرورت دی چې ګډ وډي او بې قانوني ودروي.

د همکاري نه کولو عقیدې خپرول

د دیکتاتورۍ په مقابل کښې بریالۍ سیاسي سر غړونه، ضرورت لري چې خلک د همکاري نه کولو پر عقیدې باید پوه شي. څرنگه چې د "بیزوګانو د خاوند" په کیسې کښې (دریم فصل)

وښودل شو اساسي مفکوره ساده ده: که د مادونانو کافي شمېر د کافي مودې لپاره د خپل کډلو د پاسه هم د ظالم رژیم د همکاري نه مخ واړوي، نو نا روا سیستم به کمزوری او په پای کښې به درې وړې شي.

هغه خلک چې د دیکتاتورۍ لاندې ژوند کوي، ښايي همدا اوس به د مختلفو منابعو نه دې مفکورې سره آشنا وي. تر دې ځایه پورې چې دیموکراتیکي قوتونه باید قصداً په (لوی لاس) د همکارۍ نه کولو عقیده خپره او د خلکو په مینځ کې رواج کړي. د "بیزوګانو د خاوند کیسه" او یا بله مشابه کیسه کیدای شي چې په ټولنه کې خپره شي. دا رنگه کیسه ډیر په آسانی سره پوهول کیدای شي. یو ځل چې د همکارۍ نه کولو عمومي مفکوره درک شوه خلک به وکولی شي چې په راتلونکي کې د همکاري نه کولو د غوښتنې په اړوند چې د دیکتاتورۍ په مقابل کې تر سره کړي پوه شي. همدارنگه دوی به وکولی شي چې پخپله د همکاري نه کولو مشخص شکونه د نوې وضعیتونو لپاره په ډیر شمیر سره ډېر ژر جوړ کړي.

سره له دې، چې د دیکتاتورۍ لاندې دارنگه هڅې، چې عقاید ، اخبار ، او د مقاومت تعلیمات مراجعو ته لېږل سخت او خطرناکه ده، خو دیموکراتانو ډیر ځل په اثبات رسولي چې دا کار ممکن دی. حتی د نازي جرمني او کمونیستي ادارې لاندې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکنه وه چې نه یواځې د نورو اشخاصو سره، بلکه د یو لوی عوامو اوریدونکو او لیدونکو سره د غیر قانوني اخبار خپرونې، کتابونه او په وروستیو کلونو کې د غږ او تصویر د کسیتونو په واسطه اړیکې ټینګې کړي.

د مخکښې ستراتیژیکي پلان په مرستې، عمومي لار ښودنې د مقاومت لپاره تیاریدلی او توزیع کیدلی شي. دا لار ښودنې به خلکو ته مسئلې او حالتونه وښيي چې دوی کله پروتست او یا خپله همکاري د دیکتاتورۍ سره بند کړي او څرنگه یې اجرا کړي. وروسته، حتی که د دیموکرات مشرۍ نه ارتباط پرې هم شي او ځینې تعلیمات صادر نه شول او یا ونه رسېدل نو بیا هم خلک به وپوهیږي چې د معینو مهمو مسایلو په برخه کښې څرنگه ګام واخلي. دا

لارښودنې، په عين حال کېنې مقاومت کونکو ته معلومات هم ورکوي چې هغه جعلي او غلط "د مقاومت کونکو تعليمات" تشخيص کړي چې د سياسي پوليسو له خوا نه صادريږي او د دوی لپاره طرح شوی وي چې د بدنامه کونکو اعمالو تر سره کول تحريک کړي.

خپل او مقابل اقدام

ستراتيژيکي پلان جوړونکي بايد چې د ديکتاتوري احتمالي ځواب او خپل وڅيري، مخصوصاً د ديکتاتور د تشدد سويه د ديموکراتيک مقاومت د عملياتو په مقابل کې. ډير ضرور دی چې تعين شي چې څرنگه د خپلو په مقابل کې مقاومت او عکس العمل وښودل شي او يا بهي له تسليميدلو وړ نه مخ نيوی وشي. اصولاً، په مخصوصو حالاتو کې، د ديکتاتور د احتمالي خپلو په برخه کې د خلکو او مقاومت کونکو لپاره د لازمو اخطارونو صادروول ضرور وي، تر څو دوی د گډون کولو په خطر له مخکې نه پوه وي. کيدای شي چې خپل ډير سخت وي نو د ژوبل شوي مقاومت کونکو لپاره د طبي مرستو تياري هم ضرور دی.

د خپلو پيش بيني (مخکې ليد)، به ستراتيژي جوړونکي په ښه ډول وړ وگرځوي چې له مخکې نه د هغو تکتیکونو او ميتودونو استعمال د نظر لاندې ونيسي چې د جگړې کوم ځانگړي هدف يا د آزادۍ د لاس ته راوستلو سره مرسته کوي، ولې د بي رحميو او خپلو احتمال کموي او يا يې امکان لري. د مثال په توگه، د سرکونو مظاهري او رسم گذشتونه د سختې ديکتاتوري په وړاندې کيدای شي چې د زرهاؤ مړه مظاهره کونکو سبب وگرځي. د مظاهره کونکو لوړ تاوان (ضايعات) ښايي چې په واقعيت کې ديکتاتور باندې دومره زور وړ نه وي لکه چې که هر څوک د اعتصاب په ډول او يا د ملکي کار کونکو له خوا نه د ډله نيزو همکاري نه کولو په شکل په خپلو کورونو کې پاتې شي.

که چېرې وړانديز شوی وي چې د يو ستراتيژيکي هدف لپاره تحريک کونکي مقاومتی عمليات د ډيرو تلفاتو سره مخامخ کيږي، نو بايد چې په دې حالت کې تلفات او احتمالي لاس ته راړنه په احتياط سره وڅيرل شي. آيا خلک او مقاومت کونکي به د عملياتو په دوران کې دسپلين او عدم تشدد احتمالاً مراعات کړي؟ آيا دوی به تشدد ته د تحريکيدلو په مقابل کې مقاومت وکولی شي؟

پلان جوړونکي ښايي په نظر کې ونيسي چې کوم تدبيرونه بايد ونيول شي چې هم د عدم تشدد انضباط او هم مقاومت، د بي رحمو خپلو سره سره وساتي. آيا دارنگه تدبيرونه لکه وعدې، د کرښلارې بيان، د انضباط د تطبيقولو ورقي، د مظاهراتو د کنترول امر، او د تشدد د پلوي اشخاصو او گروپونو تحريم به ممکن او مؤثر وي؟ مشران بايد تل وپيښ وي چې د مبارزينو په مينځ کېنې ديکتاتوري لمسونکي استازي چې د هغوی وظيفه په مظاهراتو کېنې د تشدد تحريکول وي وپېژني.

د ستراتيژيکي پلان عملي کول

کله چې يو سم ستراتيژيکي پلان تکميل شو، نو ديموکراتيک قوتونه بايد د ديکتاتور د کوچنيو حرکاتو نه چې بنسټي دوی ته شک واچوي، چې د لوئي ستراتيژي او يا ديوي جگړې د مخصوصې ستراتيژي نه لرې شي او د دوی توجه د مهمو عملياتو نه غير مهمو مسيلو ته واړوي منحرف نه شي. او هم د وخت حساسيت لکه د ديکتاتور نوي بې رحمۍ، بايد آزادي غوښتونکي مقاومت د خپل لوئي ستراتيژي او يا د مبارزې د ستراتيژي نه بلې خوا ته ونه گرځوي. دا بې رحمۍ بنسټي چې په خيرتوب (دقت) سره په بد نيت ترتيب شوی وي چې ديموکراتيک قوتونه تحريک کړي چې خپل ښه مرتب پلان خوشي کړي او حتي تشدد ته لاس پورې کړي، ددې لپاره چې بيا ديکتاتور وکولی شي چې ډير په آسانی سره دوی مات کړي.

کله چې اساسي تحليل ومنل شو، د ديموکراسي غوښتونکو قوتونو وظيفه بايد پراو په پراو مخ په وړاندې ويوړل شي. البته، په تکتیک او منځني هدفونو کې ټيټې تغيرات پېښ شي، او يو ښه لار ښود به تل چمتو وي چې د فرصتونو نه گټه واخلي. دا تنظيمونې بايد د لويې ستراتيژي او يا د مشخصې مبارزې د هدف سره اشتباه نه شي. په احتياط سره د ټاکل شوي لوئي ستراتيژي او ستراتيژي تطبیقول د يو ځانگړي مبارزې لپاره به ډير زيات برياليتوب سره مرسته وکړي.

اتم فصل

د سياسي سر غړوني پکار آچول

په هغو حالاتو کېنې چې خلک ځانونه بې وسې فکر کوي او ډاريزي، دا مهمه ده چې د دوی لپاره پرومبنې وظيفه، لږ خطر او پخپل ځان د باور د پيداکولو لپاره وي. دا رنگه عمليات، لکه په غیر معمولي توګه د جامو آغوستل، په ډاګه د يوې ناموافقي عقيدې ليکل، او د خلکو لپاره دارنگه فرصت برابرول چې په ډير شمير ناموافقي عملياتو کېنې ګډون وکړي. په نورو حالاتو کېنې نسبتاً يو کوچنی (په ظاهر صورت) يو غیر سياسي موضوع (لکه د اوبود تدارکاتو د امنيت تأمينول) کيدلی شي چې د ډله نيز عمل لپاره د پاملرنې مرکز وګرځول شي. ستراتيژستانو بنائي چې داسې موضوع وټاکي چې په عمومي توګه تائيد شي او ردول يې ګران وي. په داسې محدودو مبارزو کېنې برياليتوب، نه يواځې مشخص شکايتونه لري کيږي بلکه خلکو ته قناعت ورکول کيږي چې دوی د قدرت خاوندان دي.

د مبارزې اکثرې ستراتيژۍ په اوږد مهالې جګړې کېنې بايد د ديکتاتوري فوري مکمل نسکوريدل خپل هدف ونه ګرځوي بلکه د محدودو هدفونو تر لاسه کولو ته ئې متوجه کړي. او هم هره مبارزه د ټولنې د ټولو برخو ګډون ته اړتيا نلري.

د يو سلسله مشخصو مبارزو په هکله چې په کېنې يوه لويه ستراتيژي تطبيق کيږي، د سر غړوني ستراتيژي جوړونکي بايد وپوهيږي چې څرنگه د مبارزې مختلف پړاوونه په شروع، مينځ او پای ته نژدې يو له بله توپير ولري.

ټاکل شوي مقاومت

د مبارزې په اولنۍ مرحلې کېنې، منفردې جګړې د مختلفو مشخصو هدفونو سره کيدای شي چې ډير ګټور وي. دارنگه انتخاب شوي مبارزې بنايي چې يو د بل پسې اجرا شي. کله کله کيدای شي چې دوه يا درې د دوی په يو وخت کېنې مخې ته راشي.

کله چې د "انتخاب شوي مقاومت" لپاره ستراتيژي جوړيږي ضرور دی چې ځانګړي محدود مسائل او يا عمومي شکايتونه چې د ديکتاتوري ظلم په ډاګه کوي تشخيص کړو.

دا رنگه مسائل کيدلی شي چې د مبارزې د اداره کولو لپاره چې وسطي ستراتيژيکي هدفونه، د عمومي لويې ستراتيژۍ په چوکاټ کېنې تر لاسه کړي ډير مناسب هدف وي.

وسطی ستراتیژیکي هدفونه باید د آزادي غوښتونکو په موجود قوت یا طرح شوي ظرفیت

باندې لاس ته راوړل شي. دا دیو سلسله بریالیتوبونو په یقیني کولو کښې مرسته کوي کوم چې د مورال د پاره ګټور او هم د اوږد مهالې مبارزې لپاره په ګټوره توګه د قواوو د مناسبت سره کومک کوي.

د مقاومت انتخاب شوي ستراتیژي باید لومړۍ په مشخصو ټولنیز، اقتصادي او سیاسي مسایلو متمرکز شي. بنائې چې دا ددې لپاره انتخاب شوی وي، چې د ټولنیز او سیاسي سیستم

ځینې برخې د دیکتاتور د کنترول نه د باندې وساتل شي، ځینې برخې چې اوس د د دیکتاتور د ادارې لاندې دي د هغې کنترول بیا لاسته راوستل شي، یا دیکتاتور د یو خاص هدف نه محروم وګرځول شي. که ممکن وي، د ټاکل شوي مقاومت مبارزه باید پر یوې ضعیفې نقطې، یا د دیکتاتورۍ په ډیرو نقطو څرنګه چې بحث وشو ضربه وارد کړي. په دې وسیلې، آزادي غوښتونکي کولی شي چې د خپل د قوت په موجوده ظرفیت په ممکنه مقیاس پر دښمن ډیر زیات ضربه وارد کړي.

ستراتیژي جوړونکي باید ډیر د وخته، لږ تر لږه د اولني جګړې پلان جوړ کړي.

چې ددې پوښتنو ځواب ورکړي: ددې مبارزې محدود هدفونه به کوم وي؟ څرنګه به دا د لوڼې ستراتیژۍ په تر سره کولو کښې مرسته وکړي؟ که ممکن وي دا ډیر معقول کار دی چې لږ تر لږه د دوهمې او که ممکن وي د دریمې جګړې لپاره د ستراتیژیو عمده مطلبونه تنظیم شي. ټول دا ستراتیژۍ باید انتخاب شوي لویه ستراتیژي انجام ته ورسوي او د هغه د عمومي لارښودنې په چوکاټ کښې فعالیت وکړي.

علامتي(سمبولیک) زور آچونه

د دیکتاتورۍ د وړانولو د وسایلو د برابرولو د نوي

مبارزې په پیل کښې، اولني سیاسي ښکاره عملیات کیدلی شي چې په خپلو حدودو کښې محدود وي. دا عملیات باید داسې طرح شوی وي چې قسماً د خلکو وضعیت و ازمایي او د تاثیر لاندې راولي، او دوی د دوام لرونکي مبارزې لپاره د همکاري نه کولو او سیاسي سر غړوني د لارې نه چمتو کړي.

اولنی اقدام، احتمال لري چې د علامتي احتجاج او یا کیدای شي چې د علامتي محدود اقدام او یا مؤقتي همکاري نه کولو په ښه وي. که د هغو خلکو شمیر چې غواړي عمل وکړي لږ وي، نو مقدماتي اقدام، د مثال په توګه به د ګلانو اېښودل په داسې ځای کښې وي چې علامتي(سمبولیک) اهمیت لري. د بلې خوا نه، که د خلکو شمېر چې غواړي په عملیاتو

کښې گډون وکړي ډیر زیات وي، نو په ټولو فعالیتونو باندې د پنځو دقیقو د پاره توقف او یا څو دقیقې چپوالی ښايي چې عملي شي.

په نورو حالاتو کښې، یو څو کسان ښايي چې د لوړې پر اعتصاب لاس پورې کړي یا په یو ځای کښې چې علامتي اهمیت ولري ویش چپ کښې، یا د زده کونکو له خوا صنفونو ته د تللو لاندې تحریم، او یا په یو مهم دفتر کښې موقتي کښیناستل وي. د یوې دیکتاتورۍ لاندې دارنگه زړورتوب ښايي چې د ډیر سخت ځپلو سره مخامخ شي. ځینې علامتي اقدامونه، لکه د دیکتاتور د هستوګنې د ځای او یا د سیاسي پولیسو د قرارگاه مخه اشغالول ښايي چې ډیر خطر ولري او لدې کبله دا د یوې مبارزې د شروع کولو لپاره د توصیې وړ اقدام نه دی.

مقدماتي علامتي اعتصابي عملیات ځینې وختونه ډیر مهم ملي او بین المللي پاملرنه پاروي لکه د کوڅې ډله ییزه مظاهرات په کال ۱۹۸۸ په برما کښې، یا د زده کونکو اشغالول او د لوړې اعتصاب په ۱۹۸۹ کال د تیامن په میدان بې جین کښې. په دې دواړو حالاتو کښې د تلفاتو ډیروالی ښیي چې ستراتیژي جوړونکي باید د جګړو د پلان جوړولو په وخت کښې د ډیر احتیاط نه کار واخلي. که څه هم دارنگه عملیات ډیر زیات معنوي او سایکالوژیکي تاثیر آچوي، خو دارنگه اقدامونه پخپله ډیر لږ احتمال لري چې دیکتاتورۍ ړنګ کړي، ځکه چې تر ډیر ځایه یواځې علامتي وي او د دیکتاتور د قدرت موضع نه تغیریوي. معمولاً ممکنه ده چې د مبارزې په پیل کښې د دیکتاتور د قدرت منبع په بشپړه توګه او چټک ترې نه پرې کړو. حقیقتاً دا ایجاب کوي چې ټول خلک او نژدې د ټولنې ټول مؤسسات چې پخوا رژیم ته تابع وو اوس په مطلق ډول ئې تردید او ناڅاپه ورنه د ډله ییزې همکارۍ نه کولو په واسطه سر غړونه وکړي. او دا تر اوسه پورې نه دی واقع شوی او ورته رسیدل به هم ډیر گران وي. نو په ډیرو حالاتو کښې د پوره همکارۍ نه کولو او سر غړونې چټکه مبارزه د نهضت په پیل کښې د دیکتاتورۍ په مقابل کښې به سم نه وي.

د مسؤلیت وېشل

د یو انتخاب شوي مقاومتی جګړې په وخت کښې د مبارزې فشار تر یو وخته پورې د یوې برخې او یا د خلکو د ډیرو برخو پر شا وړل کیږي. په بلې مبارزې کښې د یو بل هدف لپاره د مبارزې بار دخلکو د یوې بلې ډلې ورو ته ور نقل شي. د مثال په توګه، زده کونکي به اعتصاب د یوې تعلیمي موضوع لپاره کوي، دیني مشران او معتقدین به ئې د مذهبي آزادیو د موضوع لپاره کوي، د اور گاډي کارکونکي به امنیتي تدابیر دومره دقیق پر ځای کوي چې د اور گاډي د ترانسپورت سیستم به ډیر ورو کوي، ژورنالستان به سانسور نه د سر غړونې لپاره اخبارونو د تشو ځایونو سره چیرته چې ممنوعه مضامین به نشر شوی وای نشر کړي، یا پولیس به مکرراً ناکامه پاتې شي چې آزادي غوښتونکي مخالفین پیدا او بندي کړي. د مقاومت مبارزه د موضوعاتو او د خلکو د ګروپونو له مخې په مرحلو بیلول، به د ټولنې یوې برخې ته د استراحت لپاره موقع ورکړي، کله چې مقاومت د بلې برخې له خوا دوام مومي.

انتخاب شوي مقاومت په خاصه توگه مهم دی چې د مستقلو اجتماعي، اقتصادي او سياسي ډلو او مؤسسو آزادۍ او موجودیت نه دفاع وکړي چې د دیکتاتورۍ د کنترول نه د باندې دی او مخکې په لنډه توگه بیان شو. د قدرت دا مرکزونه مؤسساتي بنسټونه جوړوي چې د هغې نه خلک پر استبداد فشار (زور) اچولی شي او یا د دیکتاتورۍ د اولینیو هدفونو په مینځ کېنې وي.

د دیکتاتور قدرت په نڅېنه کول

کله چې اورد مهاله مبارزه د ابتدایي ستراتیژۍ نه تیر او مخ په وړاندې د پر مخ تللی مرحلې ته لاړ شي، نو ستراتیژي جوړونکي باید محاسبه وکړي چې څرنگه د دیکتاتور د قدرت منابع محدود کیدلی شي. هدف به د عمومي همکاري نه کول په کار اچول وي، چې د آزادې غوښتونکو قوتونو لپاره یو نوې ستراتیژیکې برلاسي خلق کړي.

کله چې آزادې غوښتونکي مقاومت زور ونيو، ستراتیژي جوړونکي د دیکتاتورۍ د قدرت د منابعو د قطع کولو په مقصد د همکاري نه کولو او سر غړونې لپاره نور مهم هدفونه د نقشي لاندې راولي چې د زیاتیدونکي سیاسي کمزورتیا او په پای کېنې د دیکتاتورۍ د ټوټې ټوټې کیدلو سبب وگرځي.

دا به ضرور وي چې په احتیاط سره په پلان کېنې راوستل شي چې آزادې غوښتونکي قوتونه څرنگه کولی شي چې د خلکو او ډلو حمایه چې مخکېنې ئې دیکتاتورۍ ته ورکول کمزوري کړي.

آیا د دوی حمایه به د رژیم د ظلمونو د څرگندولو په واسطه، د رژیم د اقتصادي چلند له امله د هغه د اقتصادي مصیبتونو نتیجې په ډاگه کول، او یا د یو نوي معلومات په واسطه چې دیکتاتوري پای ته رسیدونکې دی کمزوری شي؟ د دیکتاتور حمایه کونکي باید لږ تر لږه مجبور کړی شي چې په خپلو فعالیتونو کېنې "بې طرفه" ("سیلانیان") یا ترجیحاً د دیموکراسۍ د نهضت فعاله حمایه کونکي وگرځي.

د سیاسي سر غړونې او د همکارۍ نه کولو د تطبیق په وخت کېنې ډیر مهم دی چې د دیکتاتور ټول اصلي حامیان او معاونینو ته، په ګډون د هغه داخلي ډله، سیاسي حزب، پولیس، او لوړ رتبه مامورین خصوصاً پوځ ته ئې ډیره نژدې پاملرنه وشي.

دیکتاتورۍ ته د عسکري قوتونو د وفادارۍ درجه، د دواړو افرادو او صاحب منصبانو، باید په ډیر احتیاط وڅیړل شي، او باید تعین شي چې آیا عسکري قوتونه کیدای شي د دیموکراسۍ د ځواکونو له خوا د تاثیر لاندې راشي؟ آیا کیدلی شي چې عادي عسکران ناراضه او ډاریدلي جلبیان وي؟ آیا ډیر عسکران او صاحب منصبان د رژیم نه د شخصي، فامیلی یا سیاسي

دلیلونو له کبله بیګانه شوي دي. کوم نور عوامل کولی شي چې عسکران او صاحب منصبان د آزادي غوښتونکي لمسونه ته زیان منونکي کړي.

د آزادي د مبارزې په اولو برخو کې یو مخصوص ستراتیژي باید جوړ شي چې د دیکتاتور د قطعاتو او عاملینو سره تفاهم وکړي. د الفاظو، علایمو او اقداماتو په واسطه دیموکراتیک قوتونه به قطعاً تو ته خبر ورکړي چې آزادي بڅښونکي مبارزه به قوي، مصمم او دوامداره وي. قطعات باید پوه شي چې مبارزه به یو مخصوص اخلاق ولري، او دارنګه طرح شوی وي چې دیکتاتوري به وېجاړ کړي خو ددوی ژوند ته به هیڅ رنګ خطر نه وي. دا رنګه هلې ځلې به په پای کې د دیکتاتور د قطعاتو د مورال خرابولو ته متوجه او په نهایت کې د هغوی وفاداري او اطاعت به د دیموکراتیک نهضت مرستې ته ور وگرځوي.

د دیکتاتوري د وسله والو قوتونو همدري لاس ته راوستل او په پای کې هغوی به اطاعت ته مجبورول باید داسې تعبیر نشي چې دوی ته جرئت ورکړل شي چې دیکتاتوري د یو چټک نظامي عملیاتو په واسطه پای ته ورسوي. دارنګه یوه صحنه جوړول احتمال نلري چې یو عملي دیموکراسي ځای پر ځای کړي (څرنګه چې مونږ بیان کړو) کودتا ډیر لږ د قواوو د بې اندولۍ اړیکې د خلکو او اداره کونکي تر مینځ اصلاح کوي. نو دا به لازم وي چې پلان جوړ کړو چې څرنګه همدري عسکري صاحب منصبان پوه کړو، چې نظامي کودتا او کورنۍ جګړه دواړه د دیکتاتور په مقابل کې پکار او مطلوب نه دي.

خواخوړي صاحب منصبان په آزادي غوښتونکي مبارزه کې خورا مهم نقش، لکه په عسکري قواوو کې د ناراضي توب او همکاري نه کولو روحیه خپرول، قصدي بې کفایتي تشویقول

او اوامرو ته غوږ نه نیول او د خلکو د خپلو نه د سر غړولو سره لوبولی شي.

نظامي افراد، دیموکراتیک نهضت سره رنګارنګ د عدم تشدد کومکونه، په ګډون د خوشې کول، اطلاع ورکول، د خوراک او دوا او نور مرستې کولی شي.

پوځ د دیکتاتور د قدرت د منابعو د ډلې نه ډیر مهم منبع دی، ځکه چې د هغه د انضباط لرونکي عسکري قطعات او وسلې مستقیماً په بې اطا عتو خلکو باندې د حملې او مجازات کولو په مقصد استعمالولی شي. د سر غړونې ستراتیژي جوړونکي باید په یاد ولري چې دا به په استثنائي توګه

سخت او یا غیر ممکن وي چې دیکتاتوري ټو ټي ټو ټي شي که پولیس، جګ رتبه مامورین، او نظامي قوتونه په بشپړ توګه د دیکتاتوري حامیان پاتې شي او د اوامرو په اجراکولو کې بې اطاعت وکړي. هغه ستراتیژي چې د دیکتاتوري د قوتونو وفاداري یې په نڅښه کړي، باید د آزادي غوښتونکو د ستراتیژي جوړونکو له خوا لوړ تقدم ورکړل شي.

دیموکراتیک قوتونه باید په یاد ولري چې نا رضایتي او بی اطاعتی د عسکري قوتونو او پولیس تر مینځ کیدای شي چې د هغو گروپونو او غړو ته ډیر زیات خطرناک اوسي. دوی به د بی اطاعتی هر عمل ته باید د سختی سزا او د بغاوت عمل ته د اعدام د سزا انتظار ولري. آزادي غوښتونکي قوتونه باید د عسکرانو او صاحب منصبانو نه ونه غواړي چې دوی د همدا اوس بغاوت وکړي. د هغه پر ځای تر څو چې ارتباط ممکن وي دا باید هغوی ته څرگند شي چې ډیرې مصئونې لارې شته چې دوی په ابتدایي مرحلو کې انتخاب او د آزادۍ د مبارزینو سره مرسته وکړي.

د مثال په توګه، پولیس او عسکر کولی شي چې د خلکو د خپلو امرونه په نیمګړي توګه پر ځای کړي، د هغو کسانو د اوسیدلو ځای پیدا نکړي چې د حکومت له خوا غوښتل شوي، مقاومت کونکي د خپلو، نیولو، او یا تبعید کولو نه خبر کړي او هم مهم معلوماتونه خپل امرانو ته ور نکړي. همدارنګه ناراضه صاحب منصبان کولی شي چې د خلکو د خپلو او امر په سلسله د مراتبولاندني قدمو ته خبر ورنکړي. عسکران کولی شي چې د مظاهره کونکو د سرونو د پاسه فیر وکړي. همدارنګه ملکي مامورین پخپله برخه کې کولی شي چې دوسیې او تعلیمات ورک کړي، سم کار ونه کړي، ځان "ناجوړه" واچوي او تر څو چې "جوړ" شي په خپل کور کښې پاتې شي.

په ستراتیژۍ کښې بدلون:

د سیاسي سر غړونې ستراتیژي جوړونکي، باید دوامداره وڅیړي چې څرنگه لویه ستراتیژي او د مشخصې مبارزې ستراتیژۍ په کار اچول شوی دی. د مثال په توګه، دا ممکن دی چې مبارزه هغسې چې انتظار کیده بڼه وړاندې لار نشي. په هغه صورت کښې دا ضرور دی چې محاسبه وشي چې کوم ډول بدلون به په ستراتیژۍ کښې لازم وي. څه کیدلی شي چې د نهضت قدرت زیاد او ابتکار بیا لاس ته راوستل شي. په دارنګه حالت کښې ضرور دی چې مشکل تشخیص، او په یو ستراتیژۍ باندې له سره بیا غور وکړو، ممکن د مبارزې مسئولیت د خلکو یو بل ګروپ ته نقل، د قدرت یو بل منبع سمبال او د حرکت د یو بل طرز نه ګټه واخیستل شي. کله چې دا کارونه تر سره شول، نوی پلان باید فوراً تطبیق شي.

بر خلاف که مبارزه د انتظار نه ډیر بڼه پر مختګ کړی وي او دیکتاتوري د هغې نه چې محاسبه شوي وه مخکښې نسکور شو، نو څرنگه آزادي غوښتونکي قوتونه د غیر منتظره بریالیتوب نه ګټه آخیستلای او د دیکتاتوري د فلج کولو لپاره مخ په وړاندې تللای شي؟

مونږ به دا سوال په راتلونکي فصل کښې وڅیړو.

نهم فصل

د ديکتاتوري تجزيه کول

د ښې اداره شوي او بريالي سياسي سر غړوني مبارزې راتولي شوي اغيزې به مقاومت غښتلي او د ټولنې هغې برخې ته چې ديکتاتوري هلته اغيزناکه کنټرولولو کښې تحديد سره مخامخ دي خپله اداره تاسيس او پراخوي. دا مبارزه به مهمې تجربې هم راتولي کړي چې څرنگه همکاري بنده کړو او سياسي سر غړونه پکار واچوو. دا تجربې کله چې د همکاري نه کولو او سر غړوني وخت په لوی مقياس لاس ته راځي خورا ډير کومک به وکړي. څرنگه چې په دريم فصل کښې پرې بحث وشو، که چيرې ديکتاتوران پياوړي وي، اطاعت، همکاري او تسليمي ضرور ده.

بې د سياسي قدرت منابعو ته د لاس رسۍ نه، د ديکتاتور قدرت کمزوری او په پای کښې منحل کيږي. نو د حمايي بندول د ديکتاتوري د ټوټې ټوټې کولو لپاره يو لازم عمده کار دی. دا به ډير گټور وي چې د نظر نه يې تير کړو چې د سياسي سر غړوني د لارې، څرنگه د قدرت منابع د تاثير لاندې راوستلی شي.

علامتي انکار او سر غړونه د موجودو وسايلو نه شمېرل کيږي چې د هغوی په واسطه د رژيم معنويات او سياسي قدرت او حقانيت تخريبيوي. هر څومره چې د رژيم قدرت ډير وي په هغې اندازه يې اطاعت او همکاري چې ورته رسيږي ډير او د باور وړ وي. ددې لپاره چې ديکتاتوري په جدي توگه د تهديد لاندې راوستل شي د هغې اخلاقي مذمت بايد عملاً وښودل شي. د همکارۍ او اطاعت بندول ضرور دی چې د رژيم نه د قدرت نور منابع وشکوي. د مثال په توگه، که ملکي مامورين د خپل عادي وړتيا سره سم کار ونه کړي، او يا حتي خپلو کورونو کښې پاتې شي نو پر اداري دستگا به شديد تاثير وکړي.

همدارنگه، که د همکاري نه کونکو اشخاصو يا ډلو کښې دا رنگه کسان موجود وي چې پخواني تخصصي او علمي مهارتونه يې برابرول نو ديکتاتورانو به وگوري چې د دوی د همکاري نه کولو له امله د خپل د مقصدونو په عملي کولو کښې ډير کمزوري شوي دي. حتي د ديکتاتورانو وړتيا چې مناسب تصميمونه ونيسي او يا اغيزناکه کړنلاري ته پراختيا ورکړي هم به په جدي توگه لږ شي.

که سيکالوژيکي او عقيدوي اغيزې چې ورته غير محسوس عوامل وائي او معمولاً خلک مجبوروي چې د حاکمانو سره مرسته او ورته اطاعت وکړي ضعيف او يا معکوس شوی وي، خلک به ډير تمايل ولري چې د ظالم رژيم نه اطاعت ونه کړي او هم خپله همکاري پرې بند کړي.

د ديکتاتورانو لاس رسي مادي منابعو ته هم مستقيماً د دوی قدرت باندې تاثیر اچوي. د مالي منابعو کنترول، اقتصادي سيستم، املاکات، طبعي منابع، نقلیات، او د نقلیاتو وسايل، او د ارتباطو وسايلو سره چې د رژيم د واقعي او يا احتمالي دښمن لاس ته ورشي، د هغوی د قدرت نور منابع زیان منونکی کيږي يا له مينځه ځي. اعتصابونه تحریمونه او زیاتیدونکي آزادي په اقتصاد، ارتباطات، او نقلیاتو کېنې به رژيم کمزوری کړي.

څرنگه چې مخکښې وڅیړل شو، د ديکتاتور قدرت چې سرکښ، بې اطاعت، او همکاري نه کونکي ډله د خلکو په جرمي تهديد او يا جریمه کړي، د ديکتاتور د قدرت مرکزي منبع دي.

د قدرت دا منبع په دوو لارو کمزوری کېدلی شي. اول، که خلک سختو عواقبو ته د سر غړونې لپاره حاضر وي لکه په یو جنگ کېنې نو د موجوده جرمي اغیزه به په مؤثره توګه لږوالی ومومي (د ديکتاتور ځپل به مطلوب تسلیمېدل تامین نکړي). دوهم، که پولیس او عسکري قوتونه ناراضي شي، نو هغوی به په انفرادي او يا ډله نيزه توګه د مقاومت کونکو د نیولو، وهلو او يا ویشتلو نه مخ واړوي او يا په څرګنده ډول د امر نه سر غړونه وکړي. که ديکتاتوران نور نه شي کولی چې په پولیسو او عسکري قوتونو باندې د خلکو د ځپلو لپاره ډاډه اوسي نو په دې حالت کېنې ديکتاتوري ډیر زیات د تهديد لاندې دی.

لنډه ئې دا چې، د یو ځای پر ځای شوي ديکتاتور باندې بريالی کېدل ایجاب کوي چې همکاري نه کول او سر غړونه، د رژيم د قدرت منابع کموي او له مينځه یې وړي. که په دوامداره ډول د قدرت ضروري منابع بیا جبره نه شي نو ديکتاتوري به کمزوری او په پای کېنې به ټوټې ټوټې شي. نو د ديکتاتوري په مقابل پیاوړی ستراتيژيکي پلان جوړول باید د ديکتاتور د ټولو نه مهم د قدرت منابع په نڅښه کړي.

د آزادي خپرول

د سیاسي سر غړونې سره یو ځای، د انتخابي مقاومت په مرحلې کېنې، د مستقلو اجتماعي،

اقتصادي، کلتوري، او سیاسي مؤسساتو جوړول په دوامداره توګه د ټولنې "دیموکراتيکي ساحه" پراخوي او د ديکتاتوري د کنترول ساحه ورکوټی کوي. کله چې د ټولنې ملکي مؤسسات د ديکتاتوري په مقابل کې غښتلی شي، بیا نو، بې له دې نه چې د ديکتاتورانو غوښتنې ته پاملرنه وکړي، خلک په بیړي د هغوی د کنترول نه د باندې یوه خپلواکه ټولنه جوړوي.

کله چې ديکتاتوري ددې "خپريدونکي آزادي" د درولو لپاره مداخله کوي، په مقابل کېنې ئې عدم تشدد ددې نوي ساحې د دفاع لپاره پکار اچول کيږي او ديکتاتوري به په جگړه کې یوې بلې "جبهې" سره مخامخ شي.

په هغه وخت کې، مقاومت او د مؤسساتو جوړونه، په ګډه حالات یوه واقعي آزادۍ خوا ته وړي. د دیکتاتورۍ ړنګیدل او د دیموکراتیک سیستم رسمي ځای پر ځای کېدل یو انکار نه کیدونکی واقعیت ګرځي. ځکه چې په ټولنه کې د قدرت اړیکې په اساسي ډول تغیر وموند.

په کال ۱۹۷۰ او ۱۹۸۰ کې پولینډ، د مقاومت د لارې د ټولنې د فعالیتونو او د مؤسساتو د بیا را ژوندي کولو په برخه کې یوه روښانه مثال جوړوي. د پولینډ کاتولیک کلیسا د حکومت له خوا آزار او تعقیب شوه، خو هیڅکله د کمیونیست بشپړ ادارې لاندې رانغی. په کال ۱۹۷۶، کې ځینې روشن فکرانو او کارگرانو، وړې ډلې ئې لکه د کارگرانو دفاعي کمیټې جوړې کړې چې خپلې سیاسي مفکورې پر مخ بوزي. د پیوستون د کارګري اتحادیې ډله د مؤثرو مظاهرو په زور ځان یې په ۱۹۸۰ کال کې قانوني کړ.

بزگران، زده کونکي، او ډیر نور ګروپونه هم خپل مستقل تشکیلات جوړ کړل. کله چې کمونستان پوه شول، چې دا ډلې د قدرت اړیکې ئې بدلې کړې، نو د پیوستون ډله بیا بند او کمونستانو نظامي ادارې ته ئې لاس واچول. حتی د نظامي حکومت لاندې سره له ډیرو بندي کولو او سخت آزار او تعقیب سره د ټولنې نوي آزاد مؤسسات خپلو فعالیتونو ته به ئې دوام ورکول. د مثال په توګه، په لسه او غیر قانوني ورځپانې خپریدې. غیر قانوني کتاب خرڅولو مرکزونه هر کال به په سلهاوو کتابونه خپرول، پداسې حال کې چې مشهورو لیکوالانو کمیونسټ خپرونې او د کتاب خپرولو مرکزونه ئې تحریم کړل. همدارنګه فعالیتونه د ټولنې په نورو برخو کې صورت ونيول.

د پاروزوسکي عسکري رژیم لاندې، عسکري کمونسټ حکومت باندې اطلاق کیده چې د ټولنې د پاسه ټوپونه وهي. د حکومت کار کونکي اوس هم د حکومت دفترونه او ودانۍ ئې نیولي. رژیم اوس هم په ټولنې باندې په سزا ورکولو، بندي کولو، بنديخانو ته اچولو، د چاپ شوي مواد په ضبطولو او نور قدرت لري. خو سره لدې، دیکتاتورۍ ټولنه نه شي اداره کولی. لدې ځایه نور به دا یو وخته پورې ځنډ وي چې ټولنه رژیم په بشپړه توګه نسکور کړي.

حتي په داسې حال کې چې دیکتاتورۍ د حکومت مقاومتونه اشغال کړي هم وي په ځینې حالاتو کې ممکن دی چې یو دیموکراتیک "موازي حکومت" تشکیل شي. دا به ډیر زیات د یو مخالف حکومت په څیر فعالیت وکړي او د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو وفاداري، قبلونه، او همکاري به ورسره وي.

په نتیجه کې به دیکتاتورۍ په زیاتیدونکې توګه د حکومت ددې اختصاصي صفت نه بې برخې شي. په پای کې به دا دیموکراتیکي موازي حکومت په بشپړ توګه د دیکتاتورۍ رژیم ځای دیموکراتیکي سیستم ته د انتقال د یوې برخې په څیر ونیسي. په مناسب وخت کې، به یو اساسي قانون جوړ او د انتقال د یوې برخې په څیر به انتخابات وشي.

د ديكتاتورۍ ماتول: کله چې د ټولنې مؤسساتي بدلون مخ په وړاندې ځي، د سر غړوني او همکاري نه کولو تحريک کيدای شي چې شدت ومومي. د آزادي غوښتونکو قوتونو ستراتيژي جوړونکي بايد د وخته انتظار ولري چې داسې وخت به راشي چې آزادي غوښتونکي قوتونه کولی شي چې د انتخاب شوي مقاومت نه وړاندې لاړ شي، او کتلوي سر غړونه په کار واچوي. په ډيرو حالاتو کې د مقاومت د قدرت خلق کول، تيارول، يا د مقاومت امکانات پراخه کول وخت او زمان ته به ضرورت ولري او د کتلوي سر غړوني انکشاف ورکول به وروسته د څو کلونو نه صورت ونيسي. ددې عبوري دورې په وخت کې د انتخابي مقاومت مبارزه بايد د زياتيدونکي مهمو سياسي هدفونو باندې دوام وکړي. دخلکو لويه برخه د ټولنې په ټولې سطحې کې بايد په مبارزې کې گډون وکړي. د فعاليتونو په دې زور آخيستلو کې ټينگ او با انضباطه سياسي سر غړونه پر مخ وړل، احتمال لري چې د ديکتاتورۍ داخلي کمزورتيا به په زياتيدونکي ډول ښکاره کړي. د پياوړي سياسي سر غړوني او د مستقلو مؤسساتو جوړول، دواړه، احتمال لري چې د آزادي غوښتونکو په گټه پراخه نړيواله پاملرنه راوگرځوي. همداسې احتمال لري چې دا نړيواله

ديپلوماتيکي محکوميتونه، تحريمونه، بنديزونه، د آزادي غوښتونکو په پلوي توليد کړي.

(څرنگه چې په پولينډ کې ئې وکړ)

ستراتيژي جوړونکي بايد پوه وي چې په ځينو حالاتو کې د ديکتاتورۍ رنگيدل ښايي چې په ډير زيات چټکتيا سره تر سره شي لکه چې په کال ۱۹۸۹ کېني په ختيز المان کې وشو. دا هغه وخت پېښيدلی شي چې د قدرت منابع په کتلوي ډول د ټولو خلکو د مخ اړولو له کبله د ديکتاتورۍ نه پرې (غوڅ) شي. دا مثال دومره معمول نه دی، ښه دی چې د اوږد مهالې مبارزې لپاره پلان جوړ کړو (خو د لنډ مهالې لپاره چمتو اوسو).

د آزادی غوښتلو په وخت کې، برياليتوبونه که په محدود مقياس هم وي بايد ولمانځل شي. هغه کسان چې دا برياليتوبونه ئې گټلي بايد تقدير شي.

په احتياط سره د برياليتوبونو نمانځل د مبارزو د راتلونکي مرحلو لپاره د معنوياتو د لوړ ساتلو لپاره مرسته کوي.

په مسؤليت سره د برياليتوبونو اداره کول

د لويې ستراتيژۍ پلان جوړونکي بايد د مخکېني نه يو ممکن او غوره لاره وسنجوي چې مبارزه پرې په ښه توگه نتيجې ته ورسېږي. ددې لپاره چې د يوې نوې ديکتاتورۍ د راجگيدلو نه مخ نيوی او په تدريجي ډول د يو تلپاتې ديموکراسي جوړيدل يقيني کړي.

دیموکراتان باید وسنجوي چې د مبارزې په پای کې انتقال د دیکتاتوری نه لنډ مهالې حکومت ته څرنگه اداره شي. دا په زړه پورې دی چې په هغه وخت کې په چټکۍ سره یو فعال حکومت تاسیس شي. خو دا باید هغه زور حکومت د نوي کسانو سره نه وي. دا ضرور دی چې باید وسنځول شي د پخواني حکومت کومه برخه (لکه سیاسي پولیس) په بشپړ توګه د خپل د دیموکراسۍ د ضدوالي له کبله له مینځه ولاړ شي او کومه برخه ئې وروسته د دیموکراسي کیدلو هلو ځلو ته تابع وګرځول شي. دیو مکمل حکومتي نشتوالی (خلا) لاره به اړدور او یا نوي دیکتاتوری ته خلاصه کړي.

د مخکېني نه باید فکر وشي، چې د رژیم د وړانیدلو نه وروسته، د دیکتاتوري رژیم د لوړ رتبه مامورینو سره څرنگه چلند وشي. د مثال په توګه، آیا دیکتاتوران به محکمې ته د محاکمې لپاره راوستل شي؟ نورې کومې لارې شته چې د سیاسي سرغړونې سره برابر دی، د هیواد بیا جوړونه، او د بریالیتوب نه وروسته د دیموکراسۍ جوړونه؟ وینې توییدنې نه، چې د راتلونکي دیموکراتیکي سیستم پر امکاناتو باندې به اساسي اغیزه ولري باید مخنیوی وشي.

کله چې دیکتاتوری کمزوری او یا نسکورېږي، د انتقال دورې لپاره باید مشخص پلانونه د تطبیق لپاره چمتو وي. دارنگه پلانونه به د بل ګروپ نه مخنیوی وکړي چې د دولت قدرت د

کودتا د لارې نه ونیسي. د دیموکراتیک قانوني حکومت د تاسیس لپاره د بشپړ سیاسي او شخصي آزادیو پلانونه هم ضرور دي. هغه تغیرات چې د لویو سر شیندونو په قیمت لاس ته راغلي باید د بې پلانی نه د لاسه ونه وځي.

کله چې د زیاتیدونکي متعهد شوي ټولنې سره او د آزادو دیموکراتیکو ګروپونو او مؤسساتو چې دیکتاتوری یې نه شي کنټرولولي مخامخ شي، نو دیکتاتوران به پوه شي چې د دوی ټول د د خطر قبلونې بې ګټې دي. د ټولنې ډله ئیز تعطیلات، عمومي اعتصابونه، په ډله ئیزه توګه په کور کېنې پاتې کیدل، بې پروا لار وهنې، او داسې نور عملیاتونه به په زیاتیدونکې ډول د دیکتاتور خپل تشکیلات او مربوط موسسات کمزوری کړي. ددې سر غړونې او همکاري نه کولو له امله چې په معقوله اوډله ئیزه توګه پرله پسې اجرا شوي، دیکتاتور به کمزوری شي او آزادي غوښتونکي به بې له تشددو بریالی شي او دیکتاتوري به د سرغړونکي خلکو په وړاندې ټوټې ټوټې شي.

هیڅکله به هم دا رنگه هلې ځلې بریالۍ نشي، خصوصاً په ډیره آسانی سره، او په نادراتو کې په ډیره چټکۍ سره. باید په یاد وساتل شي، چې هومره نظامي جنګونه چې ګڼل شوي هومره بایلودل شوي هم دي. سره له دې سیاسي سر غړونه د بري حقيقي امکانات وړاندې کوي. څرنگه چې مخکېني بیان شو، دا امکانات به ډیر زیات د لویي ستراتیژۍ په معقول انکشاف ورکولو، په احتیاط سره د ستراتیژیکي پلان جوړولو، زیار ایستلو، او با انضباطه زړه وړې مبارزې سره زیات شي.

لسم فصل

د دوام لرونکي (تلیاتي) دیموکراسۍ بنسټ

د دیکتاتورۍ وړانیدل به یقیناً د لویو جشنونو سبب شي. هغه خلکو چې د اوږدې مودې لپاره رنځیدلي او په غټ ټاوان کې مبارزه کړې د خوشحالی، تفریح او قدردانۍ وړ دي. دوی باید پخپله او ټول هغه کسان چې دوی سره یې د سیاسي آزادۍ د گټلو لپاره مبارزه کړې ویاړ وکړي. افسوس چې ټول هغه کسان به ژوندي پاتې نه وي چې دا ورځ وگوري. ژوندي او مړه چې د خپل هیواد د خپلواکۍ د تاریخ په جوړولو کې یې مرستې کړې باید د اتلانو په څیر په یاد وساتل شي.

له بده مرغه، دا د احتیاط او بیدارۍ د کمولو وخت نه دی. حتی د سیاسي سر غړوني په واسطه د دیکتاتورۍ د بریالۍ وړانیدلو په صورت کې، په احتیاط سره باید تدابیر ونیول شي چې د یو نوي ظالم رژیم د راجگېدلو نه چې د زاړه رژیم د وړانیدلو د گډ ودې نه وروسته پیدا کيږي مخ نیوی وکړي. د دیموکراسۍ د پلوي کونکي قوتونو مشران باید له مخکښي نه دیموکراسۍ ته د یو منظم انتقال لپاره تیاری نیولی وي. د دیکتاتورۍ مانۍ باید ورانه شي. د اساسي قانون او حقوقي بنسټونه او د یو دوام لرونکي دیموکراسۍ لپاره د کړو وړو معیار باید جوړ شي.

هیڅوک باید داسې فکر ونکړي چې د دیکتاتورۍ د نسکورولو سره به یو د هیلو سره سمه ټولنه سمدلاسه راڅرگند شي. د دیکتاتورۍ دا وړانیدل په ساده ډول د شروع ټکی د زیاتو آزادیو سره د اوږد مهالې هلو ځلو لپاره برابرې چې ټولنه پر مخ ویاړل شي او انساني احتیاجات به نور هم په بشپړ توګه رفع شي.

جدي سیاسي، اقتصادي او ټولنیز مشکلات به په کلونو دوام وکړي، او د هلو ځلو لپاره یې د ډیرو خلکو او ډلو همکاري په کار وي. نوي سیاسي سیستم باید د مختلفو نظریو خلکو ته موقع برابره کړي او د هغو اقداماتو مرسته وکړي چې جوړونکي فعالیتونو او کړنلارو جوړولو ته دوام ورکړي تر څو چې د راتلونکو ستونزو سره مقابله وکړي.

د نوي دیکتاتورۍ د راپورته کېدلو ګواښ

ډیر پخوا ارسطو اخطار ورکړی چې ".....استبداد هم په استبداد بدلیږي شي....." ډیر تاریخي شواهد، لکه د فرانسې نه (ژاکوبینونه او ناپلیون)، د روسیې نه (بالشویکان)، د

ایران نه (آیت الله) ، د برمه نه (سلورک) ، او نور ځایونه شته، چې د یو ظالم رژیم ړنگیدل به ځینو کسانو او یا ډلو ته یواځې یو فرصت ښکاره شي چې د نوي بادارانو په توګه صحنې ته وروډانګي. د هغوی محرک ښایي چې توپیر ولري، خو نتیجه به ئې ډیر ځلي تقریباً یو رنگ وي. نوي دیکتاتوری کیدلی شي چې د پخواني نه په خپل کنترول کښې ډیر ظالم او مطلق العنان وي.

حتي د دیکتاتوری د وړاندېلو نه مخکښې د پخواني رژیم غړي به قصد وکړي چې د سر غړوني مبارزه د دیموکراسۍ لپاره د یوې کودتا په واسطه مخکښې د وخت نه قطع کړي. کودتا په دې نیت طرح شوی وي چې د دیموکراسۍ دپاره د مبارزې بریالیتوب شنډ کړي.

دا نوي دیکتاتوري به دعوا وکړي چې پخواني دیکتاتوری ئې د قدرت نه لرې کړی، خو په حقیقت کې غواړي چې یو بل، د سره رنگ شوی ډول، د زاړه ماډل په خلکو تحمیل کړي.

د کودتا وو نه مخنیوی

د نوي آزاد شوو ټولنو په مقابل کښې د کودتا ګانو د ماتې ورکولو لپاره لارې شته دي. د مدافعي د هغه ظرفیت نه له مخکښې نه خبر درلودل ښایي ځینې اوقات کافي وي چې د کودتا د قصد مانع وګرځي .

چمتووالی ئې مخنیوی کولی شي.

د کودتا د شروع نه وروسته ژر ، فوراً کودتا کونکي حقانیت ته ضرورت لري، یعنې په اخلاقي او سیاسي لحاظ دوی د هیواد د اداره کولو حق لري؟ نو لمری اساسي اصول د کودتا پر ضد، کودتا کونکو ته د حقانیت د ورکولو نه سر غږول دي.

کودتا کونکي همدارنګه غواړي چې ملکي رهبران او عوام د دوی ملاتړ وکړي یا د فکر په ګډوډۍ اخته شي او یا منفي موقف ونیسي. ددې لپاره چې خپل کنترول په ټولنې باندې ټینګ کړي نو کودتا کونکي د متخصصینو او مشاورینو، لوړ رتبه مامورینو، او ملکي مامورینو ، اداره کونکو او قاضیانو همکارۍ ته ضرورت لري. کودتا کونکي همدارنګه مختلفو خلکو نه چې سیاسي سیستم، د ټولنې مؤسسات، اقتصاد، پولیس او عسکري قوا اداره کوي، غواړي چې دوی ته په منفي توګه تسلیم شي او خپلې وظیفې لکه د معمول څرنګه چې د کودتا کونکو اوامرو او کړنلارو په واسطه تغیر ورکړل شوي اجرا کړي.

د کودتا ضد دوهم اساسي پرنسیپ د مدافعي، کودتا کونکو په مقابل کښې مقاومت کول دی د همکاري نه کولو او سر غږولو په واسطه. هغه همکارۍ او مرستې ئې چې پکار وي باید ور نه کړل شي. د مبارزې عین وسایل چې د دیکتاتوری په مقابل کې استعمال شوي وو د نوي خطر په مقابل کې هم پکاریدلی شي، خو فوراً باید استعمال شي. که دواړه ، حقانیت او

همکاري د کودتا کونکو نه ایسار شي، نو کودتا به د سیاسي ولري نه مړ او د دیموکراتیکي ټولنې د جوړولو فرصت بیا لاس ته راشي.

د اساسي قانون مسوده (رومبی لیک)

نوی دیموکراتیک سیستم به یو اساسي قانون ته ضرورت ولري چې د دیموکراتیک حکومت د مطلوب چوکاټ بنسټ کېږدي. اساسي قانون به د حکومت مقصدونه د حکومتي صلاحیتونو حدود، د انتخاباتو په نظر نیول او وخت چې پکښې حکومتي کسان او قانون جوړونکي انتخابیږي، د خلکو اساسي حقوق، اود ملي او محلي حکومتونو په مینځ کې ارتباط تعیین کړي. د مرکزي حکومت د ننه، که په نظر کې وي چې دیموکراتیک پاتې شي، د صلاحیت او قدرت یو واضح تقسیم(ویش) د حکومت د دریو څانگو یعنې باید د اجرائي، عدلي، او مقننه قواوو تر مینځ تاسیس شي. د پولیس، استخباراتو، او عسکري په فعالیتونو باندې قوی تحدیدات باید وضع شي چې قانوني سیاسي مداخله باید ممنوع کړي.

د دیموکراتیکي سیستم د ساتلو او د دیکتاتوري تمایلاتو او دسیسو د مخنیوي په ګټه اساسي قانون باید د داسې یو فیدرال سیستم تاسیسولو ته ترجیح ورکړي چې په کې د منطقي ولایتي او محلي حکومتونو خاص امتیازات ساتل شوی وي. په ځینې حالاتو کې د سویس د بلاک سیستم کیدای شي چې د توجه وړ وګرځي چې پکښې یو کوچنی منطقه عمده امتیازات لرلی شي او هم د ټول هیواد د یوې برخې په توګه پاتې کیدلی شي.

که یو اساسي قانون د ډیرو داسې شکلونو سره پخوا د آزاد شوي هیواد په تاریخ کې موجود ؤ نو دا به معقوله وي چې آسانه بیا په کار واچول شي، او څرنگه چې لازم او مطلوب ښکاري اصلاح شي. که یو موافق اساسي قانون موجود نه وي نو دا به ضرور وي چې د یوه انتقالي اساسي قانون په لار ښودنې عمل وکړو. که نه نو، یو نوي اساسي قانون تیارولو ته به ضرورت وي. د نوي اساسي قانون جوړول به پوره اندازه وخت او فکر کول ونیسي. پدې مراحلو کې د خلکو عمومي ګډون د نوي قانون د متن د تائید او اصلاح د پاره غوره او ضروري دی. باید ډیر احتیاط وشي چې په اساسي قانون کې داسې وعدې ونشي چې وروسته ئې عملي کول ناممکن ثابت شي، او یا داسې مقررات په اساسي قانون کې واچول شي چې د یو ډیر قوي مرکزي حکومت ایجاب وکړي، ځکه چې دواړه د یوې نوي دیکتاتوري لپاره لاره اواروي.

د اساسي قانون متن باید د خلکو د اکثریت لپاره قابل د پوهیدلو وي. یو اساسي قانون باید دومره پیچلی او مغلق نه وي چې یواځې قانون پوهان او د ټولنې لوړه طبقه دعوا وکولی شي چې پرې پوهیږي.

ډيموکراتيکي دفاعي کړنلاره

يو آزاد شوي هيواد هم کيدای شي چې باندني خطر (تهدید) سره چې د يو دفاعي ظرفيت ايجاب وکړي مخامخ شي. هيواد ته ښايي باندني خطر چې وغواړي دلته اقتصادي، سياسي يا نظامي تسلط تاسيس کړي متوجه وي.

د داخلي ډيموکراسۍ د ساتلو په گټه. د ملي دفاع د ضرورتونو لپاره د سياسي سر غړوني د اساسي پرنسپبونو استعمال ته بايد جدي پاملرنه وشي. د مقاومت ظرفيت مستقيماً د هيواد د خلکو لاس ته ورکول، په نوي آزاد شوي ملکونو کې هيوادونه د لويې عسکري لگښت نه بچوي. غټ عسکري قوت له يوې خوا خپله ډيموکراسۍ ته خطر وي له بلې خوا غټ اقتصادي منابع پکښې په مصرف رسيري، چې د هيواد ورته په نورو برخو کې سخته اړتيا وي.

دا بايد په ياد وساتل شي، چې ځيني گروپونه به د اساسي قانون د مقرراتو نه سترگې پټې کړي، او هڅې به وکړي چې ځان د نوي ديکتاتور په توگه ځای پر ځای کړي. نو لدې کبله د خلکو لپاره يوه دائمي وظيفه شته چې سياسي سر غړونه او همکاري نه کول د احتمالي ديکتاتورانو په مقابل کې پکار واچوي او ډيموکراتيکي جوړښت، حقوق او تعاملات خوندي وساتي.

يوه غوره مسئوليت

د عدم تشدد د مبارزې اغيزه يواځې د ديکتاتورانو د کمزوري کول او د اقتدار نه نسکورول نه، بلکه د خپل شوو پرگنو تقويه کول هم دی. دا لارې چارې هغو خلکو ته قدرت بخښي چې پخوا يې ځانونه د لاس آلي او يا ښکار بلل، خو اوس مستقيماً خپل قدرت پکار اچوي چې خپلو هلو ځلو باندې ډيره آزادي او عدالت تر لاسه کړي. د مبارزې د تجربه ډير مهم روحي نتيجه لري، دارنگه چې په پخواني کمزورو کې عزت النفس او پر ځان باور زياتوي.

يو بل مهم اوږد مهاله گټوره نتيجه د عدم تشدد د مبارزې د ډيموکراتيک حکومت د جوړولو لپاره داده چې ټولنه به د راتلونکې مشکلاتو سره د معامله کولو لپاره به نور هم وړتيا پيدا کړي.

راتلونکې مشکلات کېدای شي چې د حکومت ناوړه گټه آخيستنه او فساد، بد رفتاري د يوې خاصې ډلې سره اقتصادي بې عدالتې، او د سياسي سيستم په ډيموکراتيکي کيفيت کېنې د تحديدونو په بڼه وي. هغه خلک چې د سياسي سر غړوني تجربه تر لاسه کړي ډير لږ احتمال لري چې د راتلونکې ديکتاتوريو په مقابل کېنې کمزورتيا وښيي.

وروسته له آزادۍ نه، د عدم تشدد د مبارزې سره آشنائي به لارې پيدا کړي چې د ديموکراسۍ، مدني آزاديو، د اقليتونو د حقوقو نه او د منطقي، ولايتي او محلي حکومتونو او غير حکومتي مؤسساتو نه دفاع وشي. د عدم تشدد سره آشنائي، همدارنگه داسې لارې پيدا کوي چې خلک او ډلې کولی شي د داسې سختو تنازعاتو سوله نيزه مظاهري وکړي چې مخالفو ډلو د هغو لپاره ځينې وختونه تروريزم او يا گوريلايي جگړو ته لاس اچول.

د سياسي سر غړوني او يا د عدم تشدد د مبارزې مفکوره په دې بحث کېنې دادی چې ټولو هغو کسانو او ډلو سره مرسته وشي چې غواړي د خپلو خلکو نه د ديکتاتوري استبداد وچت او يوه داسې دوامداره ديموکراتيکي سيستم جوړ کړي، چې بشري آزادي او ملي فيصلو ته احترام وکړي، تر څو چې ټولنه مخ په وړاندې بوځي.

هغه مفکوره چې دلته طرح شوی درې عمده نتيجې ترې آخستل کيږي:

- د ديکتاتوري نه آزادي ممکنه ده.

- ډير په احتياط سره فکر کول، او ستراتيژيکي پلان جوړول لازم دی چې کاميابي ترې لاس ته راشي او - په احتياط، زيار ايستني او انضباط سره مبارزه کول چې يې په نظر کې نه نيول، اکثراً په غټه بيه تماميږي.

دا ډير تکراريدونکی نقل د قول چې " آزادي وړيا نه ده " رښتيا ده. هيڅ باندني قوت نه راځي چې خپل شوي خلکو ته آزادي چې دوی ورته ډير ليواله دي وگټي. خلک بايد پخپله زده کړي چې دوی څنگه آزادي تر لاسه کړي. البته دا کار به آسانه نه وي.

که خلک پوه شي چې د دوی د آزادۍ لپاره څه ضرورت دی، دوی خپل د حرکت طرز نقشه کولی شي، چې وروسته د ډيرو کړاونو نه په پای کې دوی ته خپله آزادي راوړي. وروسته د زيار او کوښښ سره دوی يوه نوي ديموکراتيکي نظم جوړولی او د مدافعي لپاره ئې تياريدلی شي. هغه آزادي چې د داسې مبارزې سره لاس ته راځي کيدای شي چې دوامداره وي. دا د هغو کلکو خلکو په تعهد باندې دوام مومي چې يې د ساتلو او پراختيا ورکولو لپاره ئې کړي دي.

د عدم تشدد د مبارزې ۱۹۸ میتودونه

د عدم تشدد د اعتراض او قناعت ورکولو میتودونه:

رسمي بیانيې:

۱. عمومي خطابي
۲. د مخالفت یا موافقت لیکونه
۳. د تشکیلاتو یا مؤسساتو له خوا اعلاميې
۴. لاسلیک شوي عمومي بیانيې
۵. د شکایت یا غوښتنې لیکلې بیان
۶. ډله نيزې او یا مجموعي غوښتنې

پراخو پرگنو ته پیغام رسول:

۷. شعارونه کاریکاتورونه او اعلاميې
۸. بیرغونه، پوسترونه او نور تصویري ابلاغيې
۹. ورقونه رسالې او کتابونه
۱۰. اخبار او مجلې
۱۱. ریکاردونه، رادیو او تلویزیون
۱۲. پر ځمکې او یا هوا لیکنې

ډله نيز استازیتوب:

۱۳. د استازو هیئت یو لوړ رسمي مقتدر مقام ته لیرل
۱۴. د استهزا لپاره جایزې ورکول
۱۵. په ډله نيزه توګه د لایحود تائید لپاره زیار ایستل
۱۶. خلکو ته د یو عمل په نه کولو قناعت ورکول
۱۷. د درواغو انتخابات

د علامتي (سمبولیک) عمومي اقداماتو تر سره کول

۱۸. د بیرغونو او نور علامتي رنگونو بنودل

- ۱۹. د علایمو آغوستل
- ۲۰. دعاگانې او عبادتونه
- ۲۱. د علامتي شيانو توزیع کول (لکه بیرغونه او نور)
- ۲۲. د اعتراض لپاره ځان لوڅول
- ۲۳. د خپل شخصي جایداد وړانول
- ۲۴. د علامتي چراغونو روښانول
- ۲۵. د عکسونو زوړندول
- ۲۶. پر عکسونو باندې د پروتست لپاره رنگ اچول
- ۲۷. نوې علامې او نومونه
- ۲۸. د سمبولیک غبرونو پورته کول (لکه الله اکبر)
- ۲۹. د علامتي شيانو احیا کول
- ۳۰. بې ادبه حرکات تر سره کول

پر اشخاصو باندې زور اچول او یا دهغوی تنگول:

- ۳۱. د ځورولو لپاره د رسمي اشخاصو تعقیبول
- ۳۲. د رسمي خلکو رتل
- ۳۳. د ورورولۍ د تشکیلاتو جوړول
- ۳۴. شوگیر کول (پر یو ځای یا د یو رسمي شخص د کور په مخکې)

موسیقی او ډرامه:

- ۳۵. خندالرونکي توکي او مسخري
- ۳۶. موزیک غږول او لوبې تمثیلول
- ۳۷. بدلې ویل

ډله نیز حرکتونه:

- ۳۸. رفتارونه
- ۳۹. رسم گذشتونه
- ۴۰. دیني راټولېدنې
- ۴۱. زیارت کول
- ۴۲. د موټر سایکلونو سپرلي

د مرو نمانځل:

- ۴۳. سياسي وير
- ۴۴. د توکو جنازې
- ۴۵. نمايشي جنازې
- ۴۶. د قبرونو زيارت کول

عمومي ټولنې

- ۴۷. د اعتراض او يا تائيد لپاره راټولېدل
- ۴۸. د اعتراض لپاره جلسې کول
- ۴۹. د پروټسټ سترواخوا شوي اجتماع
- ۵۰. په يوه مشخص وخت کې د يوه خاص شي زده کول

په شا تګ او تقبيح کول:

- ۵۱. وتل
- ۵۲. چوپتيا
- ۵۳. د مکافاتونو نه قبلول
- ۵۴. شا اړول

د ټولنيزې همکارۍ نه کولو ميتودونه

د اشخاصو تجريدول او د اجتماعي حقونو نه يې برخې کول:

- ۵۵. اجتماعي تحريم
- ۵۶. انتخاب شوی اجتماعي تحريم
- ۵۷. جنسي امتناع کول
- ۵۸. تکفيرول
- ۵۹. بې برخې کول

په ټولنيزو مراسمو، رواجونو او مؤسساتو کې همکاري نه کول:

- ۶۰. د اجتماعي او سپورتي فعاليتونو ځنډول
- ۶۱. د اجتماعي امورو تحريم
- ۶۲. د زده کونکو اعتصاب

٦٣. اجتماعي نافرمانی (لکه ټيکری نه په سرول)
٦٤. د اجتماعي مؤسساتو نه ځان ایستل

له اجتماعي سیستم نه پر شا تلل:

٦٥. په کور کې پاتې کیدل
٦٦. په ځانگړي ډول همکاري نه کول
٦٧. د کارگرانو د کار نه تېښتیدل
٦٨. پناه ورل
٦٩. ډله نيزتري تم کیدل
٧٠. د اعتراض لپاره هجرت

اقتصادي میتودونه د همکاري نه کولو اقتصادي تحریک د مستهلکینو له خوا اقدام:

٧١. د مستهلکینو له خوا تحریم
٧٢. د تحریم شوو شیانو مصرف نه کول
٧٣. د هوساینې د لوازماتو د استعمال نه سر غړونه
٧٤. د کرایو نه ورکول
٧٥. د کرایې نیولو نه ډډه کول
٧٦. د دښمن هیواد او یا د ټولو باندنیو هیوادونو د تولیداتو او خدماتو د آخستلو نه امتناع کول
٧٧. د څو هیوادونو له ځوانه د یوه هیواد د تولیداتو د یوه شکایت له امله همزمانه تحریم.

د کارگرانو او تولید کوونکو له خوا اقدام:

٧٨. د کارگرانو تحریم
٧٩. د تولید کوونکو تحریم

د دلالانو (عمده خرڅونکو) اقدام:

٨٠. د تهیه کوونکو او خرڅونکو تحریم

د مالکانو او اداري له خوا اقدام:

- ۸۱. د تجارانو له خوا تحریم
- ۸۲. د جايدادونو د اجاره ورکولو او يا خرڅولو نه ډډه کول
- ۸۳. د فابريکو قلیول
- ۸۴. د صنعتي مرسته کولو نه ډډه کول
- ۸۵. د تجارانو "عمومي اعتصاب"

د مالي منابعو د متصديانو له خوا اقدام:

- ۸۶. د بانکونو نه خپلي پیسې را ایستل
- ۸۷. د حق الزحمو، قرضونو او مالیاتو د ورکولو نه ډډه کول
- ۸۸. د قرضونو او سودونو د ورکولو نه ډډه کول
- ۸۹. د کریدتونو او پانگو تفکیک
- ۹۰. د مالیاتو نه ورکول
- ۹۱. د حکومت د پیسو د آخیستلو نه ډډه کول

د حکومتونو له خوا اقدام:

- ۹۲. داخلي بندیز(لکه په امریکې کې د کیوبا پر تولیداتو بندیز)
- ۹۳. په تور لست کې د سوداگرانو نومونه لیکل
- ۹۴. د بین المللي خرڅونکو بندیز
- ۹۵. د بین المللي آخیستونکو بندیز
- ۹۶. د بین المللي تجارت بندیز

د اقتصادي همکاري نه کولو میتودونه

علامتي(سمبولیک) اعتصاب:

- ۹۷. اعتراضی اعتصاب
- ۹۸. لنډ مهاله اعتصاب

زراعتي اعتصاب

- ۹۹. د بزگرانو اعتصاب
- ۱۰۰. د فارمونو د کارگرانو اعتصاب

د ځانگړو ډلو له ځوانه اعتصاب:

- ۱۰۱. د جبري کار (بېگار) نه سر غړول
- ۱۰۲. د بنديانو اعتصاب
- ۱۰۳. د کسبگرو اعتصاب
- ۱۰۴. د حرفوي ډلو اعتصاب

صنعتي عادي اعتصابونه:

- ۱۰۵. د مؤسسو اعتصاب (لکه د مکتبونو اعتصاب)
- ۱۰۶. صنفي اعتصاب (لکه د بوټ جوړونکو اعتصاب)
- ۱۰۷. د خوا خوړو ډلو اعتصاب
- ۱۰۸. په تدریج سره دکارگرانو کمېدل او په پای کې هیڅوک کار ته نه حاضریدل
- ۱۰۹. په وار سره د فابریکو د کار بندول
- ۱۱۰. د ورو کار کولو اعتصاب
- ۱۱۱. په کار کې د مقرر اتو ډیر مراعات کول تر هغه پورې چې د کار سرعت ډیر لږ کړي
- ۱۱۲. د ځان ناروغه اچولو اعتصاب
- ۱۱۳. اعتصاب د استغنا سره
- ۱۱۴. محدود اعتصاب
- ۱۱۵. انتخاب شوي اعتصاب

د متعددو صنعتونو اعتصابونه:

- ۱۱۶. عام کړې شوي اعتصابونه
- ۱۱۷. عمومي اعتصابونه

له اقتصادي اړیکو سره یو ځای اعتصابونه کول:

- ۱۱۸. د یوې سیمې اقتصادي حرکت په داوطلبانه توګه موقتاً ا درول. د پروټست یو هندوستانی ډول دی، چې هرتال هم ورته ویل کیږي
 - ۱۱۹. د اقتصادي فعالیتونو بندول
- د سیاسي همکارۍ نه کولو میتودونه

د صلاحیت ردول:

- ۱۲۰. د وفادارۍ ایسارول او یا بیرته آخستل
- ۱۲۱. د عمومي مرستو نه قبلول
- ۱۲۲. لیکنې او ویناوې چې مقاومت تشویقوي

له حکومت سره د اتباعو همکاري نه کول:

- ۱۲۳. د تقنیني مؤسساتو ردول
- ۱۲۴. د انتخاباتو تحریم
- ۱۲۵. د حکومت د وظایفو او مقامونو تحریم
- ۱۲۶. د حکومت د څانگو، نمایندگیو او نورو برخو تحریم
- ۱۲۷. د حکومت د تعلیمي مؤسساتو نه راوتل
- ۱۲۸. د حکومت له خوانه د حمایه شوو تشکیلاتو تحریم
- ۱۲۹. د قانون له تطبیق کونکو سره د مرستې نه مخ اړول
- ۱۳۰. د خپلو علایمو او دځای د نښو لري کول (لکه دکور لمبر او نور..)
- ۱۳۱. د مقرر شوو مامورینو د قبلولو نه انکار کول
- ۱۳۲. د موجوده مؤسساتو منحل کیدل نه قبلول

د دیکتاتورۍ نه د اطاعت کولو پر ځای نورې لارې:

- ۱۳۳. بې پروايي او د اوامرو ورو قبلونه
- ۱۳۴. کله چې مستقیمه لارښودنه وجود ونه لري بې اطاعتي کول
- ۱۳۵. عامه بې اطاعتي (نافرماني)
- ۱۳۶. بې اطاعتي په تغیر د بڼې لکه د زړه نه یو امر نه اجرا کول
- ۱۳۷. د یو اجتماع او یا یو مجلس د پرېښودلو نه امتناع
- ۱۳۸. کښیناستل
- ۱۳۹. د اخذ عسکر او تبعید سره همکاري نه کول
- ۱۴۰. پټیدل، تښتیدل او یا غلط هویت پکارول
- ۱۴۱. د "نا حقو" قوانینو په مقابل کښې بې اطاعتي

د حکومت د منسوبینو له خوا اقدام:

- ۱۴۲. د حکومت د لوړ رتبه مقام له خوا د مرستې کولو نه امتناع
- ۱۴۳. د قومندي او اطلاعاتو د مجرا بندول
- ۱۴۴. ورو والی او ممانعت

۱۴۵. عمومي اداري همکاري نه کول
۱۴۶. قضايي همکاري نه کول
۱۴۷. د قانون د تطبيقولو څانگو له خوا نه قصداً بې کفايتي او انتخابي همکاري نه کول
۱۴۸. بغاوت

کورنی حکومتی اقدام:

۱۴۹. د لوړ مقام قانون، نظم يا د محکمې له فيصلې سره بې له مستقيمي سر غړوني نه قسماً قانوني تجاهل او يا ځنډول
۱۵۰. له مرکزي حکومت سره، د محلي، او ولايتي حکومتونو همکاري نه کول

بين المللي حکومتی اقدام:

۱۵۱. په ديپلوماتيکي او نورو نمايندگيوکي بدلون
۱۵۲. په ديپلوماتيکي مراسمو کي ځنډ او يا لغو راوستل
۱۵۳. ديپلوماتيکي په رسميت پيژندلو کي ځنډ راوستل
۱۵۴. د ديپلوماتيکي اړيکو پرې کول
۱۵۵. د بين المللي مؤسساتو نه ئې را ويستل
۱۵۶. په بين المللي مؤسساتو کي ئې په غريټوب نه قبلول
۱۵۷. د بين المللي مؤسساتونه يې اخراجول

د عدم تشدد د مداخلې ميتودونه

سايکالوژيکي مداخلې:

۱۵۸. ځان ډيرې گرمۍ او يا ډيرې يخنۍ ته معروضول
۱۵۹. روژه

- الف: د اخلاقي فشار روژه، چې خپل ځان او يا ژوند په خطر کي واچوي، او د بشري ټولنې احساسات راوپاروي
ب: د لوړې اعتصاب
ج: سټياگراهيک روژه، چې مقابل لوری د خپل خوريدلو نه و شرموي

۱۶۰. معکوسه محاکمه، چې قانون باندې انتقاد او مقابل لوری محاکمې ته محول کړي
۱۶۱. د عدم تشدد خورول

عملي(فيزيکي) مداخله:

۱۶۲. کيناستل

۱۶۳. دريدل

۱۶۴. سپريدل

۱۶۵. په اوبو کې دريدل

۱۶۶. په آزاده فضا کې د عدم تشدد د فعالينو موقتي راتوليدل، چې د راتوليدلو ځای

علامتي(سمبوليک) اهميت ولري

۱۶۷. د دعا لپاره راتوليدل

۱۶۸. د عدم تشدد يرغل، د داوطلبو افرادو مارش يو مهم علامتي او يا ستراتيژيکي نقطې ته او بيا دهغي اشغال

۱۶۹. د دښمن فضايي قلمرو ته د آلتکو په واسطه د پايو، خوراک او يا سوغاتونو د توزيع لپاره بې د تشدد د استعمال نه ننوتل.

۱۷۰. د عدم تشدد تجاوز

۱۷۱. د عدم تشدد غږ پورته کول(چيغي وهل)

۱۷۲. د عدم تشدد مخنيوانه(ممانعت)

۱۷۳. د عدم تشدد اشغال يا (په عدم تشدد سره د يو ځای نيول)

اجتماعي مداخله:

۱۷۴. د نوي اجتماعي نموني تاسيسول

۱۷۵. په تسهيلاتو کې انډوخر جوړول

۱۷۶. د يوه رسمي مقام سره د خبرو اترو اوږدول او د هغه وخت ضايع کول

۱۷۷. په يوه اجلاس کې ننوتل او د خبرو په واسطه جلسه اخلاول

۱۷۸. په يو ازدحام کې خلکو ته چټک پيغام رسول او بيا تښتيدل

۱۷۹. تعويضي اجتماعي مؤسسي جوړول

۱۸۰. د تعويضي ارتباط سيستم جوړول

اقتصادي مداخله:

۱۸۱. سرچپه اعتصاب(چې کارگرانو ته وويل شي، کار ته مه راځئ او دوی بيا راشي)

۱۸۲. د کور نه د نه وتلو اعتصاب

۱۸۳. د ځمکې قبضه کول بې له تشدد نه

۱۸۴. د محاصرې نه سر غږول

۱۸۵. د سياسي تحريک له امله جعلي اسعار جوړول

۱۸۶. د اجناسو د رانيولو نه ځان ساتل

- ۱۸۷. د شتمنیو قبضه کول
- ۱۸۸. موقتي ذخیره کول
- ۱۸۹. انتخابي ملاتړ کول
- ۱۹۰. تعويضي مارکیتونه
- ۱۹۱. د تعويضي انتقالاتو سیستمونه
- ۱۹۲. تعويضي اقتصادي مؤسسې جوړول

سياسي مداخله:

- ۱۹۳. په اداري سیستم کې ازدحام جوړول
- ۱۹۴. د استخباراتي نمایندگانو د هویت افشا کول
- ۱۹۵. د بندي کېدلو غوښتنه
- ۱۹۶. د "بیطرفو" قوانینو نه عامه نافرمانی
- ۱۹۷. بي له همکارۍ نه کار کول
- ۱۹۸. دوه حاکمیتونه او ورسره موازي حکومتونه جوړول

په ډیرو حالاتو کې هغو خلکو، چې د دیموکراتیکي حقوقو او عدالت لپاره مبارزه کوي، د عدم تشدد د مبارزې د میتودونو د پوره شمیر نه خبر نه وي. معقوله ستراتیژي، توجه د عدم تشدد لارو چارو (میکانیزم) ته، او په احتیاط سره د میتودونو انتخاب د یوې ډلې د بریالیتوب اتفاق زیاتولی شي.

جین شارب، دا ۱۹۸ میتودونه تدقیق او کتلاک کړی او په خپل کتاب کې

(The politics of nonviolent action)

چې په دریو ټوکو کې خپور شوی، ډیر انتخابونه یې د تاریخي مثالونو سره وړاندې کړي.

د ليکوال په اړه:

جين شارب، د البرټ انشټاين په مؤسسه کښې، د امريکې د متحده ايالاتو، د مساجوست د ايالت د باستن په ښار کښې لوړ رتبه عالم دی. د کال ۱۹۶۵ نه ئې تقريباً د ديرشو کلونو لپاره د هاروارډ د پوهنتون د بين المللي چارو په مرکز کښې د تحقيق وظيف تر سره کړي. هغه د مساجوست د ډارټ مورت په پوهنتون کښې د سياسي علومو اعزازي پوهاند هم دی.

ډاکټر شارب، "د عدم تشدد د جگړو په کلازويچ" او "د عدم تشدد په ماکياولي" باندې شهرت لري. هغه په ۱۹۸۳ کال کښې د البرټ انشټاين مؤسسه تاسيس کړ، چې د ستراتيژيکي عدم تشدد د مبارزې په موضوع باندې د ديکتاتورۍ، جنگ، عامې وژنې او ظلم په مقابل کښې، د تحقيقات، د پاليسيو مطالعات، ښونه او روزنه، تشويق او ترويج کړي.

جين شارب، د اکسفورډ د پوهنتون نه د سياسي تيورۍ د فلسفې په څانگه کښې د ډاکټرۍ درجه تر لاسه کړې (۱۹۶۸)، او د اوهايو د ايالت د پوهنتون نه ئې د سوسيالوژۍ په څانگه کښې د ماسټرۍ درجه (۱۹۵۱)، او د سوسيال ساينس په څانگه کښې د ليسانس درجه (۱۹۴۹) لري.

هغوی دوه افتخاري ډاکټرۍ او نورې علمي وياړنې هم تر لاسه کړي.

د لسو کلونو لپاره په ناروي او انگلستان کښې اوسيدلی دی، او د اکسفورډ په پوهنتون او ناروي کښې ئې پر مخ تللي مطالعات ئې تر سره کړي، او هم ئې د اوسلو په پوهنتون او د ناروي د اجتماعي تحقيقاتو په مؤسسې کښې په لوړو مقامونو کښې کار کړی دی.

ډاکټر شارب ډير کتابونه او نور اثرونه د عدم تشدد پر مبارزې، سياسي قدرت، سياسي مسايل، د آزادۍ د مبارزې، ديکتاتورۍ، او دفاعي پاليسۍ په برخه کې ليکلي دي. د هغوی آثار په ۳۲ ژبو ترجمه شوي. چې ځينې آثار يې دادي:

- د عدم تشدد د عملي کولو، تگ لاره.

- اروپا فتح نه کيدونکی گرځول

- ملکي مقاومت

- اجتماعي قدرت او سياسي آزادي

- گاندي د سياسي ستراتيژي پوه په حيث

- د عدم تشدد د مبارزې قدرت او اجرا کول. سريزه د تبت ديني رهبر دالای لاما له خوا.

- گاندي د اخلاقي قواوو وسلې بڼه په کار اچولی دي. (دا يې اولنی کتاب دی چې البرت انشتاین او د بهارتان کوماراپا، سریزې هم پکښې شاملې دي.

- د عدم تشدد د مبارزې په کار اچول

د شلمې پېړۍ عملي تجربه، او د یویشتمې پېړۍ لپاره د استعمال وړ. دا کتاب د ځینو د نظر خاوندانو له خوا یو شاهکار ګڼل شوی.

- د عدم تشدد د مبارزې او سیاسي سر غړوني پکښې دي.

- مقاومت، سیاست، او د امریکایانو مبارزه د آزادۍ لپاره، ۱۹۸۶ (ګډتالیف)

- عدم تشدد ته لاس اچول: یو تحقیقاتي لار بند، ۱۹۹۷ (ګډ تالیف)

د هغوی ځینې اوسني لنډې لیکنې عبارت دي له: دیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته، چې په ۳۲ ژبو کښې شته ، د تشدد پر ځای نورې حقیقي لارې ، او د کودتا پر ضد (ګډ تالیف).

ډاکټر شارب، آسان کړې شوې وړاندیزونه ئې، د عدم تشدد د مبارزې په څرنگوالي او د هغه د استعمال په اړه، او هم د کودتا د مخنیوي په ارتباط حاضر کړی دی. مختلف ورکشاپونه ئې اداره کړي، او په نړیوالو سختو کړکېچنو حالاتو کښې د ستراتیژیکي عدم تشدد د مبارزې په برخه کښې ئې ارزښتناکې مشورې ورکړي.

هغه عقیده لري چې، عملي او ستراتیژیکي بڼه پلان شوي د عدم تشدد مبارزه، کیدای شي چې په تصادماتو کښې د ظلم د لرې کولو لپاره د تشدد پر ځای په ډیره اغیزناکه توګه په کار واچول شي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library